

SELANIK

ΤΕΥΧΟΣ 01 // 2 ΕΥΡΩ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2022

antifa

They're just here for the Gas.

01 - Ο ΜΑΔ ΜΑΧ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΗΠΕΙΡΟ - ΠΩΣ ΦΤΑΣΑΜΕ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ - ΣΕΛ. 4 // 02 - ΔΕΛΤΙΟ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΜΑΖΙΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ Β'ΠΠ (+ ΜΕΡΙΚΑ ΔΥΣΟΙΩΝΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ) - ΣΕΛ. 10 // 03 - ΦΙΑΛΕΣ ΜΕ ΤΡΑΠΕΖΟΓΡΑΜΜΑΤΙΑ, BREADLINES ΚΑΙ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ - ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ NEW DEAL ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ - ΣΕΛ. 16 // 04 - ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΠΑΘΗΜΑΤΑ & ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΡΙΑ ΧΡΟΝΙΑ - ΣΕΛ.20 // 05 - ΑΝΤΙΦΑ 031 - ΣΕΛ.27

Το περιοδικό αυτό εκδίδεται από την αντιφασιστική συνέντευση antifa selanik, που συγκροτήθηκε το 2012 και δρα στους δρόμους της Θεσσαλονίκης.

Antifa γιατί εδώ και καιρό έχουμε συνειδητοποιήσει πως ο φασισμός (με ή χωρίς σβάστικα) έχει απλωθεί σε όλες τις πτυχές της ζωής μας.

Selanik (η τούρκικη ονομασία της Θεσσαλονίκης), γιατί σε πείσμα των ελληναράδων θα υπενθυμίζουμε ότι σ' αυτή την πόλη πάντα ζούσαν άνθρωποι διαφορετικών εθνικοτήτων που ήξεραν να συμβιώνουν και να πολεμούν μαζί.

Δεν έχουμε καμία σχέση και είμαστε εχθρικοί σε κόμματα, παπαδαριά, ΜΚΟ, μαφίες (κάθε είδους) και media.

Μπορείτε να δείτε περισσότερο υλικό μας στο antifaselanik.net. Για γνωριμία και κουβέντα, μπορείτε να μας στείλετε στο antifasln@yahoo.gr, ή να έρθετε Τετάρτη 19.00-22.00 στο στέκι μας στο κέντρο της πόλης (Μόδη 1).

Αυτό είναι το πρώτο τεύχος του περιοδικού Selanik, δηλαδή ένα νέο εγχείρημα. Το συλλογικό σώμα, όμως, πίσω από αυτό το εγχείρημα δεν είναι καθόλου νέο: κλείνει δέκα χρόνια παρουσίας στους δρόμους της Σαλονίκης, δέκα χρόνια που σκεφτόμαστε και μιλάμε συλλογικά.

Κρίναμε αναγκαίο αυτό το βήμα· σχετίζεται με τις δυσκολίες της εποχής που ζούμε. Η κρατικά οργανωμένη σύγχυση κυριαρχεί, το να της αντισταθείς είναι πολύ δύσκολο και χρειαζόμαστε συλλογική μνήμη, επεξεργασμένη και αναλυτική. Κι εν προκειμένω γραπτή.

Τα δύο χρόνια "προστασίας της δημόσιας υγείας" ήταν συγκλονιστικά και σάρωσαν τις κοινωνικές σχέσεις. Καταφέραμε, βέβαια, να βγούμε αλώβητοι επειδή επιμείναμε να συσχετίζουμε το τι συμβαίνει με την πρόσφατη ιστορία, επειδή επιμείναμε να βλέπουμε πως όλα συμβαίνουν μέσα σε έναν εμπόλεμο καπιταλιστικό κόσμο. Εκτός από την υγεία μας, το ελληνικό κράτος έχει βαλθεί να "προστατέψει" πλέον τα πάντα: τις κακοποιημένες γυναίκες με την παρέμβαση των υπηρεσιών πρόνοιας, τους ανέργους με προγράμματα της ΔΥΠΑ, κλπ. Με την περίσσεια αχαριστία μας, όλο αυτό το περιγράφουμε ως ωμή παρέμβαση στην καθημερινότητα της εργατικής τάξης, που είναι όμως τόσο καλά καμουφλαρισμένη και το μόνο που επιτρέπεται να λέμε είναι "ζήτω το κράτος". Σκάνε και κάτι ακατανόητες τιμές στο ρεύμα για τις οποίες πρέπει να κάνουμε οικονομία και διαλογισμό, και σε καμία περίπτωση να κατηγορήσουμε τα αφεντικά μας. Την ίδια στιγμή τα αφεντικά οργανώνουν το άμεσο μέλλον μας, με τον τίτλο του επόμενου επεισοδίου να είναι η "επισιτιστική κρίση".

Όλα αυτά δεν είναι σκέτες ιδέες. Συμβαίνουν μπροστά στα μάτια μας στα σουπερμάρκετ, στον ΟΑΣΘ, από την γιορτινή Τσιμισκή έως τους λασπόδρομους του Δενδροποτάμου. Η κοινωνία μας είναι εμπόλεμη. Το καταλαβαίνεις καλύτερα όταν περνάς το Βαρδάρη: όσο πιο δυτικά κινείσαι, οι μπάτσοι πληθαίνουν και σκληραίνουν το βλέμμα. Όχι όμως μόνο οι μπάτσοι. Το ίδιο κάνουν οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι υπάλληλοι ΜΚΟ, οι καθηγητές. Μας μαθαίνουν πως να ζούμε στον πόλεμο, και μας προετοιμάζουν για την όξυνση του. Το μέχρι που μπορεί να φτάσει αυτό είναι αχαρτογράφητο.

Όσο γράφεται αυτό το κείμενο, το πολιτικό σύστημα της χώρας διέρχεται μια κρίση. Η ζόρικη κατάσταση στο εσωτερικό και το εξωτερικό της χώρας κάνει την φάση να μοιάζει όλο και περισσότερο με έναν "πόλεμο όλων εναντίον όλων". Αφεντικά της νύχτας εκτελούνται. Τα τηλέφωνα έπιασαν κοριοί. Κρατικές υπηρεσίες συγκρούονται με ΜΚΟ για το ποιος θα προστατέψει τα παιδιά· ή ποιος θα επιβλέπει την καταναγκαστική πορνεία, όπως το πάρει κανείς. Ένα πέναλτι σε ντέρμπι της Superleague οδηγεί αριστερούς κυπατζήδες δημοσιογράφους σε στιγμιαία σύμπλευση με εφοπλιστές πρεζεμπόρους. Σε ένα κωμικοτραγικό παράλληλο σύμπαν, δύο καλοκαίρια γεμάτα #μητσοτάκηγαμίες και #νδπαιδεραστές έστησαν την πιο μακροχρόνια προεκλογική εκστρατεία, βασισμένη στην άμισθη εργασία χιλιάδων μπούφων οργανωμένων από μερικές δεκάδες έμισθους επιτήδειους.

Δεν ξέρουμε ακριβώς που θα ισορροπήσει η κατάσταση. Ποιος πολιτικός θα χρειαστεί να θυσιαστεί συμβολικά, ή ποιος ακόμα μαφιόζος θα χρειαστεί να θυσιαστεί κυριολεκτικά. Το μόνο σίγουρο είναι ότι δεν θα αργήσει να βρεθεί το σημείο ισορροπίας. Οι καταστάσεις το επιβάλλουν και τα αφεντικά ξέρουν πολύ καλά πως έχουν μπόλικά κοινά συμφέροντα. Θα τα ξαναβρούν, όπως το έκαναν το 1936, το 1989, το 2011, και το 2020. Και τότε θα ακονίσουν τις λόγχες στα πεζοδρόμια. Αλλά θα είμαστε κι εμείς εδώ, ε;

Το τεύχος αυτό αφιερώνεται σε όσες συναντηθήκαμε με κωδικό Β6 και σε όσους ψάξαμε για να μας βρουν μέσα από τα σημάδια στους τοίχους. Τον δύσκολο χειμώνα που έρχεται δεν γίνεται παρά να τον περάσουμε μαζί.

Φάτε κάμπιες, κερνάει το κράτος!

Στις αρχές Σεπτεμβρίου ο Α. Γεωργιάδης μας ανακοίνωσε ότι έρχεται “ο δυσκολότερος χειμώνας από το 1942”. Στα μέσα Σεπτεμβρίου άρθρο της Καθημερινής είχε τον τίτλο “Τροφή ή θέρμανση, το δίλημμα του χειμώνα”. Έλεγε, εν συντομία, ότι κάποιες από μας δεν θα μπορέσουν να τα βολέψουν και τα δύο, κι έτσι θα διαλέξουν είτε να πεινάσουν είτε να κρυώσουν.

Μη βιαστείτε όμως να εξοργιστείτε! Δεν θα χρειαστεί να προβούμε σε ακρότητες, βανδαλισμούς και πλιάτσικο για να επιζήσουμε. Τα αφεντικά είναι large και η δημοκρατία δεν έχει αδιέξοδο. Το τμήμα Χημείας του ΑΠΘ ήδη ερευνά πως θα μπορούμε να τρεφόμαστε με burger από κάμπιες και μπισκότα από σκουλήκια, ώστε να μην πεινάσει κανείς.

Κάποιοι θα σας πουν διάφορα συνωμοσιολογικά: ότι δήθεν το κράτος θέλει να ελέγχει το στομάχι μας προκειμένου να κάνει τα κουμάντα του στον παγκόσμιο πόλεμο, ότι οι επιστήμονες είναι τσουτσέκια των αφεντικών, και άλλα τέτοια. Αντισταθείτε στο λαϊκισμό!

Να σκέφτεστε πως αυτή η πλευρά του κράτους δεν είναι η κακή του, το “βαθύ” κράτος, ο mr. Hyde που εμπορεύεται όπλα και πνίγει ανθρώπους στο Αιγαίο. Είναι η καλή του, ο dr. Jekyll που θέλει το καλό των ανθρώπων και της φύσης. Αντί να νοιάζεστε μόνο για την πάρτη σας, σκεφτείτε λίγο το περιβάλλον!

#ftwxi

Μια τύπισσα στη Γερμανία έφτιαξε ένα hashtag για την φτώχεια (#ichbinarmutsaffected - Έχω χτυπηθεί από τη φτώχεια) και αυτό έγινε τόσο viral που στο twitter πήγε η δίσση σύννεφο.

“Τι μπορεί να κάνει ένα hashtag;” αναρωτιέται ένας αρρογράφος της Ναυτεμπορικής. “Μπορεί να μας κάνει ότι θέλει το κράτος” απαντάμε εμείς. Και τι θέλει το κράτος; Μα τι άλλο φυσικά από το να μένουμε στα σπίτια μας, να παίρνουμε κρατική γραμμή από τα σόσιαλ μίντια, να γκρινιάζουμε σε ψηφιακές “κοινότητες” η καθεμία μόνη της και να νομίζουμε ότι θα λύσουμε έτσι τα προβλήματά μας. Αμ δε!

Το ξύλο βγήκε απ’ τον παράδεισο

Πρόσφατα 2 μαθητές στο Κορδελιό έκαναν φάρσα για βόμβα στο σχολείο τους, μάλλον γιατί δεν ψήθηκαν να απολαύσουν αυτό το “αγαθό”, παρότι ήταν δωρεάν. Συνελήφθησαν και οδηγήθηκαν στο δικαστήριο. Αν ένα πράγμα δεν συγχωρεί το κράτος, είναι να το προσβάλλεις όταν κερνάει.

Κάποιοι άλλοι μαθητές στον Ευκλείδη έκαναν κάτι που μας φαίνεται εντελώς κομπλέ αντίδραση σε ένα σχολείο: το βανδάλισαν. Και αυτοί συνελήφθησαν και διαπομπεύτηκαν για μέρες στα ΜΜΕ της χώρας.

Σε ΕΠΑΛ στο Αιγάλεω, ένας μαθητής κατέληξε στο νοσοκομείο (χτυπημένος από γυαλιά) μετά από καυγά με τον διευθυντή. Ο καυγάς αφορούσε την κατάληψη του σχολείου. Η ΕΛΜΕ, διάλεσε συγκέντρωση αλληλεγγύης στον ...διευθυντή! Δήλωσε πως η κατάληψη δεν προέκυψε από το 15μελές, άρα ήταν άκυρη, και πως ο συνάδελφος της είναι αθώος. Μίλησε με δακρύβρεχτα λόγια για τον κίνδυνο που διατρέχουν οι καθηγητές στα ΕΠΑΛ, και ζήτησε βοήθεια από τις αρμόδιες αρχές.

Αν απαλλάξουμε τα μυαλά μας από τα αργόσυρτα συνθήματα των ΕΑΑΚ και κοιτάξουμε το περιεχόμενο του “αγαθού” που λέγεται σχολείο, τότε στο τέλος απομένουν ο έλεγχος, η πειθαρχία και ο καταναγκασμός. Που σημαίνει: με άλλα τόσα το ξαναφτιάχνεις!

Ο “Μεγάλος Αδελφός” ξέρει ακριβώς πόσες ώρες δουλεύεις από το σπίτι

Μια χαρά τα έχουν καταφέρει τα αφεντικά! Πρώτα μας έκλεισαν μέσα να δουλεύουμε από τον υπολογιστή και έπειτα εφευρίσκουν όλο και πιο αποτελεσματικά εργαλεία να μας ελέγχουν. Δεν αρκεί πια να κουνάμε το ποντίκι στην οθόνη για να λουφάρουμε στο ίντερνετ. Μπορούν πλέον, αν θέλουν, να έχουν πρόσβαση στα emails, τις συνομιλίες μας και το ιστορικό της πλοήγησής μας. Σας φαίνονται πολύ υγειονομικές οι κρατικές ιδέες για τον covid; Εμας καθόλου!

Αξιωματική αντιπολίτευση ... δηλαδή συγκυβέρνηση

Τον Οκτώβριο του 2021, ο υπουργός εξωτερικών Ν. Δένδιας, καμαρώνοντας στην Βουλή για τα πρόσφατα αποκτήματα του ελληνικού ναυτικού, δήλωσε: «Σας διαβεβαιώ, το μήνυμα της εθνικής ομοψυχίας γύρω από τους εθνικούς στόχους είναι το ίδιο ισχυρό όπλο όπως και οι εξαιρετικές γαλλικές φρεγάτες».

Σκεφτήκαμε ότι επιτέλους βρέθηκε και κάποιος να συμφωνήσει μαζί μας, μιας και τα τελευταία δύο χρόνια υποστηρίζαμε μανιωδώς ότι το μεγαλύτερο όφελος του ελληνικού κράτους από τα δύο χρόνια μάχης με τον ιό ήταν τα εκπληκτικά επίπεδα πειθαρχίας και εθνικής συστράτευσης που επέτυχε και μάλιστα ότι αυτό τον κρίσιμο ρόλο είχε αναλάβει με αυταπάρνηση η Αριστερά αυτού του τύπου.

Κάπου ένα χρόνο μετά, ο Α. Τσίπρας προσπαθώντας να διαφωνήσει με την κυβέρνηση δήλωσε: «ο Ερντογάν έχει απέναντί του όχι έναν αδύναμο και απερχόμενο πρωθυπουργό, αλλά ολόκληρο τον ελληνικό λαό».

Φανταστείτε να συμφωνούσαν κιόλας.

Ο Αλέξης και η πλατεία Ευόσμου

Ο κ. Τσίπρας, στην ανάγκη του να εξομαλύνει όσο το δυνατόν διπλωματικότερα τις εντάσεις που παίζουν στην πανεπιστημιακή κοινότητα τον τελευταίο καιρό, δήλωσε στη ΔΕΘ: «Εμείς στα πανεπιστήμια θέλουμε δασκάλους και καθηγητές, δεν θέλουμε αστυνομικούς. Οι αστυνομικοί να πάνε στη γειτονιά, να πάνε στη γειτονιά για ν’ αντιμετωπίσουν το έγκλημα, που παίρνει ανεξέλεγκτες διαστάσεις».

Εμείς έχουμε να πούμε ένα μεγάλο ευχαριστώ για την κατανόηση των αγώνων ενάντια στην αστυνομοκρατία στα Ίμια. Και βέβαια, ευχαρίστως να πάρουμε τους μπάτσους στο σπίτι μας αντί να βρίσκονται μέσα στη βασική κρατική δομή προπαρασκευής μελλοντικών ειδικών και διανοούμενων (που μάλλον αυτό έχουν στο μυαλό τους όταν μιλάνε για πανεπιστήμια). Ο κ. Τσίπρας ξεχνάει πως τα παιδιά από τα Ίμια έχουν και γειτονιές. Και όταν λέμε γειτονιές, εννοούμε ζωτικής σημασίας χώρους συνάντησης της τάξης μας.

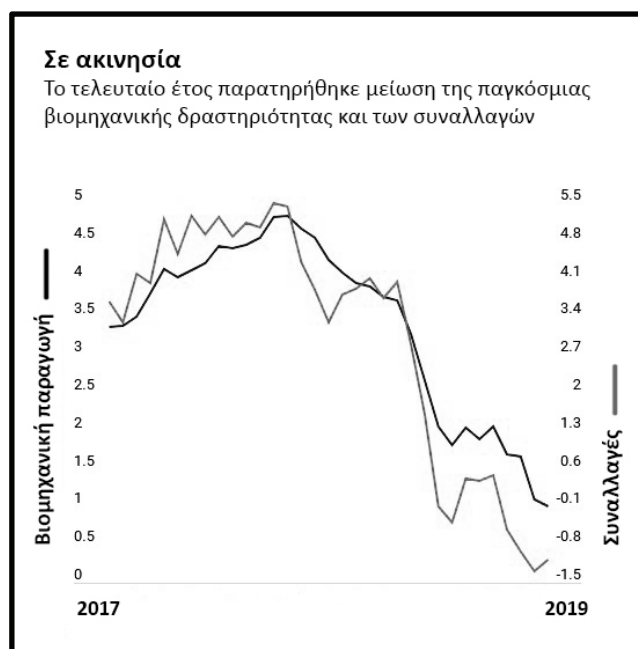
Βέβαια, όταν το κράτος μιλάει για τις γειτονιές με αποστροφή, διάφοροι ακούν πρόθυμοι, όπως ο Εμπορικός Σύλλογος Ευόσμου. Με αφορμή συμπλοκή πιτσιρικάδων, ζητάει επίσης την αύξηση της αστυνόμευσης και πλήρη φωταγωγή της πλατείας Ευόσμου. Αυτό θα πει σύμπτωση!

Ο Mad Max στην ευρωπαϊκή ήπειρο

Πως φτάσαμε στην αύξηση των τιμών ενέργειας

01

Το 2019 η μικρή μας αντιφασιστική συνέλευση ζούσε σε στασιμότητα πριν τη θύελλα. Είχαν περάσει τα μακεδονικά συλλαλητήρια, ο καλός μας πρωθυπουργός υποσχόταν ότι η οικονομία θα πάει τρένο, (φαινομενικά μόνο) τίποτα δεν προμήνυε το τι θα επακολουθήσει κι εμείς σπάγαμε τα κεφάλια μας γύρω από το γνωστό κομμουνιστικό ερώτημα: τι να κάνουμε; Βέβαια, την ίδια περίοδο μέλη μας με οικονομικές ανησυχίες κοιτούσαν και ξανακοιτούσαν ειδήσεις που παρουσίαζαν ένα κόσμο λίγο διαφορετικό. Ορίστε για παράδειγμα, το παρακάτω διάγραμμα του ΔΝΤ με τις προβλέψεις του για τον κόσμο του 2020¹.

Ντάξει, εμάς μας λες και λίγο καταστροφολόγους, αλλά ακόμη και οι αρχιτέκτονες του παγκόσμιου χρήματος προέβλεπαν μείωση της παγκόσμιας παραγωγής και των συναλλαγών, δηλαδή οι ατμομηχανές του παγκόσμιου καπιταλισμού ήταν κάπως μπουκωμένες. Και οι ωραίες ειδήσεις συνεχίζουν:

“Τον κώδωνα του κινδύνου έκρουσε ο ΟΟΣΑ, όταν εξέφρασε την εκτίμηση πως φέτος η ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας θα είναι σαφώς ασθενέστερη από εκείνη του περασμένου έτους, καθώς θα περιοριστεί στο 2,9% από το 3,6% του 2018. Θα είναι επίσης μικρότερη από την προηγούμενη πρόβλεψη του για ανάπτυξη 3,2%. Απέδωσε την επιδείνωση στον αντίκτυπο του εμπορικού πολέμου στο παγκόσμιο εμπόριο που μειώνεται, ενώ προδιέτις αυξανόταν με ρυθμό 5%”²

Η νοηματικά ουδέτερη φράση “ασθενής ανάπτυξη” που αναφέρεται παραπάνω, ήταν η εξωραϊσμένη απόδοση του “τα αφεντικά δεν παράγουν το ίδιο γιατί έχουν στο τέλος πολύ μικρό κέρδος για την παραγωγή τους, οπότε δεν αξίζει

τον κόπο”. Το τι θα μπορούσε να σημαίνει για τις τσέπες μας αυτή η ασθενής ανάπτυξη, το μάθαμε από πρώτο χέρι την τελευταία δεκαετία. Όμως τώρα στο επίκεντρο δεν ήταν μόνο η εργατική τάξη εντός του κάθε κράτους, αλλά και τα άλλα κράτη. Το κάθε κράτος κοιτούσε πως θα σώσει τα αφεντικά του για να έχουν τη μικρότερη δυνατή χασούρα από την “ασθενή ανάπτυξη” εις βάρος των άλλων. Γι’ αυτό χρησιμοποιούσαν μεθόδους, όπως τους δασμούς, το τύπωμα χρήματος ή πρόστιμα για τις ρυπογόνες βιομηχανίες. Ο εμπορικός πόλεμος δεν ήταν μόνο αιτία, αλλά και αποτέλεσμα αυτής της ασθενούς ανάπτυξης.

Συνοψίζουμε: το 2019 τα πράγματα για τα αφεντικά πήγαιναν κατά διαόλου. Όλα τα καπιταλιστικά έθνη-κράτη κοιτούσαν πως θα επιτεθούν στη δική τους εργατική τάξη στο εσωτερικό, ενώ συμμετείχαν στον διακρατικό ανταγωνισμό ώστε “να μειώσουν, όσο είναι δυνατό, το μερτικό τους στη ζημία και να το φορτώσουν στον άλλο” (που έλεγε και ένας παλιός)³. Και μετά η ιστορία προχώρησε κομματάκι γρήγορα, όπως θα τσεκάρετε και στο κείμενο “Συλλογικά παθήματα & μαθήματα από τα τελευταία τρία χρόνια”, στο τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας.

Οι τόνοι χρήματος που τυπώθηκαν πριν τον κορονοϊό και ονομάστηκαν ποσοτική χαλάρωση/χαμηλά επιτόκια, αλλά και τα χρήματα που με κρατικό χέρι (και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα) δόθηκαν και καλά για την αντιμετώπιση του κορονοϊού, γρήγορα οδήγησαν στο επόμενο επεισόδιο των κρίσεων που ονομάστηκε “πληθωρισμός”. Μια τεχνική που καθόλου καινούργια δεν είναι, αντίθετα συνοδεύει όλη την καπιταλιστική ιστορία από την αρχή της. Σε μπροσούρα που έχει εκδώσει η μικρή αντιφασιστική μας συνέλευση⁴, υποστηρίξαμε πως η απότομη αύξηση των τιμών δεν έχει να κάνει με την προσφορά και τη ζήτηση, τους σεισμούς, τους καύσωνες και τους τρελούς ηγέτες. Ο πληθωρισμός ήταν ο προσχεδιασμένος μηχανισμός αύξησης των τιμών από τη μεριά των παραγωγών για λόγους που έχουν να κάνουν με την αδυναμία τους να διευρύνουν τα περιθώρια κέρδους τους. Έτσι κάπως περάσαμε κατά σειρά από τους ιούς στον πληθωρισμό και από τον πληθωρισμό στον πόλεμο και την ακριβή ενέργεια.

Η ενέργεια, ως εμπόρευμα, δεν είναι σαν τα τσιγάρα, ένα μπουκάλι μπίρας ή ένα κινητό. Αντίθετα, είναι ΤΟ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑ, που είναι απαραίτητο για να φτιαχτούν τσιγάρα, μπίρες, κινητά και άλλα πόσα εμπορεύματα στον καπιταλιστικό κόσμο. Αν η ενέργεια ακριβύνει, ακριβαίνουν και όλα τα άλλα εμπορεύματα γύρω μας. Άρα στο τέλος, όταν πάμε να αγοράσουμε τσιγάρα, μπίρες και κινητά καταλαβαίνουμε τι θα μείνει απ’ το μισθό μας.

Οπότε από τη μία, η **αύξηση των τιμών της ενέργειας είναι ένας τρόπος έμμεσης επίθεσης στο μισθό μας**. Το άλλο τι της ακριβής ενέργειας, επιτρέπει στα αφεντικά να μας εκβιάζουν αποτελεσματικότερα για να δουλεύουμε για ψίχουλα. Από την άλλη, τα έσοδα από την άνοδο της τιμής της ενέργειας, συσσωρεύονται ως χρήματα (κεφάλαιο) που θα επενδυθούν από αφεντικά για να παράγουν πιο αυτοματοποιημένα και φθηνότερα σε κλάδους όπως είναι η παραγωγή ενέργειας,

ώστε να χτυπούν τους ανταγωνιστές τους. Αυτή είναι η μισή αλήθεια. Η άλλη μισή είναι πως η ενέργεια, η διαθεσιμότητά της, ο τρόπος που μεταφέρεται, ο τρόπος που απαγορεύεται να μεταφέρεται, ο έλεγχος των οδών μεταφοράς της, τα μπουριά και τα καλώδια που τη μεταφέρουν, ήταν και είναι από τους βασικούς τρόπους που τα καπιταλιστικά κράτη ανταγωνίζονται μεταξύ τους. Ο έλεγχος αυτός, κάνει τα καπιταλιστικά κράτη να κερδίζουν περισσότερο εις βάρος των άλλων ή να χάνουν λιγότερα από τα άλλα. Έτσι, **μια πηγή ενέργειας και ένα δίκτυο μεταφοράς δεν είναι νέτα-σκέτα κέρδος, αλλά εργαλείο πολιτικής ισχύος για τα κράτη.**

Συνεπώς στο επίκεντρο διαχείρισης της ενέργειας δεν είναι η επάρκεια της ή ο καπιταλισμός γενικά και αόριστα. Αντίθετα, είναι τα καπιταλιστικά έθνη-κράτη που παράγουν εργαλεία και ιδεολογίες για να διαχειριστούν την ενέργεια ως όπλο στραμμένο στα άλλα κράτη. Δε θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερη φόλα να υποστηρίξει κάποια πως η άνοδος της τιμής της ενέργειας έχει να κάνει με πλοία που τράκαραν ή κόλλησαν, με αέριο που στερεύει και τρελούς δυτικούς που θέλουν να 'χουν το θερμοστάτη στους 29 βαθμούς. Τους λόγους ανόδου θα τους βρούμε στο **πως** τα αφεντικά θέλουν να ζούμε με λιγότερα για να κερδοφορούν, αλλά και στο **που** επενδύουν για να είναι παραγωγικότερα από τα άλλα αφεντικά.

Το κείμενο αυτό θα επικεντρωθεί στα ευρωπαϊκά κράτη. Παρουσιάζοντας τρεις παλιές ιστορικές στιγμές που αφορούν την ενέργεια και τον ανταγωνισμό και σχολιάζοντας τα σημερινά γεγονότα, θα υποστηρίξουμε πως τα ευρωπαϊκά κράτη δεν περίμεναν τον Πούτιν για να ανέβει η τιμή της ενέργειας, αλλά την προκάλεσαν για τους λόγους που προείπαμε. Αυτή είναι, κατά τη γνώμη μας, η ευρωπαϊκή στρατηγική της επίθεσης στην εργατική τάξη και η επίθεση στα άλλα κράτη. Μια στρατηγική που αναδεικνύει τα τεράστια ζητήματα έλλειψης συνοχής μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών. Μια στρατηγική που έχει διακρατικούς ανταγωνισμούς, μειώσεις μισθών και μείωση της κατανάλωσης. Ό,τι και σήμερα δηλαδή...

Η μεταπολεμική Ευρώπη της “συμφιλίωσης”

Βρισκόμαστε στον καπιταλιστικό κόσμο ακριβώς μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο. Οι μεγάλοι νικητές του πολέμου ήταν οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση. Οι ΗΠΑ, από την πλευρά των δυτικών κρατών, είχαν τριπλασιάσει τη βιομηχανική τους παραγωγή που τρέφονταν με άφθονο πετρέλαιο, η στρατιωτική τους μηχανή παρέμενε οργανωμένη, ενώ είχαν μια τεράστια εσωτερική αγορά που συνέχιζε να καταναλώνει εμπορεύματα. Από την άλλη η Σοβιετική Ένωση, μπορεί να μη βγήκε αλώβητη από αυτόν τον πόλεμο, όμως κατείχε πολλά κοιτάσματα στην αχανή της έκταση, αλλά και ένα στρατό που απλωνόταν από τα σύνορα με την Ιαπωνία μέχρι το Βερολίνο. Ενδιάμεσα, τα ευρωπαϊκά κράτη είχαν υποστεί τις μεγαλύτερες ζημιές. Οι κατεστραμμένες υποδομές, η διαλυμένη εσωτερική αγορά και οι εσωτερικές συγκρούσεις με την εργατική τάξη ήταν εγγυήσεις πως, εύκολα, πολλά κράτη θα μπορούσαν να μεταβούν από το στρατόπεδο της Δύσης σε αυτό της Σοβιετικής Ένωσης.

Αυτός ήταν ο πρώτος λόγος που οι ΗΠΑ στράφηκαν στην υποστήριξη ανοικοδόμησης των ευρωπαϊκών κρατών. Υπήρχε και ένας άλλος, λιγότερο δηλωμένος, στόχος: το τεράστιο πλεόνασμα που είχαν τα αφεντικά στις ΗΠΑ κινδύνευε να παραμείνει απούλητο, οπότε διατέθηκε ως πρόγραμμα στήριξης των ευρωπαϊκών κρατών με σκοπό να μετατραπεί σε πολιτική ανάσχεσης της σοβιετικής απειλής. Γιατί εν τέλει, για τις ΗΠΑ “οι διαφορές μπορούσαν να λυθούν μόνο με μια αλλαγή των σοβιετικών σκοπών, την κατάρρευση του σοβιετικού συστήματος ή και με τα δύο μαζί”⁵. Οι όροι του διεθνούς εμπορίου στο δυτικό μέτωπο κατοχυρώθηκαν από τη συμφωνία του

Bretton Woods. Με τη συμφωνία αυτή, το δολάριο γινόταν το γενικό ισοδύναμο όλων των νομισμάτων και κανένα κράτος (θεωρητικά μόνο) δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει ακραίες νομισματικές μεθόδους για να κάνει ανταγωνιστικότερα τα εμπορεύματά του εις βάρος των άλλων. Αν λοιπόν υπήρχε μια περίοδος προστατευτισμού όλων των κρατών της δύσης ενάντια στα αντίπαλα κράτη, σίγουρα ήταν αυτή.

Βέβαια, για να εντοπίσει κανείς τα στρατηγικά συμφέροντα των ΗΠΑ ενάντια στη Σοβιετική Ένωση, δε χρειάζεται να ανοίξει τα κιτάπια του NATO και των χρημάτων που έπεφταν στα εξοπλιστικά. Φτάνει να δει το σχέδιο Μάρσαλ, δηλαδή τη στρατηγική για την “ανασυγκρότηση της Ευρώπης”. Ένα από τα σχέδια που μπουσταρίστηκαν, ήταν μια ενωμένη καπιταλιστική Ευρώπη που θα μπορεί να παρεμβαίνει και να παρεμποδίζει τη διείσδυση των σοβιετικών σχεδίων. Αξίζει να σημειωθεί πως μέσα από το σχέδιο Μάρσαλ στήθηκε και η ελληνική ΔΕΗ, ως μονοπώλιο ελέγχου και επέκτασης του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας, που εγγυόταν την ανασυγκρότηση του ελληνικού κεφαλαίου και τον έλεγχο της επικράτειας.

Με τις ευλογίες του αμερικανικού έθνους-κράτους, υπογράφεται το 1951 η συνθήκη που ιδρύει την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, γνωστή και ως ΕΚΑΧ. Μέλη της ήταν η Γαλλία, η Δυτική Γερμανία, η Ιταλία και οι χώρες της Benelux (Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο). Ο γάλλος αρχιτέκτονας αυτής της συμφωνίας R. Schuman, δεν άφηνε παρερμηνείες για τους στόχους της ΕΚΑΧ:

“Η συνένωση των ευρωπαϊκών εθνών απαιτεί να εξαλειφθεί η μακράιων διαμάχη μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας. Η γαλλική κυβέρνηση προτείνει να τεθεί το σύνολο της γαλλογερμανικής παραγωγής άνθρακα και χάλυβα κάτω από μια κοινή Ανώτατη Αρχή. Η συγκέντρωση των παραγωγών άνθρακα και χάλυβα θα εξασφαλίσει αμέσως την εγκαθίδρυση κοινών βάσεων οικονομικής ανάπτυξης, πρώτο στάδιο της ευρωπαϊκής ομοσπονδίας, και θα αλλάξει το πεπρωμένο αυτών των περιοχών που από πολύ καιρό ασχολούνται με την κατασκευή όπλων για πολέμους των οποίων υπήρξαν πάντα τα πρώτα θύματα.”⁶

Η φυσική μορφή του Σχεδίου της ΕΚΑΧ ήθελε να δείχνει συμβολικά τη συνεργασία των ευρωπαϊκών βιομηχανιών που την απάρτιζαν. Ο J. Monnet - ο γάλλος υπεύθυνος για τη σύνταξη του σχεδίου - έλεγε πως το χαρτί που υπογράφηκε η συνθήκη ήταν ολλανδικό, τυπώθηκε στη Γαλλία με γερμανικό μελάνι, διβλίοδετήθηκε στο Βέλγιο και το Λουξεμβούργο, και είχε σελιδοδείκτη από ιταλικό μετάξι. Εδώ παραλαμβάνει το μελάνι από τον γερμανό δικηγόρο W. Hallstein, επίτροπο της συμφωνίας, πρώην μέλος των ναζιστικών επαγγελματικών ενώσεων δικηγόρων και δικαστών και πρώην υπολοχαγό της Βέρμαχτ.

Τα μέχρι τότε αντίπαλα ευρωπαϊκά έθνη-κράτη θα επιχειρούσαν να μεταβούν σε ένα καθεστώς συνεργασίας. Απώτερος στόχος ήταν η πολιτικό-οικονομική τους ανόρθωση, μέσω της χρήσης πόρων, που μέχρι εκείνη την εποχή χρησιμοποιούνταν για τις πολεμικές τους βιομηχανίες. Σε οικονομικούς όρους, ο άνθρακας και ο χάλυβας αποτελούσαν πρώτες ύλες

ζωτικής σημασίας. Συγκεκριμένα, αν ήθελαν να εκσυγχρονίσουν τη βαριά βιομηχανία χρειαζόνταν σημαντικές προμήθειες άνθρακα για ενεργειακή πηγή, τα αποθέματα του οποίου όμως ήταν περιορισμένα μετά το τέλος του Πολέμου⁷.

Οι ΗΠΑ όχι μόνο ανέχτηκαν την οικονομική επιτυχία της Δυτικής Γερμανίας και της υπόλοιπης Δυτικής Ευρώπης, αλλά και την καλωσόρισαν, ακόμα και όταν γύρισε εις βάρος της αμερικανικής βιομηχανίας. Στα ευρωπαϊκά κράτη, οι (συγκριτικά) χαμηλοί μισθοί και η βιομηχανική ανοικοδόμηση με άμεσα προσβάσιμη ενέργεια, οδηγούσαν σε φθηνά προϊόντα που δεν πωλούνταν μόνο εντός, αλλά και στην ανοιχτή τεράστια αγορά των ΗΠΑ. Έως το 1970, η βιομηχανική παραγωγή και η ανάπτυξη στη Δυτική Ευρώπη ξεπερνούσαν αυτές των ΗΠΑ. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960, η Δυτική Γερμανία είχε βγει μπροστά από τις ΗΠΑ σε βιομηχανίες, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία και τα χαλυβουργεία. Οι Αμερικανοί ανέχθηκαν τον ανταγωνισμό, επειδή θεώρησαν τις ευρωπαϊκές οικονομίες ως πυλώνες στη σοβιετική ανάσχεση⁸.

Τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη προμηθεύονταν πετρέλαιο σχεδόν αποκλειστικά από τον Περσικό Κόλπο, αλλά ακόμη δεν ήταν το σημαντικότερο στοιχείο του ενεργειακού τους μίγματος. Τουλάχιστον μέχρι τις αρχές του '70, που αφορά το παρακάτω επεισόδιο.

Η πετρελαϊκή κρίση των 70's

Κάπου στις αρχές των 70's, τα σχεδόν 30 "χρυσά" μεταπολεμικά χρόνια έφταναν στο τέλος τους. Τα ευρωπαϊκά κράτη είχαν υποκαταστήσει μεγάλο μέρος της ενέργειας που καταναλώνουν από εισαγόμενο αραβικό πετρέλαιο. Η εξεγερμένη εργατική τάξη είχε βάλει δύσκολα στα αφεντικά της, από τους χώρους εργασίας μέχρι τον ελεύθερο χρόνο. Η αύξηση των μισθών στις ΗΠΑ ήταν πολύ πάνω από την παραγωγικότητα, και έκανε ακριβότερα τα εμπορεύματα του αμερικανικού καπιταλισμού. Ωστόσο οι χώρες της κεντρικής Ευρώπης, προορισμός μετανάστευσης για όλο το υποτιμημένο προλεταριάτο, δεν αντιμετώπιζαν τα προβλήματα αυτά στην ίδια ένταση. Και φυσικά δεν έδειχναν καμία διάθεση συνεννόησης για να επιλυθεί το πρόβλημα με τους συμμάχους τους. Το γερμανικό κράτος κυρίως, αλλά και τα υπόλοιπα μέλη της τότε ΕΚΑΧ - που εντωμεταξύ έγινε ΕΟΚ και έφτασε τα 9 μέλη - είχαν φτιάξει ένα δικό τους χώρο ελεύθερου εμπορίου, χωρίς δασμούς και επιπλέον φορολογίες, που καθόλου δεν ήθελαν να παρადώσουν στα αφεντικά των ΗΠΑ.

Οπότε, κάπου στις αρχές της δεκαετίας του '70, η σύμπνοια για το διεθνές εμπόριο στη Δύση έγινε σμπαραλία. Οι ΗΠΑ αποχώρησαν από τη συμφωνία του Bretton Woods, κατηγορώντας ταυτόχρονα τους συμμάχους τους. Το τύπωμα νομίσματος πήγε στο θεό. Ο πληθωρισμός (η αύξηση των τιμών), οι μισοί μισθοί και η πειθαρχηση της εργατικής τάξης μπήκαν ξανά στο παγκόσμιο λεξιλόγιο με μόνο στόχο της επαναφορά της κερδοφορίας. Καθόλου τυχαία, το '73 σκάει η πρώτη πετρελαϊκή κρίση. Η τιμή του πετρελαίου πενταπλασιάζεται γιατί τα αραβικά κράτη αποφάσισαν να μειώσουν την παραγωγή και παράδοση πετρελαίου στα κράτη που στήριζαν το Ισραήλ στον αραβο-ισραηλινό πόλεμο. Οι ΗΠΑ αν και συμπεριλαμβανόνταν στις απαγορεύσεις, δεν μπορούμε να πούμε πως χαλάστηκαν κιόλας. Κυρίως για δύο λόγους:

α) Οι ΗΠΑ ήταν για πολλές δεκαετίες η πατρίδα του άφθονου πετρελαίου. Εντός τους, ένα σύνολο από υποψήφιες τρύπες άντλησης δεν άνοιγαν, μόνο και μόνο γιατί το αραβικό πετρέλαιο ήταν τόσο φθηνό που άξιζε περισσότερο να στείλεις γκαζάδικα και να φορτώσεις όσο επιπλέον χρειαζόσαι. Εν μέσω πετρελαϊκής κρίσης, ένας τόνος από χρήματα κατευθύνθηκε στο να σκαφτούν νέες πετρελαιοπηγές από το Τέξας μέχρι την Αλάσκα και να γίνουν τεχνολογικά άλματα στην άντληση, γιατί με τόσο υψηλές τιμές άξιζε τον

κόπο να το κάνεις⁹.

β) Το βασικό αγαθό που είχαν οι ΗΠΑ δεν ήταν το πετρέλαιο, αλλά το ναυτικό τους που εντωμεταξύ σουλάτσαρε σε όλο τον Περσικό Κόλπο για να μεταδώσει το μήνυμα της ειρήνης των λαών. Οπότε καθόλου τυχαία ο βασικός τρόπος που διασφάλιζαν τον εφοδιασμό τους ήταν - να το πούμε ευγενικά - η διπλωματία των όπλων.

Το πρόβλημα: απαγόρευση κυκλοφορίας στη Δυτική Γερμανία. Μπάτσος ελέγχει τα χαρτιά κυκλοφορίας ενός οδηγού κατά την "Κυριακή χωρίς αμάξι". Ρε κάτι μας θυμίζει...

Η λύση: αλλαγή των καθημερινών συνηθειών για να μείνει κάνα λίτρο πετρέλαιο στη βιομηχανία.

Από την άλλη, τα ευρωπαϊκά κράτη - ο πραγματικός στόχος της πετρελαϊκής κρίσης - δεν ήταν σε τόσο βολική θέση. Ό,τι πετρέλαιο παίρνανε προερχόταν κυρίως από τα αραβικά κράτη. Τώρα όχι μόνο έπρεπε να πληρώνουν μέχρι και πενταπλάσια λεφτά για να το πάρουν, αλλά και δεν ήταν σίγουρο το πόσο θα πάρουν¹⁰. Σε τόσο δύσκολους καιρούς, τα ευρωπαϊκά κράτη απάντησαν ενωτικά. Πλάκα κάνουμε, το κάθε κράτος κοίταξε την πάρτη του. Η πετρελαϊκή κρίση του 1973 αποδείχθηκε οδυνηρά αποδιοργανωτική. Κάθε κράτος φρόντιζε να διαπραγματευτεί με συγκεκριμένους πετρελαιοπαραγωγούς εις βάρος άλλων ευρωπαϊκών κρατών. Το ελληνικό εφοπλιστικό κεφάλαιο για παράδειγμα, εκμεταλλευόμενο τις υψηλές τιμές έκανε λαθρεμπόριο πετρελαίου, διπλασίασε το στόλο του και υποστήριζε με επενδύσεις τα αναπτυξιακά σχέδια του (εκτός ΕΟΚ ακόμη) ελληνικού κράτους. Το πιο εντυπωσιακό ήταν, πως κράτη όπως η Γαλλία, η Δυτική Γερμανία και η Αγγλία, ήταν πρόθυμα να συμμορφωθούν με το εμπάργκο σε κράτη όπως η Ολλανδία με αντάλλαγμα την προμήθεια πετρελαίου. Κάτι που με τη σειρά του έκανε την Ολλανδία να απειλεί με περιορισμό προμήθειας φυσικού αερίου τη Γαλλία και την Αγγλία. Απ' την άλλη, η Δυτική Γερμανία των τεράστιων εμπορικών πλεονασμάτων είχε την ευχέρεια να φορτώνει χωρίς φόβο τους προϋπολογισμούς της για να αντέξει στο ακριβό πετρέλαιο¹¹. Χρειάστηκε ένας μήνας προτού τα

ευρωπαϊκά κράτη προχωρήσουν αθόρυβα στην υποστήριξη της κοινής αγοράς τους. Το ευρωπαϊκό συμβούλιο εξέδωσε και οδηγία το 1973, με τον ευγενικό τίτλο “Μέτρα για την άμβλυνση των επιπτώσεων των δυσχερειών εφοδιασμού με αργό πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου”¹². Η οδηγία έλεγε πως όλα τα κράτη-μέλη όφειλαν να περιορίσουν αναλογικά την κατανάλωση τους (μείωση της ζήτησης το λέγανε), ώστε να μειωθεί και το κόστος από το ακριβό πετρέλαιο. Κάτι που μεταφράστηκε σε κλείσιμο νυχτερινών μαγαζιών, μείωση του ορίου ταχύτητας και απαγόρευση αυτοκινήτων τις Κυριακές για εξοικονόμηση πετρελαίου στη βιομηχανία.

Όλα, λοιπόν, τα μέτρα περιορισμού της ζήτησης ήταν στην ουσία περιορισμός της κατανάλωσης μέσω πειθαρχησης της εργατικής τάξης. Το ελληνικό κράτος υιοθέτησε αντίστοιχα μέτρα περιορισμού της κατανάλωσης από τα ξενυχτάδικα μέχρι την κυκλοφορία αυτοκινήτων.

Τα κράτη της Ευρώπης έπρεπε να βρουν τον τρόπο, αν όχι να αυτονομηθούν, έστω να σταματήσουν να είναι σε τέτοιο βαθμό εξαρτημένα από εξωγενή γεγονότα. Οι τάσεις αυτονομησης ήταν σε εφαρμογή από τη δεκαετία του '60. Αντιγράφουμε είδηση της εφημερίδας Καθημερινή απ' το σωτήριο έτος 1963:

“Ο καγκελάριος της Δυτικής Γερμανίας δόκτωρ Κόνραντ Αντενάουερ εκάλεσε σημανίνουσας προσωπικότητες της δυτικογερμανικής οικονομίας εις σύσκεψιν διά την 18ην τρέχοντος οπότε θα διεξαχθή συζητήσεις επί των εμπορικών σχέσεων με τας χώρας του ανατολικού συνασπισμού”¹³.

Αυτό που περιγράφεται εδώ σε απλά σανσκριτικά, είναι η αρχή των συζητήσεων για την Ostpolitik (ανατολική πολιτική), που ήταν η προσεκτική δυτικογερμανική προσέγγιση της Σοβιετικής Ένωσης. Η συμφωνία έσπαγε τον πάγο του Ψυχρού Πολέμου, αλλά κυρίως ζέσταινε τις μηχανές των δυτικογερμανών βιομηχάνων με σοβιετικό αέριο. Με αφετηρία την αναγνώριση ύπαρξης της άλλης μισής (Ανατολικής) Γερμανίας το 1969, κλείστηκε μια συμφωνία 20ετούς διάρκειας για την αγορά φυσικού αερίου από την Σοβιετική Ένωση. Συνοδεύτηκε από δύο ακόμη συμφωνίες για την πώληση χαλύβδινων σωλήνων γερμανικής κατασκευής στους σοβιετικούς (τσάμπα την έλεγαν ΕΚΑΧ;) και δάνεια 2,5 δισ. γερμανικών μάρκων στη Σοβιετική Ένωση για την κατασκευή των αγωγών.

Οπότε η κολόνα της φιλίας με το ρωσικό κράτος κρατά πολλά χρόνια και δε στήθηκε με βάση τη φθηνή ενέργεια ή επειδή η αγαθή κυρία Μέρκελ κώλωνε να την πει στον Πούτιν. Ήταν το αποτέλεσμα του σχεδιασμού μέρους των ευρωπαϊκών κρατών, ώστε να βρουν άλλες ενεργειακές πηγές που θα στήριζαν τα εμπορικά τους πλεονάσματα, έναντι των (και καλά) συμμάχων τους στην άλλη πλευρά του ατλαντικού. Καθόλου τυχαία, εκείνη ήταν η περίοδος που στην Ευρώπη

τα περιβαλλοντικά κινήματα μπήκαν κάτω από τις πατρικές φτερούγες των ευρωπαϊκών εθνών-κρατών. Με αφορμή το πετρελαϊκό εμπόργκο, οι θεωρίες για την τρύπα του όζοντος και τα αέρια του θερμοκηπίου έγιναν κρατική ιδεολογία. Τόσο που άρχισαν να καθαρογράφονται στους ανθρωπιστικούς στόχους που θέτει η ΕΟΚ. Αλλά αυτά θα μας απασχολήσουν παρακάτω.

Η Ευρώπη - Greenpeace

Μεταφερόμαστε στις αρχές του 2000. Ο Ψυχρός Πόλεμος είχε λήξει εδώ και μια δεκαετία, με τη συντριπτική νίκη των δυτικών κρατών. Η Σοβιετική Ένωση είχε σπάσει, όπως και ο οικονομικός χώρος της που περιελάμβανε ένα σωρό από κράτη στην ανατολική Ευρώπη. Η Ρωσία, ως κράτος - φίλος πια, έστηνε μπουριά για να στέλνει φθηνό αέριο στην Ευρώπη. Τα γερμανικά αφεντικά απολάμβαναν τη φτηνή εργασία του προλεταριάτου της Ανατολικής Γερμανίας, που τώρα πια είχε γίνει ένα με τη Δυτική. Ένας κόσμος που είχε χωριστεί στα δύο έπαψε να υπάρχει και όλοι οι ψαγμένοι αναλυτές έσκιζαν τα παλιά τους κείμενα γιατί τώρα πια ήρθε το “τέλος της Ιστορίας”. Τώρα ο καπιταλισμός θα πήγαινε καβάλα στ' άλογο.

Τίποτα όμως δεν θύμιζε αλληλεγγύη και αμοιβαιότητα στο διεθνές εμπόριο. Οι εμπορικοί πόλεμοι που λίγο έλειψε να γίνουν παγκόσμιος πόλεμος στα 70's, συνεχίζονταν με νέα ονόματα. Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ έκαναν συμφωνία για το εμπόριο με τον Καναδά και το Μεξικό. Από την άλλη πλευρά του ατλαντικού, εισάγεται το κοινό νόμισμα (το ευρώ δηλαδή) με σκοπό να (ψιλό)συνεννοούνται τα κράτη για το πόσα εμπορεύματα θα πωλούνται εντός της ευρωζώνης και πως θα κόβουν τους μισθούς. Η χαοτική κατάσταση των εμπορικών σχέσεων και το ξαναστήσιμό τους σε μικρές ενώσεις, πήρε το χαριτωμένο όνομα “παγκοσμιοποίηση”. Η μπαρούφα αυτή υποστήριζε πως τα κράτη πήγαν σπίτι τους και τώρα έκαναν κουμάντο οι πολυεθνικές και οι “φονιάδες των λαών Αμερικάνοι”. Την ίδια στιγμή βέβαια τα αφεντικά φοβόντουσαν γιατί έβλεπαν το τέλος της παγκοσμιοποίησης, δηλαδή το τέλος της οποιας εμπορικής συνεργασίας των κρατών χωρίς να πάρουν τα γκάνια.

Τα κινήματα της αντιπαγκοσμιοποίησης στην Ευρώπη, εκτός από μαζικές μετακινήσεις ζογκλεράδων, φρόντιζαν να διαδηλώνουν για τα Mcdonald's ξεχνώντας να πουν μια δυο σειρές για τα δικά τους κουμάσια. Οι κουμανταδόροι της αντιπαγκοσμιοποίησης συνειδητά σιγόνταραν τακτικές των ευρωπαϊκών αφεντικών, διασπείροντας τη σύγχυση. Αν σε κάτι έριχναν πόνο, ήταν η προστασία του περιβάλλοντος, που εντωμεταξύ είχε γίνει κρατική θρησκεία. Βάσει αυτής, το 2006 εκδίδεται το μανιφέστο από την Ευρωπαϊκή Ένωση με τίτλο “Πράσινο βιβλίο - Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια”. Οι μεγάλοι προβληματισμοί του κειμένου δεν είχαν όμως να κάνουν με το περιβάλλον, αλλά με σημεία όπως τα παρακάτω:

“Χρειάζονται επενδύσεις για να καλυφθεί η ενεργειακή ζήτηση και να αντικατασταθούν οι υποδομές που παλιώνουν. Αυξάνει η εξάρτησή μας από τις εισαγωγές. Εάν δεν καταστήσουμε την εγχώρια ενέργεια ανταγωνιστικότερη, ποσοστό γύρω στο 70% των ενεργειακών απαιτήσεων της Ένωσης, θα καλύπτεται από εισαγόμενα προϊόντα – ορισμένα, μάλιστα, από πολιτικά ασταθείς περιοχές.

Η ασφάλεια της ενεργειακής υποδομής της Ευρώπης κατά των κινδύνων από φυσικές καταστροφές και τρομοκρατικές απειλές, καθώς και η ασφάλεια από πολιτικούς κινδύνους, συμπεριλαμβανομένης της διακοπής του εφοδιασμού, είναι κρίσιμης σημασίας... η διαχείριση της ζήτησης και η κατανεμημένη παραγωγή ενέργειας θα μπορούσε βοηθήσει σε στιγμές ελλείψεων”¹⁴.

Το κείμενο ήταν βγαλμένο απ' τα σωθικά των ευρωπαϊκών

αφεντικών και από ό,τι μάθανε κατά την πετρελαϊκή κρίση. Και όχι, δε θα την ξαναπατούσαν σαν μπούφοι. Τώρα ήξεραν πως είχαν εξαρτηθεί σε τεράστιο βαθμό από την “ασταθή” Ρωσία, που εντωμεταξύ έκανε κάνα - δύο επεμβάσεις στα παλιά κράτη - δορυφόρους της. Τα μπουριά του αερίου περνούσαν από ένα σωρό κράτη - όπως η Ουκρανία - που θα μπορούσαν να εκβιάζουν τόσο τη Ρωσία όσο και την Ευρώπη. Οπότε ο έλεγχος της ροής και των οδών του αερίου ήταν ένα ζήτημα εξόχως γεωπολιτικό που άπλωνε τα συμφέροντα των ευρωπαϊκών κρατών σε όλα τα δυτικά σύνορα της Ρωσίας. Καθόλου τυχαία, πολλά κράτη της πρώην Σοβιετικής Ένωσης εντάχθηκαν εκείνη την περίοδο (το 2008) στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ποια ήταν όμως τα αποτελέσματα του πράσινου βιβλίου; Με βάση αυτό το κείμενο, έμπαιναν φόροι σε κάθε εισαγόμενο εμπόρευμα που δεν τηρούσε τα ευρωπαϊκά περιβαλλοντικά στάνταρ, κάνοντάς το ακριβότερο στον καταναλωτή που στο τέλος θα προτιμούσε τα ντόπια. Με βάση αυτό το κείμενο, δημιουργήθηκαν μηχανισμοί που αύξαναν τεχνητά την τιμή του αερίου που κατέληγε στους καταναλωτές με σκοπό, όχι να καταλήξουν σε ρωσικές τσέπες, αλλά σε ευρωπαϊκά και εθνικά ταμεία που θα έκαναν επενδύσεις απεξάρτησης από το φυσικό αέριο (βλέπε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας). Με βάση αυτό το κείμενο θεσμοποιήθηκαν πρακτικές, όπως η κοινή αγορά ενέργειας και η μείωση της κατανάλωσης με τελικό στόχο να πληγούν τα κράτη που εξαγουν αέριο. Και τέλος, με βάση αυτό το κείμενο γινόταν προσπάθεια τα ευρωπαϊκά κράτη να γίνουν ο οδηγός στην αλληλεξάρτηση τους με το ρωσικό κεφάλαιο.

Όμως, όσον αφορά το ρωσικό αέριο, τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη κάνουν τους άσχετους. Όσο η μεταστροφή στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αφηνόταν στις καλές νδες, πολλά κράτη έκαναν διμερείς συμφωνίες προμήθειας αερίου. Ή ακόμη καλύτερα, έκαναν σχέδια για να φτιάξουν μπουριά που περνούσαν από τα εδάφη τους. Η κατοχή ενός μπουριού δεν έκανε τα κράτη εξαρτημένα, αντίθετα τα έβαζε να έχουν συμφέροντα που ξεκινούσαν από το σημείο που έμπαινε το αέριο μέχρι το σημείο που κατέληγε. Τέτοιο μπουρί πήγε να γίνει και στο ελληνικό κράτος (αγωγός Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη σε συνεργασία με Ρωσία και Βουλγαρία), αλλά φάλιξε το 2010. Εν τέλει, τα ελληνικά συμφέροντα αρκέστηκαν στον αγωγό TAP και το αζέρικο αέριο.

Feeling radical στην τοποθεσία Προεδρικό Μέγαρο. Εδώ ο Καραμανλής με Πούτιν - νιάτο και τον πρωθυπουργό της Βουλγαρίας Στανίσεφ την ημέρα υπογραφής του αγωγού Μπουργκάς - Αλεξανδρούπολη.

Ας βάλουμε μια άνω τελεία για να δούμε τι διδάγματα μας αφήνει η παραπάνω περιληπτική εξιστόρηση: με πρώτη ύλη την ΕΚΑΧ είδαμε πως η μεταπολεμική ευρωπαϊκή στρατηγική για την ενέργεια, στήθηκε για να ορθοποδήσει η ευρωπαϊκή βιομηχανία και να διασφαλιστεί η πειθαρχηση της εργατικής τάξης. Δημιουργήθηκε πάνω στα συντρίμια ενός πολέμου

που έδωσε μεταπολεμικά περιθώρια κέρδους στα ευρωπαϊκά αφεντικά και πέτυχε γιατί ήταν στοιχείο ενός νέου (ψυχρού) πολέμου που ξέσπαγε. Με την πετρελαϊκή κρίση είδαμε τις ενδο - δυτικές τριβές και τον εμπορικό πόλεμο, την αδυναμία εσωτερικής συνοχής των ευρωπαϊκών κρατών και τη στροφή σε άλλες πηγές ενέργειας. Με την περίοδο της πράσινης ανάπτυξης, είδαμε τον τρόπο που συνολικά τα ευρωπαϊκά κράτη έθεταν μπροστά την απεξάρτηση από την εισαγόμενη ενέργεια και την αναβάθμιση της πολιτικής ισχύος τους απέναντι στις ΗΠΑ και τη Ρωσία, την ίδια στιγμή που άρχιζαν να οξύνουν και τον μεταξύ τους ανταγωνισμό. Όλα τα στοιχεία που παρουσιάζονται ως καινοφανή στη σημερινή “ενεργειακή κρίση”, ήταν εδώ από την αρχή της μεταπολεμικής Ευρώπης και χτίζονταν κομμάτι-κομμάτι.

Η Ευρώπη - Γκρέτα

Φτάνουμε στο σήμερα. Τα νούμερα κερδοφορίας των αφεντικών δε βγαίνουν. Οι τεχνητοί δασμοί (περιβαλλοντικοί φόροι) που έχουν επιβάλλει τα ευρωπαϊκά κράτη δεν μένουν αναπάντητοι. Οι ΗΠΑ στρέφονται κατά του παγκόσμιου καθεστώτος ελεύθερου εμπορίου που υποβαθμίζει την ευρωπαϊκή βιομηχανία. Τρόφιμα, αυτοκίνητα, χάλυβας και αλουμίνιο είναι μόνο μερικά από τα εμπορεύματα, στα οποία μπαίνουν δασμοί¹⁵.

Τα ευρωπαϊκά κράτη εντωμεταξύ αναβαθμίζουν ακόμη περισσότερο το σχέδιο ενεργειακής αυτάρκειας και σπασίματος εξάρτησης από τη Ρωσία:

- Δημιούργησαν τα χρηματιστήρια ηλεκτρικής ενέργειας, που έπρεπε να στηθούν σε κάθε κράτος - μέλος¹⁶. Με βάση αυτά θα καθοριζόταν μια ενιαία μηνιαία τιμή ρεύματος η οποία θα προέκυπτε από την ακριβότερη τιμή κάθε ημέρας, δηλαδή από την τιμή που πούλησε αυτός από τον οποίο εξαρτιόταν οι ανάγκες της ζήτησης. Έτσι θα εξασφαλιζόταν ότι όλοι οι παραγωγοί ενέργειας θα έχουν το κέρδος που υπολόγιζαν και οι περισσότεροι πολύ πάνω από αυτό, ας πούμε δεκαπλάσιο. Καβάζωμα δηλαδή με δύο οφέλη. Πρώτον, να πριμοδοτούνται οι παραγωγοί των ΑΠΕ αφού στο τέλος πληρώνονταν πολύ πάνω από την τιμή που προσέφεραν την ενέργειά τους, στέλνοντας το μήνυμα και σε άλλα αφεντικά να χωθούν στον εν λόγω τομέα που θα βοηθήσει πολύ στην απεξάρτηση από το (ρωσικό κυρίως) αέριο. Με τη φορολόγηση κερδών των εταιρειών παραγωγής ενέργειας, που έγινε σύνθημα στα χείλη αριστερών, ακροαριστερών και ακροακροαριστερών, τα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του ελληνικού συμπεριλαμβανομένου, παίρνουν πίσω μέρος των κερδών αφενός για να στηρίζουν την κατανάλωση αφετέρου για να το κατευνάζει καταλληλότερα σε «πράσινες» επενδύσεις, όπως γίνεται με το ελληνικό Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης¹⁷. Δεύτερον, επειδή τους είναι γνωστό ότι το αέριο είναι αδύνατο να εγκαταλειφθεί σύντομα, δίνεται η προστασία στα αφεντικά της μεταφοράς LNG και ηλεκτροπαραγωγής με αέριο, ώστε να μπορούν να προσελκύουν τα απαραίτητα για την εθνική ασφάλεια φορτία χωρίς να αγχώνονται για την τιμή. Συγκυριακά μόνο (!) τα αφεντικά αυτά είναι και οι στρατηγικοί επενδυτές της ενέργειας, τύπου Μυτιληναίος, δηλαδή οι μόνοι ικανοί να διαχειριστούν σοβαρές επενδύσεις στις ΑΠΕ. Τώρα πια, η στρατηγική που ακολουθούσαν οι ΗΠΑ το '73 για τις επενδύσεις στο πετρέλαιο, ήταν και στρατηγική των ευρωπαϊκών κρατών.
- Προχώρησαν τη διασύνδεση των δικτύων ενέργειας μεταξύ των κρατών, δηλαδή το να μπορούν να πουλάνε ενέργεια το ένα στο άλλο σε περίπτωση έλλειψης, χωρίς να τρέχουν με την πρώτη στραβή για ρωσικό αέριο. Επιπλέον να μπορούν να ρουφάνε υπεραξία από τα διπλανά κράτη μέσα από την συμμετοχή στα εκεί χρηματιστήρια ενέργειας

ας. Βέβαια, διασύνδεση σήμαινε και αλληλεξάρτηση άρα και εργαλείο εκβιασμού μεταξύ των “αλληλέγγυων” κρατών. Κάπως έτσι ο ελληνικός ΑΔΜΗΕ έφτιαξε καλώδια που συνδέουν το ελληνικό κράτος με το βουλγαρικό και το τροφοδοτούν με ενέργεια σε περίπτωση έλλειψης¹⁸.

- Απαγόρευσαν τις επενδύσεις σε έργα αερίου που δεν αφορούσαν την περιοχή εποπτείας τους¹⁹, δηλαδή έργα που μπορεί να υποστηρίζουν το βιομηχανικό κεφάλαιο παραγωγής αερίου κρατών όπως η Ρωσία.
- Αποφάσισαν πως η ανθεκτικότητα του δικτύου ενέργειας εξαρτάται από την αυστηρή ρύθμιση της κατανάλωσης, την πρόβλεψη και τον περιορισμό της αν χρειαστεί, πράγμα που σήμαινε ότι αν η έλλειψη θα γινόταν γενική θα κάθονταν κάτω και θα συνεννοούνταν ώστε να περιορίσουν συντονισμένα την εγχώρια κατανάλωση τους²⁰. Μια τέτοια περίπτωση θα ήταν αν προμηθεύονταν συνειδητά λιγότερο αέριο από το ρωσικό κράτος, όπου η ρύθμιση της κατανάλωσης θα λειτουργούσε ως μηχανισμός άμυνας.
- Απαγόρευσαν τη σύνταξη μακροπρόθεσμων συμβολαίων παράδοσης αερίου που να ξεπερνούν σε διάρκεια το 2049. Σταδιακά τα κράτη άρχισαν να κάνουν συμβάσεις 5 ετών ή λιγότερο, επειδή δεν μπορούν να δεσμεύονται για την αγορά αερίου που - αν επιτύχουν τους στόχους απεξάρτησης - δεν θα χρειάζονται²¹. Έτσι σύντομα θα μπορούσε το ρωσικό κράτος να βρεθεί να πουλάει λιγότερο αέριο στους ευρωπαίους πελάτες του, δυσκολεύοντας τις επενδύσεις σε έργα έντασης κεφαλαίου στην ρωσική βιομηχανία²².
- Επέβαλαν φόρους στο εμπόριο με χώρες που δεν πληρούν τα νέα πράσινα κριτήριά τους²³. Επομένως το σχέδιο ενεργειακής μετάβασης θα υποστηριζόταν (κυρίως) από τα κέρδη του αμερικανικού και του κινεζικού κεφαλαίου.

Ήταν ο ρωσο - ουκρανικός πόλεμος η αφετηρία για τις τρελές τιμές της ενέργειας; Μπα, μας λέει η ιστορία της μεταπολεμικής Ευρώπης και επιλογές των κρατών της. Ούτε Πούτιν, ούτε Ουκρανίες, ούτε ΝΑΤΟ, ούτε βαρucheιμωνιές. Από τη μία, οι κομμένοι μας μισθοί και οι φορτωμένοι λογαριασμοί στηρίζουν το κάθε ευρωπαϊκό κράτος χωριστά ενάντια στους ανταγωνιστές του. Από την άλλη, οι δασμοί στα εισαγόμενα “ρυπογόνα” εμπορεύματα προστατεύουν την εσωτερική τους αγορά από έξωθεν ανταγωνιστές. Ό,τι επακολούθησε ήταν απλά το σημείο κλιμάκωσης στο διακρατικό πόλεμο που βρίσκεται σε εξέλιξη εδώ και μια εικοσαετία στη Μέση Ανατολή, τον Καύκασο, τα Βαλκάνια, τα κέντρα των πόλεων.

Η χειραφέτηση από την τεράστια εισαγόμενη ενέργεια ήταν ο μόνος τρόπος να εξυπηρετηθούν τα μακροπρόθεσμα γεωπολιτικά συμφέροντα των ευρωπαϊκών αφεντικών και να διασφαλιστεί η συμμετοχή τους στον πόλεμο. Αυτή η στρατηγική έχει δίπλα της μια αντιπαράθεση που διεξάγεται μέσα στους κόλπους της Ευρώπης. Κανένα κράτος δεν θέλει να παρωχηθεί εκατοστό των συμφερόντων του υπέρ των άλλων. Για παράδειγμα, το γερμανικό κράτος με το χαμηλό χρέος και την τεράστια βιομηχανική παραγωγή, έριξε 200 δισ. ευρώ προκειμένου να υποστηρίξει την οικονομία του²⁴. Από την άλλη τα κράτη που δεν έχουν τα δημοσιονομικά περιθώρια (κάτι μας έμαθε στην ορολογία η κρίση του 2010) απαιτούν ευρωπαϊκές λύσεις για τη στήριξη των δικών τους αφεντικών, γιατί λένε πως αυτό είναι αθέμιτος ανταγωνισμός. Μπάχαλο...

Εντωμεταξύ, το ελληνικό κράτος στήνει τη δική του στρατηγική:

- Φτιάχνει δεξαμενές αερίου και γίνεται εξαγωγέας ενέργειας στα Βαλκάνια²⁵, ελέγχει δηλαδή τη ροή και διαθεσιμότητα ενέργειας σε κράτη όπως η Μακεδονία.
- Μαζεύει φόρους από εμάς για να χρηματοδοτεί επιλεκτι-

κά κλάδους, ενώ κρατά τους μισθούς μας στο μισό για να πλουτίζουν τα αφεντικά από τη φτηνή εργασία,

- Επεκτείνει το δίκτυο παροχής ηλεκτρικής ενέργειας των (ελληνικότατων) μονοπωλίων ΔΕΔΔΗΕ ΑΔΜΗΕ. Έτσι ελέγχεται άμεσα το πότε και πως θα κόβεται το ρεύμα, δηλαδή το πως θα ζει στις “ενεργειακές κρίσεις” η εργατική τάξη από τη Θεσσαλονίκη μέχρι τα “ευαίσθητα” νησιά δίπλα στην Τουρκία,
- Προστατεύει του εφοπλιστές του που πλουτίζουν από το εμπόριο ρωσικού πετρελαίου²⁶ και από την προμήθεια αερίου του Κατάρ στη Γερμανία²⁷, και κυρίως
- Μαζεύει τα λεφτά και παίρνει όπλα (αχρείαστα να ‘ναι).

Το πραγματικό ζήτημα που θα αντιμετωπίσουμε - ως τάξη - τα επόμενα χρόνια, είναι ότι το ελληνικό κράτος μας προετοιμάζει για τη συμμετοχή μας στον εξελισσόμενο παγκόσμιο πόλεμο, βρίσκοντας τον τρόπο να μας απευθύνεται καταλλήλως. Γι’ αυτό και οι αριστεροί φίλοι του κράτους έχουν πέσει με τα μούτρα στις αναβιώσεις των παλιών αιτημάτων των 70s (δίκαιη ανάπτυξη, φορολογήσεις, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας). Όμως η αφόρητη αισιοδοξία δεν αναλογεί στις σημερινές συνθήκες. Οι φιλοδοξίες του ελληνικού κράτους του 2022 δεν είναι ίδιες με αυτές του 1970. Είναι πολύ χειρότερες.

1. International Monetary Fund, 2019 in Review: The Global Economy Explained in 5 Charts, 18/12/2019.

2. Καθημερινή, Το υψηλό τίμημα του εμπορικού πολέμου, 22/09/2019.

3. Marx, K., (2013), Το Κεφάλαιο, Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας, τόμος Γ', Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, σελ. 320.

4. Antifa Selanik, (2021), Οι τιμές, ο (εμπορικός) πόλεμος και τα “φυσικά φαινόμενα” που θα μας επισκέπτονται.

5. Kissinger, H., (1995), Διπλωματία, Λιβάνης, Αθήνα, σελ. 506.

6. Διακήρυξη Σουμάν - Μάιος 1950, μπορείτε να την βρείτε ολόκληρη μεταφρασμένη στο site της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

7. Καθημερινή, Το σχέδιο Σουμάν, 25/11/2012.

8. Foreign Affairs (ελληνική έκδοση), Το νέο γερμανικό ζήτημα, 04/04/2019.

9. Yergin, D., (1988), Energy security in the 1990s, Foreign Affairs, vol. 67, no. 1, σελ. 110-132.

10. Lieber, R., J., (1979), Europe and America in the World Energy Crisis, International Affairs, (Royal Institute of International Affairs 1944-), vol.55, no.4, σελ. 531-545.

11. Robert J. Lieber (1979). Europe and America in the World Energy Crisis. International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944), 55(4), 531-545

12. Οδηγία του Συμβουλίου της 24ης Ιουλίου 1973 περί μέτρων προορισμένων να αμβλύνουν τις επιπτώσεις των δυσχερειών εφοδιασμού με πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου (73/238/ΕΟΚ).

13. Καθημερινή, 49 χρόνια πριν στην «Κ» 9.VII.1963, 08/07/2012.

14. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πράσινο βιβλίο - Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια (SEC(2006) 317)/ COM/2006/0105).

15. Foreign Affairs (ελληνική έκδοση), Το νέο γερμανικό ζήτημα, 04/04/2019.

16. Κανονισμός 2019/943 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

17. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, REPowerEU: Κοινή ευρωπαϊκή δράση για πιο προσιτή οικονομικά, εξασφαλισμένη και βιώσιμη ενέργεια (COM(2022) 108 final), 08/03/2022.

18. Μπορείτε να δείτε στο site του ΑΔΜΗΕ την ανακοίνωση “Διασύνδεση Ελλάδας - Βουλγαρίας”.

19. Reuters, European Investment Bank to cease funding fossil fuel projects by end-2021, 14/11/2019.

20. Κανονισμός (ΕΕ) 2019/941 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 2019, σχετικά με την ετοιμότητα αντιμετώπισης κινδύνων στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας και με την κατάργηση της οδηγίας 2005/89/ΕΚ.

21. Natural Gas Intelligence, European Commission moves to ban long - term natural gas contracts after 2049, 20/12/2021.

22. S&P global, Russian oil exports up 12% in 2022 as demand persists, 17/06/2022.

23. Καθημερινή, Κλυδωνίζεται εκ νέου η διεθνής οικονομία, 17/01/2020.

24. Οικονομικός Ταχυδρόμος, Ενεργειακή κρίση: το σχέδιο της Γερμανίας θα πλήξει τα ομόλογα της ευρωζώνης, 10/07/2022.

25. Capital, Ελλάδα: ρεκόρ παραγωγής “πράσινης” ενέργειας και εξαγωγές, 2/10/2022.

26. Foreign Policy, How greek companies and ghost ships are helping Russia, 23/11/2022.

27. Καθημερινή (αγγλική έκδοση), Germany signs deal with greek shipper in bid to reduce reliance on russian gas, 13/5/2022.

Δελτίο τροφίμων και μαζικός θάνατος στην Ελλάδα του Β'ΠΠ

(+ μερικά δυσοίωνα συμπεράσματα)

02

Μετράμε δεκαπέντε χρόνια σκληρής καπιταλιστικής κρίσης και δυόμισι χρόνια στον μαγικό κόσμο της Αποκάλυψης: ιοί, “κλιματική αλλαγή” και βόμβες, όλα φαινομενικά άσχετα μεταξύ τους. Εδώ και αρκετό καιρό διακινούνται στις εφημερίδες σενάρια για μια επερχόμενη “επισιτιστική κρίση”. Πρώτα άρχισαν να το λένε δειλά στις οικονομικές σελίδες που ο περισσότερος κόσμος δεν διαβάζει¹, τον καιρό που όλοι φοβόντουσαν μην πεθάνουν από έναν ιό που τώρα πασχίζουν να ξεχάσουν (νταξ, όχι κι όλοι!). Τώρα πλέον έχει σερβιριστεί για μαζική κατανάλωση: λόγω του πολέμου στην Ουκρανία και της “κλιματικής αλλαγής”, λένε, υπάρχει “έλλειψη τροφίμων” η οποία επιδεινώνεται και πιθανόν να έρθει παγκόσμια πείνα.

Κάπως έτσι έφτασε το *antifa selanik* να αναρωτιέται τι συμβαίνει με την “επισιτιστική κρίση”, πάντα με καχυποψία απέναντι στα σενάρια και τις εξηγήσεις που δίνουν οι ειδικοί κάθε είδους. Μέσα από τις συζητήσεις για την δική μας εποχή και το φόβο μήπως χρειαστεί να κάνουμε αναγκαστική δίαιτα με κρατική καθοδήγηση, φτάσαμε να ερευνούμε την εποχή του λιμού της Κατοχής, μιας περιόδου που αρέσει τελευταία πολύ στους δημοσιογράφους². Κι έτσι καταλήξαμε σε συμπεράσματα που πιστεύουμε ότι αφορούν άμεσα τους αναγνώστες και τις αναγνώστριες μας.

Δεν πρόκειται να διαβάσετε ένα κείμενο με φιλολογίες για το παρελθόν. Θα πούμε το πως ο εμπορικός πόλεμος του μεσοπολέμου έφερε τις “ελλείψεις αγαθών” και τα δελτία τροφίμων στη χώρα μας πριν την επίσημη έναρξη του πολέμου. Έπειτα, θα δούμε το πέρασμα από τις “ελλείψεις” στο θάνατο περίπου 100.000 ανθρώπων από αστία. Θα εξηγήσουμε πως οι έλληνες βιομήχανοι και γαιοκτήμονες έσωσαν τον κύκλο συσσώρευσης τους μέσα από την “μαύρη αγορά”, με παράπλευρη απώλεια τη ζωή αυτών των 100.000. Πρόκειται να αποδείξουμε, δηλαδή, πως η επισιτιστική κρίση είναι τεχνητή, είναι ένα προβλέψιμο αποτέλεσμα συνειδητών πολιτικών που ακολουθούν τα κράτη (και το ελληνικό, προφανώς) προσπαθώντας να βγουν από την κρίση τους· και πως, η ύστατη μορφή θυσίας που κλήθηκε να κάνει ένα κομμάτι της εργατικής τάξης, βάζοντας πλάτη στον πόλεμο των αφεντικών, ήταν να πεθάνει από την πείνα. Θα πούμε, δηλαδή, πράγματα που φωτίζουν ευθέως το δικό μας παρόν.

Η “αγροτική κρίση” οδηγεί στον εμπορικό πόλεμο (1922-1929)

Η κρίση είναι ο κύριος άξονας γύρω από τον οποίο εξελίσσεται η ιστορία του καπιταλιστικού συστήματος. Εν προκειμένω, η κρίση του μεσοπολέμου ξεκίνησε ως “αγροτική”.

Αμέσως μετά την λήξη του Α' ΠΠ, παρουσιάστηκε μια πτωτική τάση στις τιμές των αγροτικών προϊόντων παγκοσμίως, λόγω υπερπαραγωγής. Η υπερπαραγωγή επιδιώχθηκε στον πόλεμο μέσα από την εκμηχάνιση της γεωργικής δραστηριότητας και τις εντατικότερες καλλιέργειες, που στόχο είχαν να αντισταθμίσουν τις απώλειες εργατικών χεριών (εκατομμύρια αγρότες βρέθηκαν ένοπλοι στο μέτωπο). Στις αρχές των 20's, λοιπόν, η αύξηση της παραγωγικότητας οδήγησε σε

εκατομμύρια τόνους εμπορευμάτων που περίσσευαν και δεν μπορούσε κανείς να τα αγοράσει, συνεπώς έμεναν απούλητα οδηγώντας τις τιμές στην κατρακύλα. Ήταν άλλη μια επανάληψη αυτού που ο Μαρξ είχε περιγράψει ως “επιδημία της υπερπαραγωγής [...] γιατί η κοινωνία έχει πάρα πολύ πολιτισμό, πάρα πολλά μέσα ύπαρξης, πάρα πολλή βιομηχανία, πάρα πολύ εμπόριο.”³

Η αγροτική κρίση χτύπησε άμεσα τα κέρδη των γαιοκτημόνων και ήταν η πρώτη εκδήλωση αυτού που το 1929 παρουσιάστηκε ως κραχ και χρηματοπιστωτική κατάρρευση. Οι απαντήσεις που έδωσαν τα κράτη ήταν χοντρικά οι εξής: α) η επιστημονική οργάνωση της εργασίας στο χωράφι, β) η μείωση των μισθών, και γ) η προστασία των ντόπιων γαιοκτημόνων μέσω χρηματοδοτήσεων και δασμών στα εισαγόμενα προϊόντα⁴. Από αυτές τις πολιτικές, η κομβική για το θέμα μας είναι ο προστατευτισμός λόγω της άμεσης επίδρασης που έχει στο διεθνές εμπόριο.

Η πρώτη εθνική οικονομία που έστησε ένα δίκτυο προστασίας των γαιοκτημόνων της ήταν οι ΗΠΑ. Το ισχυρότερο κράτος στον πλανήτη ανακοίνωσε το 1922 ένα πακέτο δασμών με το νόμο Fordney-McCumber Tariff. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η προστασία στα ντόπια αφεντικά είναι έμμεση επίθεση στα ξένα αφεντικά. Ο νόμος αυτός πυροδότησε αντίποινα από τις ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες επέβαλαν αντίστοιχους δασμούς σε διάφορους κλάδους των αμερικανικών εξαγωγών στην Ευρώπη (αυτοκινητοβιομηχανία, γεωργία, κ.α.). Με αυτό τον τρόπο ξεκίνησε μια κούρσα εμπορικού πολέμου, ένας φαύλος κύκλος έντασης ο οποίος τερματίστηκε ουσιαστικά στα χαρακώματα του Βερολίνου, στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι.

Όλη αυτή την περίοδο, το ελληνικό κράτος έκανε ότι ακριβώς έκαναν και όλα τα υπόλοιπα κράτη. Στα 20's συγκροτείται οργανωμένα η συντεχνία των γεωπόνων (οι περισσότεροι ήταν δημόσιοι υπάλληλοι) και ιδρύονται οι γεωπονικές σχολές. Ο ρόλος των γεωπόνων ήταν διευθυντικός, έπρεπε δηλαδή να οργανώσουν με επιστημονικές μεθόδους την εργασία στους αγρούς, αλλά ταυτόχρονα ήταν και οικονομικός· έπρεπε να καθοδηγήσουν τους γαιοκτήμονες στην καλλιέργεια προϊόντων που βοηθούν το εμπορικό ισοζύγιο⁵ της χώρας. Τέλος, ο ρόλος τους ήταν και πειθαρχικός: έπρεπε να πείσουν τους εργάτες και τις εργάτριες γης να μην εγκαταλείπουν την ύπαιθρο για χάρη της ελκυστικότερης αστικής ζωής⁶.

Με προεξάρχοντες τους γεωπόνους, ιδρύεται το 1927 η Κεντρική Επιτροπή Προστασίας Εγχώριας Ζιτοπαραγωγής (ΚΕΠΕΖ). Η ΚΕΠΕΖ ήταν ένας μηχανισμός προστασίας των γαιοκτημόνων και καθοδηγητής του ελληνικού κράτους στον παγκόσμιο εμπορικό πόλεμο. Ο μηχανισμός αυτός, όπως θα δούμε στη συνέχεια, έχει σημαντική συμβολή στο φαινόμενο “ελλείψεις τροφίμων”.

Ο εμπορικός πόλεμος οδηγεί στην “επισιτιστική κρίση” (1929-1940)

Η Ελλάδα ήταν μεν σιτοπαραγωγός χώρα, κάλυπτε όμως τις ανάγκες της σε μεγάλο βαθμό από εισαγωγές σιτηρών. Η

πολιτική της ΚΕΠΕΣ ήταν στην αρχή ήπια. Ανέλαβε ρόλο με-
σάζοντα: να αγοράζει το σιτάρι από τους αγρότες και να το
πουλάει στους αλευροβιομήχανους. Εξανάγκαζε τους δεύτε-
ρους να αγοράζουν το ελληνικό σιτάρι στην ίδια τιμή με το
εισαγόμενο (πετυχαίνοντας μεγαλύτερα κέρδη για τους έλ-
ληνες αγρότες), και να εισάγουν μόνο ένα ποσοστό σε σχέση
με ότι αγόραζαν από την ΚΕΠΕΣ (π.χ. αν αγοράσουν 1 τόνο
ελληνικό σιτάρι, δικαιούνται να εισάγουν και 2 τόνους από το
εξωτερικό). Όπως είναι προφανές, η ήπια αυτή πολιτική είχε
δύο αποτελέσματα: α) να συγκεντρώνει υπερκέρδη στους έλ-
ληνες σιτοπαραγωγούς ώστε να προβούν σε σημαντικές επεν-
δύσεις, β) να συγκρατεί το ποσοστό των εισαγωγών με στόχο
την σταδιακή μείωση τους.

Σιγά-σιγά όμως η κρίση σταμάτησε να είναι ήπια· το 1929
συμβαίνει το “Μεγάλο Κραχ της Wall Street” και ξεκινάει η
σκληρή παγκόσμια ύφεση. Περίπου ταυτόχρονα τα βασικά
αγροτικά προϊόντα που εξήγαγε η Ελλάδα, ο καπνός και η
σταφίδα, φάγανε πακέτο από ευρωπαϊκές νομοθεσίες απα-
γόρευσης εισαγωγών. Δηλαδή αντίποινα και κόντρα-αντίποι-
να! Η Ελλάδα χρεοκοπεί το 1932, εν μέσω ενός παιχνιδιού
διαπραγματεύσεων με τους δανειστές της που θυμίζει την
περίοδο 2010-2015, και η δραχμή υποτιμάται ραγδαία. Συνε-
πώς, η αγροτική και εμπορική πολιτική άρχισε να αγγιεύει. Η
υποτίμηση της δραχμής έκανε τις εισαγωγές προϊόντων γενι-
κά (και τροφίμων ειδικότερα) ακριβές. Η εγχώρια παραγωγή,
βιομηχανία και γεωργία, βάλθηκε να αντικαταστήσει τα εισα-
γόμενα. Παρά την υποτίμηση της δραχμής, οι εξαγωγές δεν
πήγαιναν καθόλου καλά λόγω της προαναφερθείσας προστα-
τευτικής νομοθεσίας των ευρωπαϊκών κρατών.

Τόσο το ελληνικό κράτος μέσα από νομοθετικές παρεμ-
βάσεις, όσο και η αυτενέργεια των αγροτών που έβλεπαν το
κέρδος τους να εξαφανίζεται, οδήγησαν σε αλλαγή προσανα-
τολισμού. Πιο συγκεκριμένα:

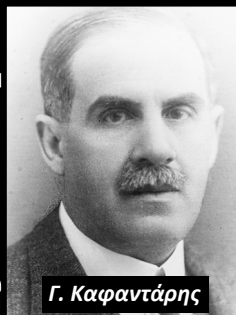
*“Καθώς έπεφταν οι τιμές ή, πράγμα ακόμη σημαντικότε-
ρο, καθώς μειωνόταν η αναλογία της τιμής του καπνού
προς εκείνη των δημητριακών, εξαπλωνόταν η σιτοκαλλι-
έργεια σε περιοχές όπου παραδοσιακά υπήρχαν καπνο-
χώραφα.”*

Με απλά λόγια, το ελληνικό κράτος είχε μπροστά του δύο
προβλήματα που συνδέονταν: τα απειλούμενα κέρδη των
γαιοκτημόνων και τις αυξημένες τιμές των δημητριακών σε
βαθμό που απειλούν την κοινωνική συνοχή. Τα αντιμετωπί-
σε με σκληρότερες προστατευτικές πολιτικές, μιμούμενη την
Battaglia del Grano (Μάχη του Σίτου) του Μουσολίνι. Η ΚΕΠΕΣ
έθεσε ως στόχο της χώρας την ολική αυτάρκεια σε σιτηρά (aka
σιτάρκεια).

Κάτι τέτοιους βαρύγδουπους στόχους που θέτουν τα κρά-
τη όπως η “αυτάρκεια” πρέπει να τους αντιμετωπίζουμε με
σκεπτικισμό. Πρέπει να παρατηρήσουμε πως, κατά διαολεμέ-
νη σύμπτωση, όποτε ένα κράτος διακηρύσσει τον στόχο της
“αυτάρκειας” καταλήγει να αντιμετωπίζει “ελλείψεις”. Είτε,
λοιπόν, όλα τα κράτη είναι ανίκανα να πετύχουν το στόχο
τους, είτε ο στόχος τους δεν ήταν αυτό ακριβώς που λένε στις
εφημερίδες.

Στον καπιταλιστικό κόσμο καμία εθνική οικονομία δεν εί-
ναι αυτάρκης. Όλα τα κράτη αλληλοεξαρτώνται στα πλαίσια
της παγκόσμιας αγοράς. Φυσικά, οι σχέσεις αλληλεξάρτησης
τους δεν είναι ισότιμες, αλλά προκύπτουν από τον συσχετι-
σμό ισχύος τους. Βάζουμε σε εισαγωγικά τις “ελλείψεις” γιατί
δεν χάφουμε ότι προκύπτουν από το πουθενά: “λόγω πολέ-
μου”, “λόγω ξηρασίας”⁸, ή ότι άλλο σχετικό. Οι ελλείψεις είναι
προβλέψιμες και τεχνητές και προκύπτουν από τον εμπορικό
πόλεμο που συνειδητά ακολουθούν όλα τα κράτη. Προκύ-
πτουν, δηλαδή, με κρατικό σχέδιο. Δυστυχώς, όμως, είναι
απολύτως πραγματικές για την εργατική τάξη. Όχι επειδή δεν
υπάρχουν προϊόντα, αλλά επειδή δεν μπορεί να τα αγοράσει

Η ηθικοπλαστική αποστολή των γεωπόνων

Γ. Καφαντάρης

[Τα παρακάτω τα διαβά-
σαμε στο άρθρο του Σ. Πλου-
μίδα που αναφέρεται στην
αντίστοιχη υποσημείωση.]

Ο υπουργός Γεωργίας Γ.
Καφαντάρης, στην ομιλία του
στα εγκαίνια της Ανώτατης
Γεωπονικής Σχολής Αθηνών,
αναφέρθηκε στην “ηθικο-
πλαστική αποστολή” της
σχολής και στην προσδοκία

από τους αποφοίτους της να γίνουν «οι ενθουσιώ-
δεις απόστολοι οι οποίοι θα ενσταλάζουν εις την εύ-
πλαστον του αγροτικού μας πληθυσμού ψυχήν τας
αρχάς της κοινωνικής αλληλεγγύης, η οποία αποτελεί
σήμερα τον θεμελιώδη νόμον της υλικής και ηθικής
του λαού ευημερίας”. Βέβαια, αν είσαι λίγο πονηρός,
καταλαβαίνεις ότι η ηθικοπλαστική αποστολή των γε-
ωπόνων δεν είναι να μάθουν στους αγρότες κάποια
αφηρημένη “κοινωνική αλληλεγγύη”. Όταν λέει ο Κα-
φαντάρης “κοινωνία” εννοεί “κράτος”, και όταν λέει
“αλληλεγγύη” εννοεί “σχεδιασμό”. Οι γεωπόνοι πρέ-
πει να πλάσουν την win-win σχέση του μεμονωμένου
αγρότη με το κράτος.

Ένας άλλος ειδικός, ο οικονομολόγος και πολιτικός
Δ. Καλιτσουνάκης, μιλούσε την ίδια εποχή για τον ρόλο
της γεωπονικής επιστήμης στα πλαίσια του κρατικού
παρεμβατισμού και την ανάσχεση του (σύμφωνα με
τον ίδιο) “ακατασχέτου ρεύματος” της αστυφιλίας
(στο οποίο προσέδωσε μάλιστα σεξιστικές αιχμές): “Εν
Ελλάδι υπάρχει σήμερα τάσις του αγρότου προς εγκα-
τάστασιν εις αστικός περιφέρειας, το ακατάσχετον δε
τουτο ρεύμα προς τας μεγάλας πόλεις (αστυφιλία)
υποβοηθεί και η Αγρότις, διότι φαντάζεται ότι ο αστι-
κός πληθυσμός απολαμβάνει ακοπώτερον και προνο-
μιακώς τα αγαθά του πολιτισμού. Η εφαρμογή μιας
καλής Αγροτικής πολιτικής εκ μέρους του Κράτους θα
αποσοβήσῃ τον κίνδυνον της διαρροής των αγροτικών
πληθυσμών (αγροφυγία) και του μαρασμού της Γεωρ-
γίας και κτηνοτροφίας.”

Εμ, γιατρούς και καθηγητές έχουμε κράξει! Να μην
πούμε κάτι και για τους γεωπόνους; Οι περισσότεροι
τους φαντάζονται να ασχολούνται με ζιζάνια και φυτο-
φάρμακα, όμως η επιστήμη τους είναι εξόχως κοινω-
νική: πρέπει να βοηθούν την συνεργασία των αφεντι-
κών, και να πειθαρχούν την κάθε χωριατοπούλα εργά-
τρια που νομίζει ότι θα ξεφύγει από το χωράφι για να
ζήσει την ακολασία της πόλης!

κανείς (όπως θα δούμε και παρακάτω).

Ισχυριζόμαστε, επομένως, ότι όταν ο Ι. Μεταξάς διέταξε το
1937 τους υπηκόους του να φυτέψουν σιτάρι ακόμη και στις
αυλές τους, δεν πίστευε πραγματικά ότι θα πετύχει τη σιτάρ-
κεια. Προσπαθούσε, αντιθέτως, να βάλει φρένο στις εισαγω-
γές που του εξασφάλιζαν μεν την επάρκεια τροφίμων, αποτε-
λούσαν δε πηγή οικονομικής αιμορραγίας. Και το έκανε αυτό
γνωρίζοντας ότι με τόσο επιθετικές επιλογές θα δεχτεί αντί-
ποινα, τα οποία θα βάλουν εμπόδια στην κυκλοφορία πολ-
λών εμπορευμάτων σε βαθμό που θα υπάρξουν “ελλείψεις”.
Όμως ευελπιστούσε πως στο τέλος αυτού του καταστροφικού
κύκλου το ελληνικό κράτος θα έχει βγει κερδισμένο από την
μεγαλύτερη καταστροφή των ανταγωνιστών του - κι ο μπαγά-
σας έπεσε μέσα.

Λίγο μετά τις φασιστικές τελετές αναγγελίας του στόχου
της σιτάρκειας, συμβαίνουν τα - απολύτως προβλέψιμα - πα-
ρακάτω γεγονότα:

“Τον Ιούνιο [του 1939] απαγορεύτηκε η μεταφορά

βασικών διατροφικών ειδών από νομό σε νομό για εμπορία ή ιδιωτική χρήση, χωρίς να συνοδεύονται από διατακτικές του υφυπουργείου Αγορανομίας, όπως **και η κατ' οίκον διανομή τους**. Οι κρατικές πρωτοβουλίες είχαν ως συνέπεια να διαμορφωθεί ένα επάλληλο **δίκτυο ελέγχου και επιτήρησης, με αφετηρία τον έλεγχο στις εισαγωγές και τελικό σταθμό το παντοπωλείο της γειτονιάς**. Οι καθορισμένες από το υφυπουργείο Αγορανομίας ποσότητες τροφίμων ακολουθούσαν προς τον καταναλωτή αυστηρά οριοθετημένη διαδρομή μέσω των «Ενώσεων», των κέντρων ανεφοδιασμού στους νομούς και των τοπικών επιτροπών.⁹

Παρά τις επιτυχίες της ΚΕΠΕΣ στην αύξηση της εγχώριας σιτοπαραγωγής - ή καλύτερα, εξαιτίας αυτών - η “επισιτιστική κρίση” χτύπησε τη χώρα πριν καν την κήρυξη του ελληνοϊταλικού πολέμου. Το δελτίο τροφίμων επιβλήθηκε τον Ιούνιο του 1940¹⁰, συνοδεύοντας έναν εκρηκτικό πληθωρισμό. Για παρόμοιους λόγους, η εργατική τάξη όλων των ευρωπαϊκών χωρών σιτιζόταν πλέον μέσω δελτίου. Για την ώρα, οι μερίδες αντιστοιχούσαν σε μια ορθολογική δίαιτα.

Η Κατοχή και οι αιτίες του λιμού (1941-1944)¹¹

Αφού εξηγήσαμε, με άξονα ερμηνείας την κρίση, πως έφτασε το ελληνικό κράτος να ελέγχει πλήρως το πιάτο της εργατικής τάξης, πάμε να δούμε πως αυτό το πιάτο άδειασε. Επειδή ο μαζικός θάνατος από την πείνα δεν συνέβη παντού¹², πρέπει να αναζητήσουμε τις ειδικές ιστορικές συνθήκες που το επέτρεψαν να συμβεί στην Ελλάδα.

Ίσως η πιο διάσημη εξήγηση για τον λιμό της Κατοχής είναι η αρπακτική πολιτική των κατακτητών. Είναι αλήθεια ότι οι δυνάμεις του Άξονα κατέσχεσαν μεγάλες ποσότητες προϊόντων όταν κατέκτησαν την Ελλάδα, εντείνοντας τις ελλείψεις. Επίσης, τύπωναν αβέρτα χρήματα (κατοχικές δραχμές, μάρκα και λιρέτες) που τροφοδοτούσαν τους στρατούς τους, οδηγώντας σε νομισματικό και πληθωριστικό χάος. Όμως, η άποψη που λέει ότι αυτή είναι η αιτία του λιμού είναι πολύ βολική, γι' αυτό και είναι η πιο διάσημη.

Βεβαίως, *antifa* είμαστε, η απέχθεια μας προς τους εγκληματίες της Wehrmacht είναι δεδομένη. Παρόλα αυτά, ας μην ξεχνάμε ότι οι γερμανοί ναζί δεν είχαν απέναντί τους καμιά κομμούνια επαναστατών· είχαν τα ελληνικά αφεντικά οργανωμένα σε ένα, επίσης, φασιστικό καθεστώς, συνασπισμένα με άλλα κράτη όπως το βρετανικό. Το ελληνικό κεφάλαιο έπαιξε κι έχασε - προσωρινά - την άνοιξη του 1941. Κι ενώ οι Γερμανοί πλιατσικολογούσαν, ο βρετανικός στόλος επέβαλε ναυτικό αποκλεισμό της Ελλάδας από κάθε τροφοδοσία, με την σύμφωνη γνώμη της ελληνικής εξόριστης κυβέρνησης. Εδώ βρίσκεται η άλλη μισή αλήθεια για τις αιτίες του λιμού: προκειμένου να μην επωφεληθεί ο Άξονας από ενδεχόμενη ανθρωπιστική βοήθεια στην Ελλάδα, και ποντάροντας στο ότι η πείνα θα προετοιμάσει τις συνθήκες για δημιουργία πυρήνων αντίστασης, οι Σύμμαχοι και το μισό ελληνικό πολιτικό σύστημα (το εξόριστο) καταδίκασαν στην πείνα την εργατική τάξη της χώρας.

Η ελληνική κατοχική κυβέρνηση, μπροστά στο φάντασμα της πείνας, ανακοίνωσε την αναγκαστική φορολόγηση της αγροτικής παραγωγής σε είδος, με στόχο (στα λόγια) να τροφοδοτήσει τα κρατικά συσσίτια. Όμως έχοντας χάσει ουσιαστικά την δύναμη επιβολής της εξουσίας της έξω από τα όρια της Αθήνας, δεν το κατάφερε. Οι αγρότες αρνήθηκαν να δώσουν την σοδειά τους, αποκρύπτοντας την σε συνεργασία με τοπικούς αξιωματούχους.

Η στάση των αγροτών ερμηνεύεται από δύο παράγοντες. Πρώτον, οι μικροκτηματίες που έβλεπαν την πείνα να έρχεται, ελλείψει άλλων εναλλακτικών, επέλεξαν το “ο σώζον εαυτόν σωθήτω”. Δεύτερον, οι γαιοκτήμονες (δηλ. οι αγρότες - αφεντικά) συνειδητοποίησαν ότι αν αποκρύψουν τα προϊόντα

τους θα μπορέσουν να συμβάλουν στην τεχνητή “έλλειψη” η οποία θα ανεβάσει τις τιμές, κι έτσι θα πουλήσουν ακριβότερα εκ των υστέρων. Εκεί βρίσκεται η αρχή του κυκλώματος της “μαύρης αγοράς”: οι γαιοκτήμονες αποκρύπτουν τρόφιμα, τα οποία αναλαμβάνουν να μεταφέρουν, να αποθηκεύσουν και να πουλήσουν οι βιομήχανοι και έμποροι αστοί.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι το δίπολο γερμανικό πλιάτσικο - βρετανικό εμπάργκο είναι η εξέλιξη του εμπορικού πολέμου σε σαμποτάζ τροφοδοσίας, ένα σαμποτάζ που απογείωσε την τεχνητή έλλειψη τροφίμων και τον υπερπληθωρισμό. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ειδικές ανάγκες του ελληνικού κεφαλαίου, που βρισκόταν με την πλάτη στον τοίχο, ολοκλήρωσαν το έγκλημα. Με το δελτίο τροφίμων και τα κρατικά συσσίτια να είναι ο μόνος νόμιμος τρόπος σίτισης, και με το χρήμα να μην έχει καμία αξία, η “μαύρη αγορά” έγινε ο μοναδικός τρόπος ανταλλαγής. Τα ελληνικά αφεντικά φρόντισαν να στραγγαλίσουν μεθοδικά την προσφορά αγαθών, ώστε να λάβουν υπερκέρδη από αυτό το μαφιοζικό κύκλωμα εμπορίου. Φρόντισαν, επίσης, να μην πληρώνονται σε χρήματα, τα οποία έχαναν μέσα σε μια μέρα την αξία τους, αλλά σε είδη με διαχρονική αξία: χρυσό και ακίνητα.

Αυτός, λοιπόν, είναι ο καθοριστικός παράγοντας που οδήγησε στον θάνατο πάνω από 100.000 εργάτες. Τον Δεκέμβριο του 1941 η Αθήνα είναι γεμάτη πτώματα, με 500-1.000 θανάτους ημερησίως. Ο Ιατρικός Σύλλογος ζήτησε από την Ιερά Σύνοδο την άδεια για την καύση νεκρών, λόγω έλλειψης ξυλείας για φέρετρα¹³. Οι άνθρωποι παρατούσαν τα πτώματα των συγγενών τους στο δρόμο για να διατηρήσουν τα δελτία τροφίμων τους¹⁴. Οι έλληνες αστοί πουλούσαν στη “μαύρη αγορά” κρέας γάτας ως κοτόπουλο, και την ίδια στιγμή τάζιζαν τις γάτες τους πραγματικό κοτόπουλο¹⁵.

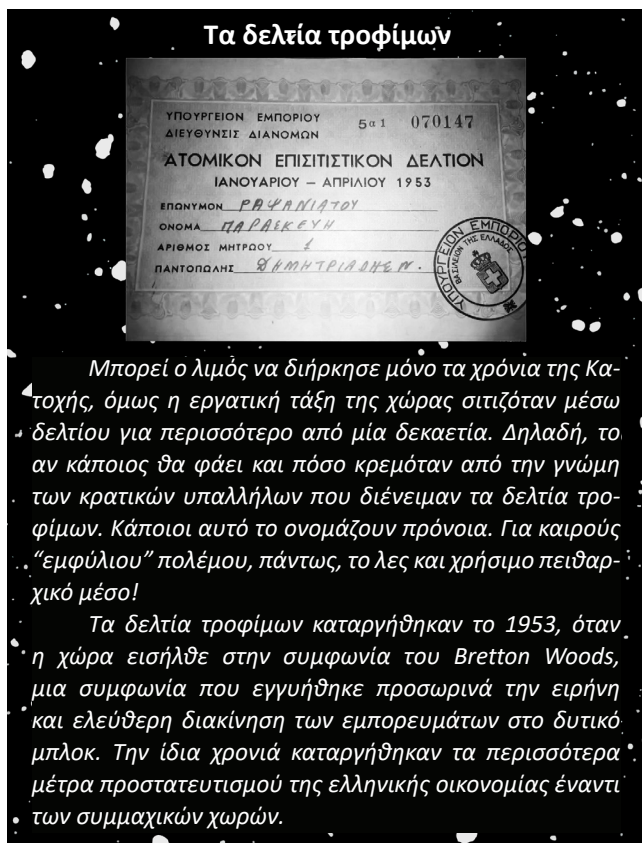
Ένα σύνολο από σκληρές απαγορεύσεις (απαγόρευση μεταφοράς εμπορευμάτων, απαγόρευση κυκλοφορίας, ναυτικός αποκλεισμός) οδήγησαν τα εμπορεύματα σε κυκλοφορία με το σταγονόμετρο μέσα από τα μαφιοζικά δίκτυα αγροτών - αστών - κρατικών υπαλλήλων. Τα τρόφιμα όμως υπήρχαν· καταναλώνονταν λαίμαργα στα σαλόνια της αστικής τάξης και σάπιζαν στις αποθήκες της. Μόνο με αυτό τον τρόπο θα κατέληγαν να κερδίζουν ένα σπίτι για δυο τενεκέδες λάδι. Και για να συμβεί αυτό, κάποιοι αναγκαστικά θα πέθαιναν.

Θάνατος από πείνα: η ύστατη μορφή θυσίας της άμαχης εργατικής τάξης

Η φρίκη του πρώτου κατοχικού χειμώνα δεν χτύπησε όλο τον “ελληνικό λαό” με τον ίδιο τρόπο. Ο θάνατος είχε μια εμφανή γεωγραφική κατανομή. Στις αγροτικές περιοχές, παρότι υπήρχε υποσιτισμός, δύσκολα θα έφτανε κάποιος να πεθάνει από την πείνα. Αυτό συνέβαινε κυρίως στις αστικές περιοχές και τα νησιά.

Αλλά η κατανομή του θανάτου καθορίζεται κυρίως ταξικά. Οι μικροαστοί έβγαζαν τις περιουσίες τους στο σφυρί με αντάλλαγμα μια πλήρη διατροφή. Επαγγελματίες της μεσαίας τάξης (π.χ. γιατροί) παρείχαν τις υπηρεσίες τους έναντι τροφίμων. Υπήρχαν όμως και αυτοί που δεν είχαν κάτι για να ξεπουλήσουν στην μαύρη αγορά. Το χαμηλότερο στρώμα της εργατικής τάξης, δηλ. περίπου το 5% του πληθυσμού στην χώρα, πέθανε κατά την διάρκεια της Κατοχής από την πείνα ή από ασθένειες συναφείς με τον υποσιτισμό¹⁶.

Η επιβίωση του κύκλου συσώρευσης του κεφαλαίου δεν εγγυάται πάντα την φυσική επιβίωση της εργατικής τάξης. Αν το θέσουμε πιο κυνικά, οι άνεργοι της χώρας αποτέλεσαν το ελληνικό αντίστοιχο των “άχρηστων στομάτων”¹⁷. Ήταν ζώες που δεν ήταν χρήσιμο για κανέναν να συνεχίσουν να υπάρχουν: ούτε για τους Γερμανούς, ούτε για τους Άγγλους, ούτε για την κατοχική κυβέρνηση, ούτε για την εξόριστη κυβέρνηση.

Μπορεί ο λιμός να διήρκησε μόνο τα χρόνια της Κατοχής, όμως η εργατική τάξη της χώρας σιτιζόταν μέσω δελτίου για περισσότερο από μία δεκαετία. Δηλαδή, το αν κάποιος θα φάει και πόσο κρεμόταν από την γνώμη των κρατικών υπαλλήλων που διένειμαν τα δελτία τροφίμων. Κάποιοι αυτό το ονομάζουν πρόνοια. Για καιρούς “εμφύλιου” πολέμου, πάντως, το λες και χρήσιμο πειθαρχικό μέσο!

Τα δελτία τροφίμων καταργήθηκαν το 1953, όταν η χώρα εισήλθε στην συμφωνία του Bretton Woods, μια συμφωνία που εγγυήθηκε προσωρινά την ειρήνη και ελεύθερη διακίνηση των εμπορευμάτων στο δυτικό μπλοκ. Την ίδια χρονιά καταργήθηκαν τα περισσότερα μέτρα προστατευτισμού της ελληνικής οικονομίας έναντι των συμμαχικών χωρών.

Πράγματι, οι Άγγλοι έπεσαν μέσα στις προβλέψεις τους. Η πείνα υποβοήθησε τις προσπάθειες να δημιουργηθούν πυρήνες αντίστασης. Το ΕΑΜ εμφανίστηκε ως απάντηση στον κατοχικό λιμό (εξ ου και “Το ΕΑΜ μας έσωσε απ’ την πείνα”). Ο ναυτικός αποκλεισμός σταμάτησε την άνοιξη του 1942 υπό τον φόβο ότι αυτή η στρατηγική μπορεί να γυρίσει μπούμερανγκ, δημιουργώντας μαζικά αντι-βρετανικά αισθήματα.

Όταν άρθηκε ο αποκλεισμός από τους Συμμάχους, αυξήθηκε η ροή των τροφίμων μέσω δελτίου και συσσιτίων. Με αυτό τον τρόπο σταμάτησε το φαινόμενο του μαζικού θανάτου, παρότι ο υποσιτισμός και η εκποίηση περιουσιών συνεχίστηκαν. Ενδεικτικά, ο μ.ο. ημερήσιας θερμιδικής κατανάλωσης στα χρόνια της Κατοχής ήταν κάτω από 1.000. Τα δελτία τροφίμων συνεχίστηκαν για όλη την δεκαετία του ‘40 ως το 1953 που καταργούνται οριστικά.

Το σύστημα παροχής με το δελτίο, που αποτέλεσε ένα εργαλείο εμπορικής άμυνας μέσω περιορισμού της κατανάλωσης πριν την Κατοχή, έγινε σύντομα ένα εργαλείο οργάνωσης του θανάτου και αναδιοργάνωσης των σχέσεων μεταξύ των ζωντανών.

Η σχέση δελτίου τροφίμων και μαύρης αγοράς

Στο παράλληλο σύμπαν της αριστερής ιστοριογραφίας, η διαίρεση της ελληνικής κοινωνίας σε τάξεις δεν είχε ιδιαίτερη σημασία τότε. Η δεκαετία του ‘40 έχει κατακτητές και “ελληνικό λαό”, έχει πατριώτες και δοσίλογους, αλλά μην είστε τίποτα κολλημένοι ντεμοντέ και ψάχνετε κεφάλαιο και εργατική τάξη! Οι αγρότες που έκρυψαν την σοδειά τους, ας πούμε, έκαναν την πρώτη πράξη αντίστασης απέναντι στον κατακτητή, εμπνευσμένοι από το “αντιφασιστικό και δημοκρατικό [...] πνεύμα που υπήρχε στη βάση της λαϊκής εθνικής ενότητας ήδη κατά τη διάρκεια του πολέμου της Αλβανίας”¹⁸. Δείτε πως χαρακτηριστικά περιγράφουν τη σχέση μεταξύ δελτίου τροφίμων και μαύρης αγοράς:

“Τα δύο παράλληλα συστήματα κυκλοφορίας εμπορευμάτων που λειτούργησαν κατά την Κατοχή, δηλαδή η μαύρη αγορά και το δελτίο, ήταν από τη φύση τους αντιθετικά και ανταγωνιστικά. Το δελτίο ήταν, κατ’ αρχήν, διοικητικό μέτρο κοινωνικής πρόνοιας που είχε σαν σκοπό

την ομοιόμορφη διάθεση στον αστικό πληθυσμό ειδών πρώτης ανάγκης. Η μαύρη αγορά, όμως, ήταν σύστημα που βασιζόταν στην ικανότητα κάθε ατόμου να πλειοδοτεί για ένα συγκεκριμένο αγαθό, και βασιζόταν στα κέρδη που σύμφωνα με πληροφορίες ήταν μεγάλα. [...] Κάθε καταναλωτικό αγαθό που πουλιόταν με δελτίο στερούσε τη μαύρη αγορά από το κέρδος που θα αποσπούσε αν μπορούσε να ελέγξει την πώληση του. [...]”

Περιορισμένο από τη δοσολογική κυβέρνηση, το σύστημα του δελτίου ήταν, στην πραγματικότητα, ανίσχυρο να αντισταθεί στη διείσδυση των κερδοσκοπών της μαύρης αγοράς, μια και γενικά η κυβέρνηση κουσίλιγκ ήταν απλά το διοικητικό στήριγμα των συνεργατών του εχθρού και ήταν αδύνατο να αντισταθεί στους μαυραγορίτες, που εξέφραζαν την οικονομική όψη της συνεργασίας.

Η κινητήρια δύναμη του δελτίου, των παραλλαγών του και των θεσμικών επεκτάσεων του ήταν η αντίσταση. Όσο επεκτεινόταν η οργανωμένη αντίσταση τόσο ο μηχανισμός του δελτίου γινόταν αποτελεσματικότερος...”¹⁹.

Εμείς πάλι βρίσκουμε την άποψη ότι “δελτίο=πρόνοια” και “μαύρη αγορά=αδίστακτοι γερμανόψυχοι” κάπως παραπλανητική. Το σύστημα του δελτίου δεν είναι απλά ένα χαρτί που καθορίζει πόσα αγαθά μπορείς να αγοράσεις. Είναι ένα σύστημα ένοπλης επιβολής απαγορεύσεων στην κυκλοφορία των ανθρώπων και των εμπορευμάτων που κάνει αυτό το χαρτί να δουλεύει. Οι ίδιες ακριβώς απαγορεύσεις διασφαλίζουν πως η καπιταλιστική αγορά θα γίνει “μαύρη”, πως δηλαδή τα πλεονάζοντα αγαθά θα οδηγηθούν νομοτελειακά στην παράνομη διακίνηση. Οι τιμές τους θα είναι ακραία υψηλές, καθώς η προσφορά στραγγαλίζεται την στιγμή που η ζήτηση εκτοξεύεται. Η δυνατότητα για επιβίωση εξαρτώταν συχνά από το σπάσιμο των απαγορεύσεων αυτών: Εβραίοι που το σκάγανε από το γκέτο για να αγοράσουν τρόφιμα²⁰, Αθηναίοι που μετακινούνταν παράνομα στην ύπαιθρο αναζητώντας μέσα επιβίωσης, άφραγκα πιτσιρικάκια που έγιναν σαλταδόροι κι έκλεβαν για να φάνε, κ.ο.κ..

Όλα αυτά δεν είναι σκέτη οικονομία, σκέτη προσφορά και ζήτηση: είναι σχέσεις εξουσίας στα έσχατα όρια τους. Κάποιος πωλητής εμπορεύεται μέσα διαβίωσης κι έχει τον τρόπο να επιβάλλει την εξουσία του στους αγοραστές - να επιβάλει, ας πούμε, το να μην του κλέβουν τα προϊόντα του. Αυτό το καταφέρνει μέσω της σχέσης που έχει με την ένοπλη ισχύ του κράτους. Δηλαδή, η εξουσία του μαυραγορίτη προκύπτει μέσα από τους τρόπους επιβολής του συστήματος του δελτίου. Παρομοίως, η άρνηση υποταγής στην εξουσία του, δηλ. η προσπάθεια για επιβίωση, συνεπάγεται την απειθαρχία στις απαγορεύσεις αυτού του συστήματος.

Σε τι μας βοηθάει η ιστορική μνήμη

Όλα τα παραπάνω δεν τα είπαμε για να κάνουμε έναν συνολικό παραλληλισμό με το σήμερα, πράγμα επικίνδυνο. Η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται αυτούσια. Δεν πρόκειται να συμβούν ακριβώς τα ίδια πράγματα, απλώς με νέους πρωταγωνιστές. Οι αιτίες γι’ αυτό είναι πολλές: οι τεχνικές διακυβέρνησης των κρατών εξελίσσονται, οι γεωπολιτικές και τεχνολογικές ισορροπίες αλλάζουν, κ.ο.κ.. Μια χοντροκομμένη διαφορά που βγάζει μάτι είναι, μεταξύ των άλλων, πως η Ελλάδα δεν βρίσκεται υπό στρατιωτική κατοχή.

Από την άλλη, η ιστορία δεν είναι ούτε και μια αλληλουχία τυχαίων και απρόβλεπτων γεγονότων. Ασφαλώς και μπορούμε να βρούμε σχέσεις αίτιου - αποτελέσματος στην διαδοχή των ιστορικών γεγονότων, αρκεί να έχουμε υπόψη ότι αλληλεπιδρούν πολλά ορθολογικά και ανταγωνιστικά σχέδια: όσα και τα εθνικά κράτη. Επιπλέον, αυτά τα σχέδια υπακούν αναγκαστικά σε ορισμένους κανόνες που μένουν σε μεγάλο βαθμό αναλλοίωτοι. Πρόχειρα τυχαία παραδείγματα: το εθνικό κράτος είναι ο μοναδικός φορέας που ενοποιεί τις κοινωνίες

επιβάλλοντας το μονοπώλιο της βίας του, από την εποχή που το διατύπωσε ο T. Hobbes· η ανθρώπινη εργασία δημιουργεί την αξία των εμπορευμάτων, από την εποχή που το περιέγραψε ελλιπώς ο A. Smith· η μορφολογία των ηπείρων και των ωκεανών είναι ίδια από την εποχή που ο H. Mackinder έφτιαχνε τους χάρτες του και την θεωρία του “γεωγραφικού άξονα της ιστορίας”· οι Έλληνες αγαπούν το κρατικό μπαξίσι όπως την εποχή του “Τσοβόλα δώσ’ τα όλα”. Ο κατάλογος είναι ατελείωτος.

Ο στόχος μας ως οργανωμένο συλλογικό σώμα δεν είναι να προβλέψουμε με ακρίβεια το μέλλον, πράγμα αδύνατο και ελαφρώς παρανοϊκό, αλλά να καταλαβαίνουμε το παρόν όταν συμβαίνει. Για να το κάνουμε αυτό, χρειάζεται μια αντίληψη για το τι αλλάζει και τι μένει ίδιο στον καπιταλιστικό κόσμο. Η ανασύνθεση του παρελθόντος με αναφορά στο παρόν μας δίνει στοιχεία για το πως δουλεύει αυτός ο κόσμος, κι αυτή είναι η σχέση μας με την ιστορική μνήμη.

Με απλά λόγια, όταν ακούμε “επισιτιστική κρίση” πρέπει να πετάξουμε στα σκουπίδια ότι μας λένε περί φυσικών φαινομένων, ιών, τρελών ηγετών, σύγκρουση αυταρχισμού και δημοκρατίας, κλπ. Πρέπει να ψάξουμε το διακρατικό και ταξικό ανταγωνισμό πίσω από τις “ελλείψεις”, αλλά και να δούμε τις ιδιαιτερότητες που αφορούν το ελληνικό κράτος και την παρούσα εποχή.

Lockdown: συμπεράσματα για το πρόσφατο παρελθόν

Με την ιστορία του μεσοπολέμου ως εφόδιο, μπορούμε να αντιληφθούμε την πρόσφατη ιστορία ως μια παρόμοια περίπτωση κρίσης, εμπορικού πολέμου και προετοιμασίας για παγκόσμιο μακελειό. Το μόνο που έχει να ζηλέψει ο μεσοπόλεμος είναι οι τεχνικές διάδοσης της σύγχυσης που έχουν αναπτύξει σήμερα τα κράτη.

Οι ρίζες της σημερινής σύγκρουσης απλώνουν ως την διάλυση του ανατολικού μπλοκ και τους πολέμους σε Ιράκ και Αφγανιστάν. Στην Ευρώπη πήρε το όνομα “πράσινη μετάβαση” και “φροντίδα για το περιβάλλον” στα 90’s και 00’s, ενώ ήταν στεγνά η προσπάθεια ενεργειακής απεξάρτησης της ΕΕ από τους προμηθευτές της²¹. Την περασμένη δεκαετία η διαδικασία αυτή πέρασε μέσα από την διάλυση της Συρίας, της Ουκρανίας, της Υεμένης, του Ιράκ για πολλοστή φορά. Και έφτασε το 2019 να παρουσιάζεται ως εμπορικές συμφωνίες που καταρρέουν, απειλή άτακτου Brexit, εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ - Κίνας.

Τότε λοιπόν ονομάστηκε “lockdown” και “φροντίδα για την υγεία”, μα εξακολουθούσε να είναι η ίδια διαδικασία: ο παγκόσμιος πόλεμος και η προετοιμασία για την μεγαλύτερη όξυνση του. Τα κράτη βρήκαν στους συναχμένους πολίτες τους πολλές νέες αφορμές για να αθετήσουν τις εμπορικές τους υποχρεώσεις και να μειώσουν τις εισαγωγές. Τα χρήματά μας μεταφέρθηκαν αναγκαστικά στις τράπεζες, εξασφαλίζοντας την δυνατότητα χρηματοδότησης επιλεγμένων καπιταλιστών. Συγκεκριμένα κράτη μπόρεσαν να τυπώσουν χρήμα ασυστόλως. Η εργατική τάξη σε όλο τον κόσμο έζησε μια πρωτόγνωρη μείωση της κατανάλωσης και της κυκλοφορίας της, με τρόπο γόνιμο για τα συμφέροντα των αφεντικών.

Οι περιορισμοί στις εισαγωγές (ακόμα και στις εξαγωγές²²) που επέβαλαν τα εμπόλεμα κράτη έβαλαν συνειδητά εμπόδια στην κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Από την άλλη, όμως, τα εμπόλεμα κράτη έχουν ανάγκη για όσο το δυνατόν περισσότερους πόρους: τρόφιμα, ενέργεια, στρατιωτικό εξοπλισμό και ανθρώπινη εργασία. Αυτή η αντίφαση οδηγεί σε μια κατάσταση “ελλείψεων” εξ ορισμού. Η οικονομία πολέμου είναι η κεντρική διαχείριση των πόρων μέσα από τον περιορισμό της άσκοπης κατανάλωσης.

Blackout: Δυσσείωνα συμπεράσματα για το παρόν και το μέλλον

Η κατάσταση των “ελλείψεων” και του “blackout” που ζούμε σήμερα δεν είναι παρά το προβλέψιμο αποτέλεσμα των πολιτικών που ακολουθήθηκαν στην καραντίνα. Καλούμαστε να βάλουμε πλάτη, να περιορίσουμε κι άλλο την κατανάλωση μας, να κάνουμε θυσίες ως παράπλευρη απώλεια στον πόλεμο των αφεντικών.

Εργατικές θυσίες το 1940 σήμαινε να περιορίσεις το διατροφολόγιο σου και να δουλεύεις περισσότερο, ενώ το 1941 σήμαινε να πεθάνεις από την πείνα. Προς το παρόν σημαίνει να ξεχάσουμε τα linguini και τον espresso, και να βολευτούμε με σπαγγέτι Combino νο.6 και φραπέ Bellarom από το “καλάθι του νοικοκυριού”. Δεν ξέρουμε ακριβώς τι θα κληθούμε να κάνουμε κατά την διάρκεια του “δυσκολότερου χειμώνα από το 1942”, μπορούμε να είμαστε όμως σίγουροι ότι η κρατική ενορχηστρωμένη δίαιτα θα σκληρύνει και πως ο χειμώνας

Η εκμηδένιση της αξίας του χρήματος

Όταν λέμε ότι το χρήμα έχανε την αξία του μέσα σε μία μέρα, το εννοούμε κυριολεκτικά. Αρκεί να σκεφτείτε ότι το μεγαλύτερης αξίας χαρτονόμισμα που κυκλοφορούσε το 1941 ήταν των 1.000 δραχμών, ενώ το Νοέμβριο του 1944 τυπώθηκε χαρτονόμισμα 100 δισεκατομμυρίων δραχμών! Παράλληλα κυκλοφορούσαν τα κατοχικά μάρκα και λιρέτες που φαίνονται στις φωτογραφίες. Ο μέσος μισθός έχασε πάνω από το 80% της αγοραστικής του δύναμης κατά την διάρκεια της Κατοχής. Φυσικά, πολλοί ήταν και αυτοί που δεν είχαν κανένα μισθό, άρα είχαν μηδενική αγοραστική δύναμη. Να ‘ναι καλά η κρατική “πρόνοια” του δελτίου που τους εξασφάλιζε ίσαμε 100 θερμίδες την ημέρα!

στον οποίο αναφέρονται δεν είναι ημερολογιακός· θα διαρκέσει πολύ περισσότερο από 3 μήνες. Δεν ξέρουμε αν θα έρθουν “ειδικές συνθήκες” που θα μετατρέψουν τις “ελλείψεις” σε πείνα, βλέπουμε όμως ήδη φαινόμενα απόκρυψης αγαθών και πώλησης τους σε ακραίες τιμές²³. Δεν ξέρουμε αν θα χρειαστεί να φάμε έντομα, μπορούμε όμως να είμαστε σίγουροι ότι τα αφεντικά μας ήδη το εξετάζουν σαν ενδεχόμενο²⁴! Δεν ξέρουμε αν θα εμφανιστεί ο επιτήδειος αριστερός που θα αγωνιστεί για δελτία τροφίμων με πλήρες θερμιδολόγιο (μεταξύ μας, ξέρουμε!), ξέρουμε όμως ότι το σύστημα του δελτίου δεν είναι για το καλό μας.

Και ξέρουμε πως υπάρχει τρόπος για να ξεφύγουμε από την σύγχυση και τον ατομικισμό. Αρκεί να κοιτάζουμε δίπλα μας. Αρκεί να οργανωθούμε. Αυτό είναι το μόνο σίγουρο.

1. Εφημερίδα των Συντακτών, Έκκληση Γκουτέρες: Πάνω από 820 εκατ. άνθρωποι αντιμετωπίζουν με επισιτιστική κρίση, 10/06/2020.
2. Καθημερινή, Καθημερινή Forum: Θα είναι αυτός ο δυσκολότερος χειμώνας για την Ευρώπη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο; Μία συζήτηση στο ΚΠΙΣΝ, 26/09/2022.
3. Marx, K., Engels, F., (1984), Μανιφέστο του κομμουνιστικού κόμματος, Σύγχρονη 4. Εποχή, Αθήνα, σελ. 26-27.
4. Να το εξηγήσουμε εν συντομία για αρχάριες: οι δασμοί είναι φόροι που επιβάλλει ένα κράτος σε ορισμένα εισαγόμενα προϊόντα με στόχο να γίνουν λιγότερο ανταγωνιστικά από τα εγχώρια. Π.χ. αν το ελληνικό λάδι κοστίζει 5 €/λίτρο και το εισαγόμενο τουρκικό 4 €/λίτρο, οι περισσότεροι θα αγοράζουν το τουρκικό. Αν όμως το ελληνικό κράτοςβάλει δασμό 40% στο τουρκικό λάδι, θα καταλήξει να πωλείται στην ελληνική αγορά στα 5,6 €/λίτρο, κάνοντας το ελληνικό λάδι πιο ελκυστικό. Όπως φαντάζεστε, αν το ελληνικό κράτος κάνει κάτι τέτοιο θα ακολουθήσουν τουρκικά αντίποινα.
5. Κάθε χώρα έχει σαν γενικό στόχο να εξαγει όσο το δυνατόν περισσότερα προϊόντα και να εισάγει όσο το δυνατόν λιγότερα. Αν οι εξαγωγές της είναι περισσότερες από τις εισαγωγές, τότε λέμε ότι έχει πλεόνασμα στο εμπορικό ισοζύγιο. Αλλιώς, έχει έλλειμμα.
6. Πλουμίδης, Σ., (2013), Η Ελληνική αγροτική κρίση του Μεσοπολέμου (Δεκ. 1920): Κοινωνικές διαστάσεις της οικονομολογικής σκέψης επί της κρίσης, περιοδικό Δωδώνη, τ.38-42, σελ. 303-339. Δείτε και το σχετικό sidebar.
7. Mazower, M., (2015), Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του μεσοπολέμου, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα, σελ. 166.
8. Υπάρχουν φυσικές αιτίες, όπως η διακύμανση του καιρού, οι οποίες επηρεάζουν την παραγωγή εμπορευμάτων όπως τα αγροτικά προϊόντα. Πιθανόν σε ιστορικές περιόδους προγενέστερες του καπιταλισμού προέκυπταν σημαντικές ελλείψεις αγαθών λόγω έντονων καιρικών φαινομένων. Όμως πλέον η τυχασιότητα του καιρού καθυποτάσσεται με τον ορθολογικό σχεδιασμό της παραγωγής και τη χρήση ολοένα και πιο σύγχρονων τεχνολογικών μέσων. Μπορεί η κακοκαιρία να προκαλέσει καταστροφή σε έναν μεμονωμένο αγρότη, όμως σε επίπεδο εθνικής αγροτικής παραγωγής είναι απλά το ακρότατο σενάριο ενός στατιστικού υπολογισμού. Με απλά λόγια, όταν το κράτος υπολογίζει π.χ. πόσο βαθιά πρέπει να παραχθεί ετησίως στη χώρα, λαμβάνει υπόψη την πιθανότητα να συμβούν έντονα καιρικά φαινόμενα, και όταν υπολογίζει την μέση απόδοση ενός στρέμματος τα προηγούμενα έτη έχει ενσωματώσει το γεγονός ότι πολλές εκτάσεις δεν παρήγαγαν τίποτα λόγω του καιρού. Έτσι, η μέγιστη επίδραση που μπορούν να ασκήσουν τα καιρικά φαινόμενα στην διαθεσιμότητα και τις τιμές των αγροτικών προϊόντων είναι μικρές αυξομειώσεις των τιμών σε τοπική εμβέλεια.
9. Γιώτης, Γ., (2021), Ελληνικά αστικά κέντρα σε πολεμική προπαρασκευή και δοκιμασία, Απρίλιος 1939 – Απρίλιος 1941, διδακτορική διατριβή ΠΑΜΑΚ, σελ. 157.
10. Ό.π., σελ. 158.
11. Για το θέμα των αιτών του λιμού της Κατοχής, αντήλασε βιβλιογραφία και ερμηνευτικά σχήματα κατά κύριο λόγο από το βιβλίο: Antifa Scripta, (2020), Σπουδές στο Γαλλογλωσσικό (τόμος Β'): Τι ήταν και τι ήθελε το ΕΑΜ (έλα ντε!).
12. Εκτός από την Ελλάδα, μαζικός θάνατος από την πείνα στην Ευρώπη του Β'ΠΠ παρατηρήθηκε επίσης στην Πολωνία και στην Ολλανδία. Τα τρία παραδείγματα είναι πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, κι εδώ θα ασχοληθούμε μόνο με το ελληνικό.
13. Τζαβάρα, Γ., (2017), Κοινωνική γεωγραφία της πείνας στην Ελλάδα της Κατοχής (1941-1944): η δημογραφική συμπεριφορά του ελληνικού πληθυσμού και τα θύματα της πείνας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Σχολή Πολιτικών Επιστημών. Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας, διδακτορική διατριβή, σελ. 76.
14. Χιονίδου, Β., (2011), Λιμός και θάνατος στην κατοχική Ελλάδα, 1941-1944, εκδόσεις Βιβλιοπωλείον της Εστίας, σελ. 45.
15. Άλκη Ζέη, συνέντευξη στο project “Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα”, 20.59.
16. Υπάρχει και μια έμφυλη κατανομή του θανάτου εντός της εργατικής τάξης, η οποία αποτελεί ένα από τα επτασφράγιστα μυστικά της ελληνικής ιστορίας. Οι άνδρες πεθάναν κατά πολύ περισσότερο από τις γυναίκες. Παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των ελληνικών ιστορικών να μας πείσουν για το αντίθετο, αυτό συνέβη διότι πολλές γυναίκες επιβίωσαν μέσω της καταναγκαστικής πορνείας. Η πολεμική οικονομία της Κατοχής δεν είχε μόνο την συνέπεια του θανάτου από πείνα για την εργατική τάξη, αλλά είχε επίσης θάνατο στο μέτωπο, καταναγκαστική εργασία, βιασμούς, καταναγκαστική πορνεία, εθνοκάθαρση, κ.α. Αυτά τα φαινόμενα αναγκαστικά θα μας απασχολήσουν σε επόμενα τεύχη.
17. Έτσι ονόμαζε το Τρίτο Ράιχ ομάδες του πληθυσμού που δεν ήταν παραγωγικές, και τις οδηγούσαν στην εξόντωση για να γλιτώσουν από τα έξοδα συντήρησής τους, π.χ. τα ΑΜΕΑ.
18. Συλλογικό, (1984), Η Ελλάδα στη δεκαετία 1940-1950, Ξορόνιος, Ν., Τα κύρια προβλήματα της περιόδου 1940-1950, εκδόσεις Θεμέλιο, σελ.32.
19. Συλλογικό, (1984), Η Ελλάδα στη δεκαετία 1940-1950, Θωμάδακης, Σ., Μαύρη αγορά, πληθωρισμός και βία, εκδόσεις Θεμέλιο, σελ. 136-137.
20. Μίμη (Σαμπετάι) Μπέζα, συνέντευξη στο project “Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα”, 27.54.
21. Βλ. το κείμενο “Ο Mad Max στην ευρωπαϊκή ήπειρο - Πως φτάσαμε στην αύξηση των τιμών ενέργειας” στο παρόν τεύχος, που περιγράφει αναλυτικά αυτό το θέμα.
22. Βλ. Ναυτεμπορική, Με τροπολογία υποχρεωτική η καταγραφή αποθεμάτων, 23/03/2022. Η απαγόρευση εξαγωγών γίνεται από χώρες - προμηθευτές που θέλουν

Οι ελλείψεις στα ξύλα

BOMBPLUS BOMBTV

NEWSBOMB

24°C ☀️ ☰

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ | 25/09/2022 13:31

Ρεπορτάζ Newsbomb.gr: Αισχροκέρδεια στα καυσόξυλα - Στα ύψη η τιμή τους, λόγω τεχνητών ελλείψεων

Ο Πρόεδρος του Συλλόγου Εμπόρων Στερεών Καυσίμων Αττικής, Γιάννης Σακελλαράκης, μίλησε στο Newsbomb.gr στα τέλη Σεπτεμβρίου 2022 για το «καρτέλ» που έχουν στήσει στην αγορά των καυσόξυλων ορισμένοι Έλληνες χονδρέμποροι, οι οποίοι, εκμεταλλευόμενοι τη μεγάλη ζήτηση, εκτόξευσαν φέτος στα ύψη τις τιμές, που συναγωνίζονται σε ποσοστό αύξησης εκείνες των καυσίμων.

Αρχικά εξήγησε τη διαδρομή που κάνουν τα ξύλα μέχρι να φτάσουν στον καταναλωτή: “Το Δασαρχείο κόβει ορισμένα κυβικά ξύλων τα οποία πρέπει να κοπούν, κρατά τη δική του προμήθεια, τα δίνει στο κράτος και μετά μέσω δημοπρασίας τα αγοράζουν έμποροι και τα δίνουν στην αγορά.” Κρατική συγκομιδή και απαγόρευση υλοτομίας, τσεκ!

Μετά είτε πως τα γειτονικά βαλκανικά κράτη απαγόρευαν την εξαγωγή ξυλείας προς την Ελλάδα. Προστατευτισμός, τσεκ! Όμως, μετά μπήκαμε στο google και ανακαλύψαμε πως όλες οι βαλκανικές χώρες έχουν “έλλειψη καυσόξυλων”. Και όσο και να ζοριζόμαστε, δεν βγαίνουν τα νούμερα, μπρατ!

Ο Σακελλαράκης μίλησε για τεχνητές ελλείψεις και καρτέλ. Ήταν ο κατεχόμενη αρμόδιος να το αποκαλύψει: είναι ο εκπρόσωπος των λιανεμπόρων του κλάδου στην Αττική. Με άλλα λόγια, αντιμετωπίζει διπλό πρόβλημα, ιεραρχίας και γεωγραφίας. Οι χονδρέμποροι πουλάνε πολύ ακριβά και σε όποιον θέλουν, επικαλούμενοι τις ελλείψεις, με αποτέλεσμα να πιέζουν το κέρδος των λιανεμπόρων. Επιπλέον, πουλούν κυρίως στη Β. Ελλάδα κλείνοντας την στρόφιγγα ειδικά προς την Αττική (δηλ. το μεγαλύτερο μερίδιο καταναλωτών, και το πλήρως αποκλεισμένο από την δυνατότητα παράνομης υλοτομίας).

Δεν είπα τις λέξεις “απόκρυψη ξυλείας” και “μαυραγορίτες”, πιθανότατα για να αποφύγει τις μηνύσεις. Τις λέμε εμείς, τσεκ!

Όσο γραφόταν αυτό το άρθρο, στα μέσα Νοεμβρίου του 2022, ανακοινώθηκε η απαγόρευση εξαγωγής ξυλείας από την Ελλάδα προς τρίτες χώρες.

να πιέσουν χώρες - αγοραστές. Πλήττουν τα ίδια τους τα εισοδήματα, υπολογίζοντας να δημιουργήσουν ακόμα χειρότερο πλήγμα στους ανταγωνιστές τους. Π.χ. οι ΗΠΑ μπλοκάρουν τις εξαγωγές ημιαγωγών προς την Κίνα, η Ρωσία τις εξαγωγές φ. αερίου στην Ευρώπη, κ.α..

23. Μπορείτε να δείτε αναλυτικά το ρεπορτάζ του newsbomb.gr “Αισχροκέρδεια στα καυσόξυλα - Στα ύψη η τιμή τους, λόγω τεχνητών ελλείψεων” στο σχετικό sidebar.

24. Ναυτεμπορική, Καινοφανή τρόφιμα: Τα τρία είδη εντόμων που μπορούμε να τρώμε σύμφωνα με την Κομισιόν, 16/08/2022.

Φιάλες με τραπεζο- γραμμάτια, *breadlines* και συνδικαλισμός

Το κράτος πρόνοιας από την εποχή του New Deal στο σήμερα

03

Έχετε προσέξει πως τον τελευταίο καιρό οι φωνές όσων μιλάνε για οικονομία πολέμου πληθαίνουν; Πληθαίνουν βέβαια και οι πολεμικές ασκήσεις. Όποια επισκέπτεται εβδομαδιαία τα σούπερ μάρκετ το έχει καταλάβει αυτό για τα καλά. Κάπως έτσι ξεκίνησε η κουβέντα μας για το τι σκατά γίνεται και αν θα τα βγάλουμε πέρα από εδώ και στο εξής. Και επειδή, όπως είπαμε λίγες σελίδες πριν «η ανασύνθεση του παρελθόντος με αναφορά στο παρόν μας δίνει στοιχεία για το πως δουλεύει αυτός ο κόσμος», ανατρέξαμε πίσω στο χρόνο. Στις γραμμές που ακολουθούν, θα υποστηρίξουμε πως η ιστορία της εργατικής τάξης τη δεκαετία του 1930 και το κράτος πρόνοιας που ξεπρόβαλε τότε, μπορούν να μας διδάξουν πολλά για το πώς τα κράτη προσπαθούν να επιβιώσουν μέσα στους διακρατικούς ανταγωνισμούς εις βάρος μας, τι μηχανισμούς στήνουν για να μας ελέγχουν και γιατί κάνουμε καλά που είμαστε καχύποπτοι εναντίον τους.

Από το Αμερικανικό Όνειρο στη κρίση του μεσοπολέμου

Φανταστείτε πως μπορεί να ήταν η Αμερική λίγο πριν από το «κραχ» του 1929. Είχε περάσει μόλις μια δεκαετία από τη λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, η εργατική τάξη προσπαθούσε να ξεχάσει τον πόλεμο, οι μηχανές και το 8ωρο είχαν αλλάξει ριζικά την εργασία και το αμερικανικό κεφάλαιο αύξησε την παραγωγικότητά του, δελεάζοντας με μαζική καταναλώση και ψυχαγωγία. Όμως, αυτό το σκηνικό δεν θα κρατούσε για πολύ. Όπως είχε γράψει ο Μαρξ στο Κεφάλαιο:

“Η κεφαλαιοκρατική παραγωγή περιλαμβάνει όρους ανεξάρτητους από την καλή ή κακή θέληση, που τη σχετική εκείνη ευημερία της εργατικής τάξης την επιτρέπουν μόνο για μια στιγμή, και μάλιστα πάντα μόνο σαν το πουλί της καταιγίδας που μηνάει την κρίση”¹.

Έτσι λοιπόν, η κατάρρευση της Wall Street τον Οκτώβριο του 1929 ήταν η εμβληματική στιγμή εμφάνισης άλλης μιά κρίσης. Η κρίση του μεσοπολέμου έφερε τα πάνω κάτω. Επεκτάθηκε σταδιακά σε ολόκληρο τον κόσμο και κάθε κράτος βάλθηκε να σώσει τα ντόπια αφεντικά του², αυξάνοντας τους δασμούς στα εισαγόμενα προϊόντα (δηλαδή βάζοντας φόρους στα προϊόντα των αφεντικών των άλλων κρατών). Κάπως έτσι, το διεθνές εμπόριο κατέρρευε και όσο πιο εξαρτημένο ήταν ένα κράτος από αυτό τόσο πιο δύσκολο ήταν να σώσει την οικονομία του. Οι από κοινού προσπάθειες μεταξύ των κρατών για την παγκόσμια ανάκαμψη των διεθνών συναλλαγών και του εμπορίου απέτυχαν. Λογική εξέλιξη - θα πούμε εμείς - αφού επρόκειτο για συνάντηση αλληλοσυγκρουόμενων, κρατικά και εμπορικά, συμφερόντων. Ποιος, λοιπόν, θα έσωζε το κεφάλαιο από την πλήρη κατάρρευση του; Ποιος θα εξασφάλιζε την συνέχεια του καπιταλιστικού κόσμου;

Σε αυτά τα ερωτήματα προσπάθησαν να απαντήσουν πολλοί, μαζί με αυτούς και ο John Maynard Keynes, ο οποίος το 1932 θα γράψει:

«Ο σύγχρονος καπιταλιστής είναι ένας ναύτης του καλού καιρού. Μόλις ξεσπάσει η καταιγίδα εγκαταλείπει τα καθήκοντα της πλοήγησης και βυθίζει ακόμη και τις βάρκες

που θα μπορούσαν να τον μεταφέρουν σε ασφαλές μέρος, από τη βιασύνη του να σπρώξει τον γείτονά του έξω και τον εαυτό του μέσα»³.

Αυτό σημαίνει πως οι μεμονωμένοι καπιταλιστές δεν μπορούν μόνοι τους να διασφαλίσουν την αναπαραγωγή του καπιταλιστικού συστήματος. Εν καιρώ κρίσης, οι εργάτες και οι εργάτριες δεν έχουν επαρκή μισθό για να αγοράσουν εμπορεύματα και υπηρεσίες, έτσι η ζήτηση μειώνεται. Βλέποντας αυτή τη μείωση, τα αφεντικά δεν εμπιστεύονται τις προοπτικές της αγοράς, σταματούν να κάνουν επενδύσεις και γενικότερα ο καθένας από αυτούς προσπαθεί να σώσει το τομάρι του. Ως αποτέλεσμα αυτού, η παραγωγή μειώνεται δραματικά, όπως και το χρήμα που κυκλοφορεί, απειλώντας τη διατήρηση της ροής του κεφαλαίου.

Εδώ είναι το σημείο που ο Keynes βάζει στο κέντρο του παιχνιδιού το κράτος. Η βασική του θέση, που ήταν αντίθετη με την «κλασική οικονομική σχολή» που επικρατούσε μέχρι πρότινος, ήταν πως σε περιόδους κρίσης, το κράτος πρέπει να παρεμβαίνει ώστε να τονώσει τη ζήτηση, να εμπνεύσει αισιοδοξία στις επενδύσεις και να μπορέσει η οικονομία να ανακάμψει. Πράγμα δύσκολο για την εποχή, καθότι δεν υπήρχε εμπειρία παρόμοιας κρατικής παρέμβασης που θα ρύθμιζε τις ελεύθερες συναλλαγές της αγοράς.

Έπρεπε λοιπόν, σύμφωνα με τον Keynes, το κράτος να αυξήσει τις δημόσιες επενδύσεις και τις δημόσιες δαπάνες ώστε να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας, είτε άμεσα είτε έμμεσα. Έτσι, πίστευε πως θα αυξανόταν η αγοραστική δύναμη ενός ποσοστού των εργατών και εργατριών, θα αυξανόταν η ζήτηση για εμπορεύματα και εν τέλει θα έβρισκαν κίνητρο τα αφεντικά για να αυξήσουν την παραγωγή τους και να κάνουν νέες επενδύσεις. Περιέγραφε το σχέδιο του κάπως έτσι:

“Εάν το Υπουργείο Οικονομικών αποφάσιζε να γεμίσει φιάλες με τραπεζογραμμάτια, να τις θάψει σε κατάλληλο θάβος σε μη χρησιμοποιημένα ανθρακωρυχεία, τα οποία ύστερα γέμιζε με απορρίμματα των πόλεων και επέτρεπε στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, σύμφωνα με τις γνωστές αρχές του laissez-faire [σ.σ. ελεύθερη αγορά χωρίς κρατικές παρεμβάσεις] να ξεθάψουν τα τραπεζογραμμάτια πάλι (...) δεν θα υπήρχε πλέον ανεργία και, με τη συνδρομή των επιπτώσεων, το πραγματικό εισόδημα της κοινωνίας, καθώς επίσης και ο πλούτος της, θα αυξάνονταν, πιθανώς αρκετά περισσότερο από ό,τι σήμερα, θα ήταν, ασφαλώς, λογικότερο να ανεγερθούν οικίες και να γίνουν ανάλογα έργα, αλλά αν υπάρχουν πολιτικές και πρακτικές δυσκολίες γι' αυτό, τα παραπάνω θα ήταν καλύτερα από το τίποτα⁴.”

Βέβαια, θα ήταν λάθος να ερμηνεύσουμε τις ιδέες του Keynes ως αμιγώς οικονομικές. Ο Keynes δεν πρότεινε το κράτος να ελέγχει το ύψος των μισθών απλά και μόνο για να ρυθμίσει τη ροή του κεφαλαίου. Κατάλαβε πως ο μισθός είναι και ένα μέσο πειθάρχησης της εργατικής τάξης, το οποίο στα χέρια του κράτους μπορεί να γίνει πιο αποτελεσματικό. Να στήσει δηλαδή τους εργάτες και τις εργάτριες στον τοίχο, καθώς και να δημιουργήσει διαίρεσεις ανάμεσά τους. Μιλάμε,

άλλωστε, για μια εποχή που οι κομμουνιστικές επαναστάσεις είχαν αρχίσει να εξαπλώνονται και τα αφεντικά προσπαθούσαν να βρουν κάθε τρόπο που θα μπορούσε να τις ανακόψει.

Όπως καταλαβαίνετε, όλα αυτά επηρέασαν την κρίση του μεσοπολέμου, αλλάζοντας ξανά τους όρους της σχέσης μεταξύ κράτους, κεφαλαίου και εργατικής τάξης. Έθεσαν τις βάσεις για το κράτος πρόνοιας.

Η εργατική τάξη στην Αμερική των 30's, το New Deal και το κράτος πρόνοιας

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης του μεσοπολέμου ήταν οδυνηρές για την εργατική τάξη της Αμερικής. Εκατομύρια έμειναν άνεργες ή στην καλύτερη περίπτωση κακοπληρωμένοι, έτρωγαν με δελτίο διανομής και πολλοί από αυτούς διέμεναν στο δρόμο ή σε σκηνές⁵. Καταλήψεις εργοστασίων, διαδηλώσεις, συγκρούσεις με την αστυνομία στους δρόμους συνέβαιναν όλο και πιο μαζικά.

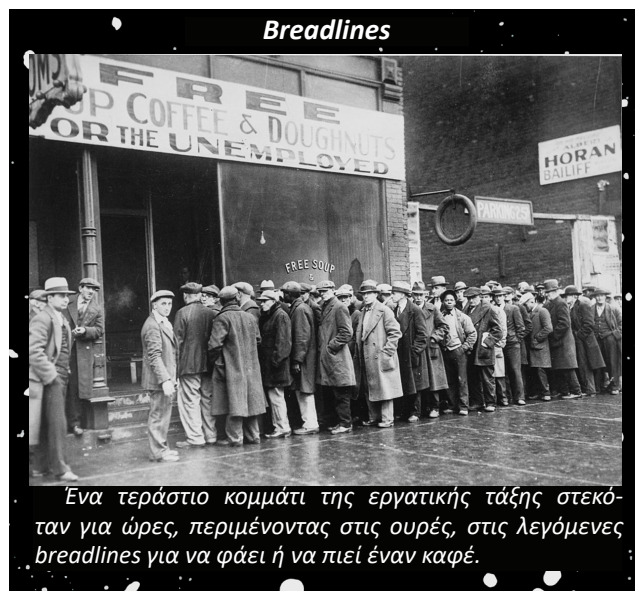
Από τις αρχές της δεκαετίας του 1930 το Κομμουνιστικό Κόμμα ΗΠΑ (CPUSA) επενέβη δραστικά με σκοπό να επηρεάσει ιδεολογικά και πρακτικά τις επόμενες κινήσεις του εργατικού κινήματος. Έστησε Συμβούλια Ανέργων⁶ τα οποία λειτουργούσαν υπό την επίβλεψή του και άνοιγαν μια μορφή “διαλόγου” μεταξύ των ανέργων και του κράτους, μέσω διαφόρων αιτημάτων, όπως μη-έξωση οικογενειών ανέργων, πάγωμα των ενοικίων τους και γενικότερα αιτήματα για εξασφάλιση κατοικίας για όσους και όσες ζούσαν χωρίς μισθό. Μετά από λίγο καιρό, οι ίδιες οργανώσεις ανέργων θα ζητήσουν επίδομα ανεργίας. Υπό την ίδια κεφαλή ιδρύεται επίσης το Διεθνές Τάγμα Εργατών, το οποίο ανοίγει άλλον έναν δίαυλο επικοινωνίας του κράτους με την εργατική τάξη, θέτοντας ως αιτήματα αυτή τη φορά την ιατροφαρμακευτική και ασφαλιστική περιθαλψη της. Κύριος στόχος του Τάγματος ήταν «...η παροχή ασφαλιστικής κάλυψης στην αρρώστια, στο θάνατο και σε κάθε είδους ανικανότητα»⁷.

Προφανώς, η εργατική τάξη της εποχής αντιμετώπιζε προβλήματα ζωής και θανάτου στα οποία έψαχνε λύσεις. Ένα τεράστιο κομμάτι της είχε μείνει χωρίς μισθό και το υπόλοιπο είχε υποστεί ακραίες μειώσεις. Όμως, το περίεργο σε αυτή την ιστορία είναι ο τρόπος που η κομμουνιστική αριστερά προσπάθησε να οργανώσει όλους αυτούς τους ανθρώπους. Δεν στόχευε στο να διεκδικήσουν τα μέσα επιβίωσης τους, όπως γινόταν άλλοτε, απέναντι στα αφεντικά τους. Έστρεψε την προσοχή προς το κράτος.

Δε θα ήταν υπερβολικό να πούμε, δηλαδή, πως αυτού του είδους η πολιτική οργάνωση έδωσε στο κράτος τη θέση που ζητούσε ο Keynes. Να μπει ανάμεσα στην εργατική τάξη και τα αφεντικά και να πάρει πάνω του τους κανόνες του παιχνιδιού. Να μπορεί ας πούμε, να αντικαθιστά το μισθό ή ένα κομμάτι του με επιδόματα, δελτία, παραχωρήσεις, κ.α., αλλά και να δανείζεται ένα κομμάτι του μισθού, υποσχόμενο διάφορες υπηρεσίες. Κάπως έτσι, η ανεργία και η αριστερά προετοιμάσαν την εργατική τάξη της Αμερικής για να υποδεχθεί το κράτος πρόνοιας, το οποίο δεν άργησε να εμφανιστεί.

Το 1932 εκλέγεται πρόεδρος των ΗΠΑ ο Franklin D. Roosevelt και εφαρμόζει μια νέα οικονομική πολιτική, το λεγόμενο New Deal (Νέο Συμβόλαιο). Η πολιτική του New Deal ήταν μια έμπρακτη εφαρμογή της θεωρίας του Keynes - και άλλων προτάσεων - και η απαρχή του κράτους πρόνοιας στην Αμερική. Εν ολίγοις, περιελάμβανε μια σειρά από μέτρα ρύθμισης της αμερικανικής οικονομίας. Όμως, όπως ο Keynes δεν μίλαγε απλά οικονομικά, αλλά κυρίως πολιτικά, έτσι και τα μέτρα του New Deal είχαν πολιτική σημασία. Άλλωστε “τη δεκαετία του 1930, ο όρος “οικονομικός φασισμός” χρησιμοποιούταν συνήθως για να αναφερθεί στο New Deal”⁸.

Το αμερικανικό κράτος ανέλαβε ρόλο επενδυτή και οργανωτή της παραγωγής. Με ότι ρευστό είχε απομείνει στις

τράπεζες και στα κρατικά ταμεία, αλλά και φορολογώντας κάποιους κεφαλαιοκράτες (Revenue Act⁹) έδωσε το σήμα πως όσα λεφτά βρίσκονται αποταμιευμένα πρέπει να επενδυθούν για να πάνε στις αγορές και στις τσέπες της εργατικής τάξης, σε εκείνους δηλαδή που θα τα ξοδέψουν ώστε να αυξηθεί η ζήτηση (και εν τέλει η παραγωγή). Με όλο αυτό το ρευστό προχώρησε σε μεγάλες επενδύσεις σε έργα και υποδομές, συνάπτοντας συμβόλαια με ιδιώτες εργολάβους για να φτιαχτούν ή /και να συντηρηθούν δρόμοι, αεροδρόμια, σχολεία, νοσοκομεία, πάρκα, γέφυρες, υδροηλεκτρικά φράγματα ακόμα και ολόκληρες πόλεις¹⁰. Δημιούργησε προγράμματα μαζικών προσλήψεων, με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, όπου άνεργες και άποροι απασχολούνταν απευθείας από το κράτος σε τέτοιου είδους έργα αλλά και στην εκπαίδευση, την παραγωγή αγαθών πρώτης ανάγκης, τη διανομή αδιάθετων αγροτικών προϊόντων τα οποία αγόραζε το κράτος, κ.α.. Βλέπουμε πως το αμερικανικό κράτος πρόνοιας όχι απλά κατάφερε να «ανοίξει δουλειές» για τα αφεντικά της εποχής, αλλά κατάφερε να ορίσει νέους όρους εργασίας: συμβάσεις ορισμένου χρόνου και εργασία εκ περιτροπής. Ο έλεγχος κυκλοφορίας της εργατικής δύναμης πήρε τη μορφή της μετακίνησης σε όποια εργασία κρινόταν απαραίτητη, κάθε φορά.

Επιπλέον, το αμερικανικό κράτος πέρασε νόμους με σκοπό να ελέγχει πιο αποτελεσματικά τους αγώνες και την απειθαρχία της εργατικής τάξης της εποχής. Ο Νόμος για τις Εθνικές Εργασιακές Σχέσεις του 1935, γνωστός και ως νόμος Wagner, όρισε πως οι εργάτες και οι εργάτριες μπορούν να συμμετέχουν νόμιμα σε συνδικάτα και να διεκδικούν καλύτερους μισθούς μόνο μέσα από τα αυτά. Σε αυτή την κατεύθυνση ιδρύθηκε και το Εθνικό Συμβούλιο Εργασιακών Σχέσεων (NLRB) για να καταστείλει στην ουσία οποιαδήποτε εργατική ταραχή. Μπορεί, βέβαια, τα συνδικάτα να γέμισαν κόσμο, όμως όλη αυτή η ιστορία αποδείχθηκε μία από τις μεγαλύτερες ήττες της εργατικής τάξης, καθώς ο ενορχηστρωμένος διάλογος δια αντιπροσώπων με τα αφεντικά και το κράτος δεν φάνηκε να έχει μεγάλη επιτυχία για την πρώτη. Το 1935 ψηφίζεται, επίσης, ο νόμος που καθιερώνει την κοινωνική ασφάλιση και πρόνοια (συντάξεις γήρατος, επιδόματα ανεργίας, κ.α.). Ο Roosevelt ήταν αυτός που επέμεινε η κοινωνική ασφάλιση να χρηματοδοτείται από φόρους μισθοδοσίας, δηλαδή από τον ίδιο τον μισθό των εργατών και των εργατριών. Τέλος, ο νόμος περί δικαίων προτύπων εργασίας του 1938 καθόριζε μέγιστες ώρες και ελάχιστους μισθούς για τις περισσότερες κατηγορίες εργασίας.

Αυτό που κρατάμε από όλα αυτά είναι το εξής: από εκεί που άλλοτε η εργατική τάξη τσαμπουκαλευόταν άμεσα απέ-

Τα σταφύλια της οργής

Ο κατευνασμός της οργής μέσω αριστερών διεκδικήσεων στις αρχές της δεκαετίας του 1930, όχι απλά δεν σταμάτησε την ανεργία και την πείνα αλλά έφερε την εργατική τάξη σε τέτοια ήττα που επικράτησε η λογική της εύρεσης εργασίας με κάθε κόστος. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα στο βιβλίο του Τζων Στάινμπεκ, Τα Σταφύλια της οργής:

“- Άκου εδώ, είτε ο άλλος. Δεν έχει νόημα, Ο εργολάβος αυτός χρειάζεται οχτακόσιους ανθρώπους. Τυπώνει λοιπόν, πέντε χιλιάδες τέτοια χαρτιά που ίσως να τα διαβάσουν είκοσι χιλιάδες άνθρωποι. Και δυο - τρεις χιλιάδες από εκείνους που τα διαβάσαν ξεκινάν και πάνε. Όλοι του άνθρωποι τρελοί από τη στενοχώρια.

- Μα δεν έχει νόημα! φώναζε ο πατέρας.

- Περίμενε να δεις τον άνθρωπο που έβγαλε τούτο το χαρτί και θα καταλάβεις. Θα δεις ή τον ίδιο ή κανένα υπάλληλό του. Θα έχετε στήσει το τσαντίρι σας κοντά σε κάποια γούβα, εσείς και ακόμα πενήντα οικογένειες. Εκείνος θα κοιτάξει μέσα στο τσαντίρι σας, να δει αν σας απομένει τίποτα να μασήσετε. Κι αν δει πως δεν έχετε τίποτα, θα πει: “Θέτε να πιάσετε δουλειά;» Κι εσύ θα πεις: «Και βέβαια θέλουμε αφέντη μου. Θα στο χρωστάμε χάρη να βρίσκαμε κάποια δουλειά.» Κι αυτός θα πει: « Μπορώ να σας πάρω στη δουλειά μου». Και θα του πεις: «Πότε με το καλό;» Τότε θα σου πει πού να πας και ποια ώρα, κι έπειτα θα πάει σ’ άλλους παρακάτω. Χρειάζεται, μπορεί, καμιά διακοσαριά εργάτες. Λέει τα ίδια σε πεντακόσιους. Αυτοί το λένε σε άλλους τόσους. Και σα θα πας επιτόπου, βρίσκονται μαζεμένοι καμιά χιλιάδα. Εκείνος τότε λέει: «Πλερώνω είκοσι σέντσια την ώρα». Μπορεί να σηκωθούν να φύγουν οι μισοί. Μα ωστόσο απομένουν ακόμα πεντακόσιοι, τόσο ψόφιοι της πείνας που δέχονται να δουλέψουν για ένα ξεροκόμματο. (...) Κατάλαβες τώρα; Όσο πιο πολλοί παρουσιαστούν κι όσο πιο πεινασμένοι, τόσο κατεβάζει το μεροκάματο.”

“...λόγω της πίστης μας στην ιδιωτική επιχείρηση”

Για ποιον δουλεύει το κράτος πρόνοιας; Μα φυσικά προς όφελος των αφεντικών. Ο Roosevelt το έλεγε ξεκάθαρα:

«Κανείς στις Ηνωμένες Πολιτείες δεν πιστεύει πιο σθεναρά από εμένα στο σύστημα των ιδιωτικών επιχειρήσεων, της ατομικής ιδιοκτησίας και του ατομικού κέρδους... Αν η κυβέρνηση μας είχε την διάθεση να αλλάξει αυτό το σύστημα, το μόνο που θα έπρεπε να κάνουμε θα ήταν να σταυρώσουμε τα χέρια μας και να περιμένουμε - να αφήσουμε το σύστημα να αθετεί τις υποχρεώσεις του ως προς τον εαυτό του και τον κόσμο. Αντιθέτως... ενεργήσαμε γρήγορα και δραστικά για να το σώσουμε. Ενεργήσαμε γρήγορα και δραστικά για να το σώσουμε, λόγω της πίστης μας στην ιδιωτική επιχείρηση.»

ναντι στα αφεντικά, διεκδικούσε ως αυτόνομο οργανωμένο σύνολο, διαχειριζόταν τα δικά της εργατικά ταμεία, διεκδικούσε ανά εργασιακό χώρο τους δικούς της όρους και στηριζόταν στην αλληλοβοήθεια μεταξύ των ανθρώπων της, το κράτος κατάφερε να αντικαταστήσει όλα αυτά με ένα σωρό άλλες κρατικά οργανωμένες διαδικασίες και σχέσεις. Στο εξής, για τα προβλήματά μας με τα αφεντικά επιτρέπεται να απευθυνόμαστε στο κράτος είτε ως πολίτες - άτομα που έχουν κάποια υποτιθέμενα δικαιώματα είτε μέσα από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (π.χ. συνδικάτα) τις οποίες δεν ελέγχουμε εμείς. Ακόμα, είμαστε υποχρεωμένες να δίνουμε λεφτά στο κράτος από το μισθό μας για να καλύψει τις υπηρεσίες αναπαραγωγής μας στο μέλλον (μέχρι τότε ποιος ξέρει που πηγαίνουν αυτά τα λεφτά!). Αποτέλεσμα: το κράτος έχει τον τελικό λόγο όσον αφορά την εκμετάλλευση της εργασίας μας συνολικά. Τι μισθό παίρνουμε και για πόσο καιρό θα τον παίρνουμε (βλ. κλαδικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας), με τι επίδομα θα ζούμε αν δεν έχουμε δουλειά, σε ποιες υπηρεσίες μπορούμε να έχουμε πρόσβαση, με τι λεφτά θα ζήσουμε στα γεράματα - αν ζήσουμε μέχρι τότε -, κ.ο.κ.. Αυτό αντιπροσωπεύει το κράτος πρόνοιας.

Για την ιστορία, οφείλουμε να πούμε πως όλες αυτές οι πολιτικές τόσο στην Αμερική όσο και σε άλλα δυτικά κράτη που ακολούθησαν παρόμοιες τακτικές, οδήγησαν σε τεράστια αύξηση των κρατικών ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους. Το κόστος φυσικά κλήθηκε να το πληρώσει η εργατική τάξη κάθε κράτους μετέπειτα. Τελικά, την κρίση του 1929 δεν την έλυσε ούτε το New Deal ούτε ο κεϋνσιανισμός γενικότερα. Την έλυσε με βανάυσο τρόπο ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος, δηλαδή οι τεράστιες εξοπλιστικές δαπάνες, οι εκατομμύρια νεκροί, οι καταστροφές εργοστασίων, υποδομών και πόλεων, που επανεκκίνησαν τη δραστηριότητα του κεφαλαίου.

Η πιο πρόσφατη ιστορία

Στην ίδια λογική κινούνται όλα τα κρατικά μέτρα που παίρνονται εναντίον μας τα τελευταία χρόνια. Και όπως κι αν τα ονομάζουν κάθε φορά (βλ. οικονομικά, υγειονομικά, περιβαλλοντικά, κ.ο.κ.) πρόκειται για πολιτικά μέτρα, καθώς οργανώνουν το πώς θα δουλεύουμε και πως θα ζούμε ώστε να μπορούμε να δουλεύουμε. Εξασφαλίζουν δηλαδή την εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης από τα αφεντικά.

Κατά τη διάρκεια των lockdowns, εν μέσω ηχηρών διακρατικών συγκρούσεων και εμπορικού πολέμου μεταξύ ΗΠΑ - Κίνας, πάρθηκαν κάποιες αποφάσεις εναντίον μας. Σύμφωνα με αυτές τις αποφάσεις, το κράτος μπορεί να κάνει πολεμικές ασκήσεις κλείνοντας κλάδους που δεν θεωρεί απαραίτητους σε καιρούς έκτακτης ανάγκης, να καταργεί προσωρινά τον μισθό μας, να τον αντικαθιστά με επίδομα της τάξης των 534 ευρώ και να μας εκπαιδεύει πώς να ζούμε μόνο με αυτό. Πρακτική η οποία όπως βλέπουμε συνεχίζει να συμβαίνει ακόμα και σήμερα με κάθε λογής πρόφαση¹¹.

Την ίδια περίοδο, δεξιοί και αριστεροί βάλθηκαν να μας πείσουν πως θα μας σώσει το κράτος. Οι μεν ζητούσαν περισσότερο έλεγχο από τα σώματα ασφαλείας, οι δε ζητούσαν περισσότερο κράτος πρόνοιας. Γιατρούς, ΜΕΘ, επίδομα αναστολής εργασίας για περισσότερους. Έλεγχος της εργατικής δύναμης, δηλαδή, αλλά όχι από μπάτσους με στολή.

Στη συνέχεια, και αφού ο covid αντικαταστάθηκε στα δελτία ειδήσεων και στα κρατικά διαγγέλματα από τον πόλεμο στην Ουκρανία, οι κρατικές μηχανές της πρόνοιας συνεχίζουν να δουλεύουν στο φουλ. Ο θεσμός του «προσωπικού γιατρού» πρόκειται να γίνει ο απόλυτος εξαναγκασμός ιατρικής επιτήρησης μας προς όφελος του κεφαλαίου. Το λένε άλλωστε οι κρατικοί ιθύνοντες ξεκάθαρα: “Η καλή οικονομία προϋποθέτει καλή υγεία [...] ένα εργατικό δυναμικό είτε με κακή υγεία είτε με χαμηλές δεξιότητες δεν είναι παραγωγικό εργα-

τικό δυναμικό”¹². Τέτοια πράγματα λένε τα αφεντικά για την υγεία μας όταν μαζεύονται και σχεδιάζουν το μέλλον μας.

Πέραν της υγείας μας και όσον αφορά τις χαμηλές μας δεξιότητες, υλοποιούνται ήδη κάποιες προνοιακές πολιτικές. Ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) μετονομάστηκε σε Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΠΑ). Από την νέα ονομασία και μόνο, μπορεί κάποιος να καταλάβει πως το ελληνικό κράτος σκοπεύει να μας ελέγχει πιο οργανωμένα. Από την προηγούμενη δεκαετία, αλλά και πιο συγκροτημένα το 2019¹³, οικονομολόγοι, αφεντικά και λοιποί «ειδικοί» σύμβουλοι του ελληνικού κράτους, επιμένουν να αναβαθμιστεί ο ρόλος του ΟΑΕΔ. Η ΔΥΠΑ (πρώην ΟΑΕΔ) πλέον χρηματοδοτεί όλο και περισσότερες δουλειές που τις προορίζει για εμάς¹⁴. Και για να είμαστε ειλικρινείς πρόκειται για ένα σωρό κακοπληρωμένες δουλειές, διάρκειας κάποιων μηνών – άντε το πολύ κανά 18μηνο. Αν βέβαια, αρνηθούμε τρεις από αυτές που θα μας προτείνει η ΔΥΠΑ, θα μας κόψουν το επίδομα ανεργίας¹⁵. Και όσες από εμάς δεν πληρούμε τα κριτήρια για αυτές τις δουλειές, μας στέλνουν σε προγράμματα κατάρτισης, όπου συν τοις άλλοις υποχρεωνόμαστε να παρακολουθήσουμε ένα σωρό επιμορφώσεις νέων δεξιοτήτων και να γράψουμε εξετάσεις για να πληρωθούμε στο 100%.

Επίσης, το επίδομα αναστολής εργασίας εν καιρώ καραντίνας διαδέχθηκαν άλλα πρωτοφανή επιδόματα, όπως fuel pass, power pass, North Evia – Samos pass, τα οποία εξυπηρετούν και αυτά ακριβώς τον ίδιο σκοπό. Αντικαθιστούν τον μισθό μας, μιας και αυτός δεν φτάνει πια για να καλύψει τα μέσα επιβίωσής μας και κυρίως μας πειθαρχούν στο τι εμπορεύματα και πόση ποσότητα από αυτά θα καταναλώσουμε. Τέτοιου είδους πειθάρχηση αποτελούν και οι πρόσφατες κρατικές ρυθμίσεις σε τιμές εμπορευμάτων, το καλάθι του νοικοκυριού.

Ο ρόλος λοιπόν, του κράτους πρόνοιας είναι να ελέγχει την κυκλοφορία της εργατικής δύναμης. Μας αναγκάζει να δουλεύουμε, επιλέγει σε ποιες δουλειές θα μας αναγκάσει να δουλεύουμε, καθορίζει τους όρους αυτής της εργασίας και μειώνει το χρονικό διάστημα κρατικής επιδότησης αναμονής της εργασίας, δηλαδή του επιδόματος ανεργίας. Φροντίζει να κυκλοφορούμε οργανωμένα, να τρώμε οργανωμένα, να πηγαινουμε διακοπές οργανωμένα και να (μην) αρρωσταίνουμε οργανωμένα. Γίνεται, δηλαδή, “ο κατ’ εξοχήν «τεχνικός», «αμερόληπτος» και αντικειμενικός τρόπος άσκησης εργατικής πολιτικής· πάντα βέβαια της εργατικής πολιτικής του κράτους των αφεντικών¹⁶”.

Μην ξεχνάμε, τέλος, πως όλες αυτές τις κρατικές δαπάνες των συστημάτων πρόνοιας δεν πρόκειται να τις πληρώσουν τα αφεντικά που ξελασπώνουν, αλλά εμείς οι ίδιοι που στις πλάτες μας θα πέσει το λεγόμενο δημόσιο χρέος.

Γ’ αυτό χρειάζεται να οργανωθούμε όσο πιο καλά μπορούμε. Για να προσέξουμε να μην έχουμε την ίδια μοίρα της εργατικής τάξης του μεσοπολέμου...

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ποιες αλλαγές φέρνει η ψηφιακή κάρτα εργασίας

Πέντε νέα εργαλεία ελέγχου τήρησης της νομιμότητας στην αγορά εργασίας και, αντίστοιχα, πέντε σημαντικές υποχρεώσεις «πονοκέφαλο» για τους εργοδότες και τα λογιστήρια τους δημιουργούν η χρήση της ψηφιακής κάρτας εργασίας και η απογραφική διαδικασία της ψηφιακής οργάνωσης του χρόνου εργασίας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Υποχρεωτική γίνεται η συλλογική σύμβαση στον επισιτισμό

Υπό την κάλυψη της συλλογικής σύμβασης εργασίας που υπεγράφη πριν από ένα χρόνο και που χθες εγκρίθηκε από το Ανώτατο Συμβούλιο Εργασίας μπαίνουν τουλάχιστον 400.000 εργαζόμενοι σε εστιατόρια, μπαρ, ταβέρνες αλλά και ψητοπωλεία και φαστ φουντ.

Είτε ψηφιακή κάρτα είτε συλλογικές συμβάσεις με το στανιό, ένα είναι το ζητούμενο: αποδοτικότερος έλεγχος και οργάνωση της εργατικής τάξης!

χρόνο // Κάποτε έφτιαξα έναν σιδηρόδρομο, τώρα έχει τελειώσει // Αδερφέ μου, μήπως έχεις καμιά δεκάρα; // Κάποτε έχτισα έναν πύργο, ψηλά μέχρι τον ήλιο // Τούβλα, καρφιά και ασβέστη // Κάποτε έχτισα έναν πύργο, τώρα έχει τελειώσει // Αδερφέ μου, μήπως έχεις μια δεκάρα;

6. Για περισσότερα δεξ: Rozenweig, R., *Organizing the Unemployed: The Early Years of the Great Depression, 1929–1933*, στο Green, J., (1983), *Workers' Struggles, Past and Present: A "Radical America" Reader*, Temple University Press, σελ. 168-189.

7. Sabin, A., (1999), *Red Scare in Court: New York versus the International Workers Order*, University of Pennsylvania Press, σελ. 11.

8. Schivelbusch, W., (2007), *Three New Deals: Reflections on Roosevelt's America, Mussolini's Italy, and Hitler's Germany, 1933-1939*, σελ. 35. Διαβάζοντας αυτό το βιβλίο θα καταλάβετε τα πολλά πρόσωπα του φασισμού του μεσοπολέμου.

9. Ο νόμος προέβλεπε την αύξηση του φόρου στα υψηλά εισοδήματα από 500.000 δολάρια και πάνω στο 75% και επέβαλε σχετική φορολογία στα αδιανέμητα κέρδη των μεγάλων επιχειρήσεων. Έμεινε γνωστός με το όνομα «φόρος – άρμεγμα των πλουσίων» (Soak the rich tax).

10. Για περισσότερες πληροφορίες δεξ τα λήμματα του wikipedia “Public Works Administration - PWA” και “Tennessee Valley Authority”.

11. Έθνος, Επίδομα 534 ευρώ: Σε αναστολή συμβάσεων οι εργαζόμενοι στη γουνοποιία, 11/07/2022. Εδώ θα διαβάσετε πως οι επιχειρήσεις του κλάδου της γουνοποιίας μπορούν να θέσουν σε αναστολή τις συμβάσεις εργασίας των εργαζόμενων τους λόγω του πολέμου στην Ουκρανία.

12. Κύκλος Ιδεών, Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ VI: Εθνική στρατηγική και διεθνής περιδίνηση, Δεύτερη μέρα, Η Ελλάδα ως σύγχρονο αναπτυξιακό κοινωνικό κράτος, 04/10/2022. Μπορείτε να βρείτε αυτό το συνέδριο σε βίντεο στο youtube.

13. Επιτροπή Πισσαρίδη, (2020). Σχέδιο ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία – Τελική έκθεση, Αθήνα, σελ. 150.

14. Καθημερινή, ΔΥΠΑ: Ξεκινούν οι αιτήσεις για το πρόγραμμα κατάρτισης 80.000 ανέργων – Οι προϋποθέσεις, 19/07/2022.

15. Καθημερινή, Πότε διαγράφονται οι άνεργοι από τα μητρώα της ΔΥΠΑ - «Κλειδί» για την παραμονή τους η ενεργή αναζήτηση εργασίας, 07/10/2022.

16. “Το κράτος που όλοι αγαπήσαμε. Η γέννηση, ο θρίαμβος και η πτώση του «Κοινωνικού κράτους», Antifa, τεύχος 50, σελ. 10.

1. Marx, K., (1979), *Το Κεφάλαιο, Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας, τόμος Β', Σύγχρονη Εποχή*, Αθήνα, σελ. 411.

2. Εδώ δεν εννοούμε πως ένα κράτος ενδιαφέρεται για κάθε ένα από τα αφεντικά του προσωπικά, αλλά λειτουργεί για την ευημερία τους ως σύνολο.

3. Keynes, J. M., (1932), *The World's Economic Outlook*, *The Atlantic Monthly*, vol. 149, No. 5, σελ. 521-526.

4. Keynes, J.M., (2010), *Η Γενική Θεωρία της Απασχόλησης, του Τόκου και του Χρήματος*, ειδική έκδοση για την εφημερίδα “Το Βήμα”, Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη, Αθήνα, σελ. 169.

5. Μπορεί κανείς να πάρει μια πολύ γλαφυρή περιγραφή της κατάστασης από τους στίχους του τραγουδιού του Rudy Vallée «Brother, can you spare a dime?»: Μου έλεγαν ότι έχτιζα το όνειρο // Και έτσι ακολούθησα το πλήθος // Όταν χρειαζόταν κάποιος να σκάψει το χώμα ή να κουβαλήσει όπλα // Ήμουν πάντα εκεί να κάνω τη δουλειά // Μου έλεγαν ότι έχτιζα το όνειρο // Με την ειρήνη και την δόξα να είναι μπροστά μου // Γιατί λοιπόν πρέπει να κάθωμαι τώρα στην ουρά να περιμένω ψωμί; // Κάποτε έφτιαξα ένα σιδηρόδρομο, τον έκανα να τρέχει // Να τρέχει κόντρα στον

Συλλογικά παθήματα & μαθήματα από τα τελευταία τρία χρόνια

04

Καθώς το 2022 μας αφήνει, τα όσα φοβερά και τρομερά έγιναν τα προηγούμενα χρόνια, για πολλούς έχουν ξεχαστεί. Με τον ίδιο τρόπο που όσο αυτά συνέβαιναν, όλα τα υπόλοιπα είχαν ξεχαστεί. Τώρα ήρθε η σειρά τους να γίνουν ιστορία, πράγμα που δεν είναι καθόλου αθώο. Τώρα, είναι έργο αυτών που ασχολούνται με το ευγενές επάγγελμα της ιστοριογραφίας να πλάσουν την εικόνα αυτών των τελευταίων τριών χρόνων και να πείσουν όσους και όσες τη ζήσαμε ότι έτσι ήταν.

Προσπαθήσαμε να δούμε εκείνη την περίοδο, όπως και όλες, σαν μια περίοδο που ήταν βγαλμένη από το παρελθόν της. Αυτό μπορεί να σήμαινε ότι είχαμε ένα βουνό να ανεβούμε, αλλά ήμασταν πεπεισμένοι ότι έτσι ήταν. Άλλωστε, η άλλη επιλογή που είχαμε ήταν να παραδοθούμε στην στιγμή, ή για την ακρίβεια στην ερμηνεία ότι αυτό που ζούμε είναι μια στιγμή ανάμεσα σε άλλες στιγμές, οι οποίες δεν συνδέονται μεταξύ τους με καμία λογική σχέση. Αυτό ίσως ήταν και το πρωταρχικό μέλημα του ελληνικού κράτους και πολλών άλλων τον Μάρτιο του 2020: να βάλει μια άνω τελεία στον ιστορικό χρόνο και να εγκαινιάσει την περίοδο του μόνιμου απρόβλεπτου παρόντος. Μπορούμε να πούμε ότι τα πήγε ανέλπιστα καλά. Από τότε και για τα επόμενα δύο χρόνια το 99% των απόψεων που κυκλοφορούσαν ξεκινούσαν με την φράση «Με το ξέσπασμα της πανδημίας» δηλαδή με την παραδοχή πως ό,τι ζούμε είναι αναπάντεχο, άχρονο και προσωρινό.

Το δεύτερο, που έπρεπε να κρατήσουμε υπόψιν μας ήταν οι βασικές αρχές λειτουργίας του κόσμου που μας περιέβαλε. Ήταν αυτός ο κόσμος που θα καταστρεφόταν ή θα μεταλλασσόταν ή απλά θα συνέχιζε την προηγούμενη πορεία του. Ήταν οι ιδεολογίες που διέθετε αυτός ο κόσμος που όριζαν τι συνιστά καταστροφή, τι όχι και για ποιους. Από τα μέσα που διέθετε αυτός ο κόσμος θα ξεφύτρωναν οι προτεινόμενες λύσεις που ακούγαμε δεξιά και αριστερά για να ξεφύγουμε από την ουρανοκατέβατη «υγειονομική κρίση». Στο κάτω κάτω, το τι συνιστά υγεία και προστασία της υγείας από τα κράτη δεν ήταν μια οικουμενική υπερϊστορική έννοια, αλλά μια συγκεκριμένη κρατική λειτουργία που διαμορφώθηκε τον προηγούμενο αιώνα.

Με αυτές τις δύο γενικές ιδέες βαλθήκαμε κι εμείς να κατανόησουμε τα διάφορα δυστοπικά που συνέβαιναν. Ήταν Μάρτιος του 2020 και στα τηλεοπτικά παράθυρα γιατροί διέταζαν απαγόρευση κυκλοφορίας. Οι μπάτσοι σάρωναν τις γειτονιές ελέγχοντας βεβαιώσεις, που σου επέτρεπαν να κυκλοφορείς, για να σε σώσουν. Στις δουλειές, τα αφεντικά λέγαν στις εργάτριες να μη μιλάνε μεταξύ τους. Οι πόλεις άρχισαν να γεμίζουν με συσκευές που άναβαν πράσινο για να περάσει αφού διάβαζαν τα στοιχεία σου.

Για ακόμα μια φορά συλλογικά συμφέροντα και σχεδιασμοί συγκρούονταν από τις πλατείες μέχρι τους ωκεανούς αυτού του κόσμου. Αυτή η σύγκρουση περιγράφει - ή αν θέλετε είναι η ίδια η ιστορία των κοινωνιών μας, άρα και η δική μας. Έπρεπε να θυμηθούμε ξανά τα υλικά από τα οποία ήταν φτιαγμένα αυτά τα συμφέροντα. Αυτό θα μας υπενθύμιζε ποιος ήταν πίσω από την ταπεινή φυσιογνωμία του Τσιόδρα¹ και πίσω από την ντεμέκ σκληρή του Χαρδαλιά². Ή πίσω από

τους ιατρικούς συλλόγους που ζητούσαν αυστηρότερα μέτρα. Ή πίσω από αυτούς που δεν τα τηρούσαν.

Αυτός ο κόσμος ήταν και είναι καπιταλιστικός. Πριν την “πανδημία” κράτη μαλώνανε μεταξύ τους, για πρόσβαση σε πρώτες ύλες και έλεγχο του διεθνούς εμπορίου, με βασικό επιχείρημα τα όπλα τους. Στο εσωτερικό είχαν μετατραπεί σε “κράτη πρόνοιας”, δηλαδή είχαν θέσει υπό την εποπτεία τους ένα σκασμό κοινωνικές λειτουργίες, κατάσταση που τα οδηγούσε να εφευρίσκουν συνεχώς νέους τρόπους να πειθαρχούν την εργατική τάξη, χωρίς να σημαίνει ότι τα καταφέρνουν κιόλας. Η πιο πρόσφατη τέτοια εφεύρεση άκουγε στο όνομα “πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία” και στην πραγματικότητα ήταν μια εκστρατεία στο εσωτερικό των δυτικών κοινωνιών με σκοπό να τις εξοικειώσει με τις αρετές της ρουφιανιάς, της επιτήρησης και της ασφάλειας.

Έχοντας αυτά στο νου μας, φτάσαμε να σχηματίσουμε μια γνώμη για αυτό που έμελλε να συμβεί πριν ακόμα συμπληρωθεί μια εβδομάδα απαγόρευσης κυκλοφορίας. Στην πραγματικότητα επρόκειτο για εκτίμηση. Εκεί στα τέλη Μαρτίου, λοιπόν, εκδώσαμε σε μορφή αφίσας μια πρώτη γνώμη επί του θέματος, την οποία μάλιστα και κολλήσαμε στους τοίχους της πόλης.

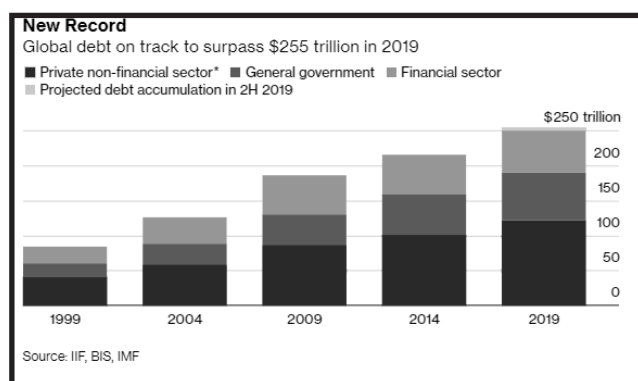
“Η σημερινή κοινωνική δυστοπία δεν είναι καθόλου προϊόν της πανδημίας. Είναι ο αγώνας που δίνουν το ελληνικό κράτος και τα ντόπια αφεντικά για να μη βρεθούν τελευταίοι και καταϊδρωμένοι στην εφαρμογή των νέων “εργαλείων” που επιτάσσουν οι συνθήκες: στρατιωτικές ασκήσεις σε πραγματικό χρόνο, κεντρική διαχείριση της εργασίας, καινοτόμες τεχνολογίες επιτήρησης. Είναι ένα κοινό στοίχημα που μοιράζονται τα καπιταλιστικά κράτη που βλέπουν όλο και περισσότερο τους γύρω τους μέσα από την κάννη των όπλων.”

Στο διάστημα που μας χωρίζει με το σήμερα, εμπλούτισαμε την παραπάνω εκτίμηση καθώς ανασύραμε συλλογικές θέσεις που είχαμε στο παρελθόν και τις βάλαμε να δουλέψουν. Το αποτέλεσμα ήταν να καταλάβουμε και εμείς καλύτερα την σημασία και τη χρησιμότητά τους. Σε αυτό βοήθησε βέβαια και το όλο παρανοϊκό θέατρο που στήθηκε γύρω μας. Παρακάτω θα παρουσιάσουμε την εικόνα του κόσμου ως το 2020, όπως την ερμηνεύσαμε μέσα απ’ αυτές τις θέσεις. Στο τέλος θα δούμε τα δύο χρόνια της «υγειονομικής κρίσης» σαν συνέχεια αυτής της εικόνας. Μια συνέχεια που σίγουρα πρέπει να θυμόμαστε για καιρό μιας και ήταν γεμάτη διδάγματα για το μέλλον.

Ένας κόσμος σε κρίση

Αυτό, που εδώ και δεκαετίες, αντιμετώπιζαν οι εθνικοί καπιταλισμοί και τα κράτη τους λέγεται κρίση υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου ή κρίση αναπαραγωγής του και είναι το ίδιο πράγμα με την “οικονομική κρίση” ή την “κρίση χρέους”. Αυτό που συνέβαινε και συμβαίνει είναι ότι παρόλο που οι κοινωνίες παράγουν αμέτρητα εμπορεύματα, το κέρδος από αυτή την παραγωγή δεν είναι ικανοποιητικό για να γίνονται νέες επενδύσεις και τα αφεντικά να γίνονται ανταγωνιστι-

κότερα. Επειδή, όμως, σε καιρούς ειρήνης οι μισθοί είναι αδύνατο να πέσουν κάτω από ένα επίπεδο χωρίς να πληγεί η κατανάλωση (για να μην πούμε τίποτα χειρότερο), τα κράτη κατέφευγαν στο δανεισμό. Δανείζονταν από άλλα κράτη ή επιχειρήσεις και διένειμαν αυτό το χρήμα μέσω των τραπεζών, με σκοπό να καλύψουν το κενό ανάμεσα σε αυτά που τα αφεντικά ήθελαν να κερδίζουν και σε αυτά που μπορούσαν να κερδίζουν με βάση τον όγκο των εμπορευμάτων, το επίπεδο των μισθών και το επίπεδο τιμών. Το χρήμα αυτό, όμως δεν ήταν δωρεάν, γιατί ως γνωστόν ο δανειζόμενος πρέπει να βγάλει, εκτός από το κέρδος που θα έβγαζε με ίδια κεφάλαια, και ένα έξτρα κέρδος για να αποπληρώσει τους τόκους.

Άρα η γενική ιδέα έλεγε ότι, για να πάει καλά το πράγμα, έπρεπε, από εκεί που τα αφεντικά αποκόμιζαν συλλογικά με χίλια ζόρια ένα ποσοστό κέρδους π (%), τώρα με κάποιο μαγικό τρόπο να καταφέρουν να αποκομίσουν ένα ποσοστό κέρδους π + π'. Καθόλου παράδοξα λοιπόν, αυτή η φάση εξελισσόταν όλο και χειρότερα με το παγκόσμιο χρέος να είναι στα τέλη του 2019 περίπου τριπλάσιο του παγκόσμιου ΑΕΠ³. Τα αφεντικά μπορεί να διέθεταν χρήμα, δεν παρουσιαζόταν όμως μπροστά τους καμία δελεαστική ευκαιρία να το αξιοποιήσουν. Αντίθετα το άφηναν στις τράπεζες ώστε να λαμβάνουν τόκους όσο μικροί και αν ήταν. Οι τράπεζες είχαν σχεδόν μηδενίσει τα επιτόκια καταθέσεων με σκοπό να δώσουν κίνητρο στους ιδιοκτήτες ή τους διαχειριστές αυτών των χρημάτων να επενδύσουν. Την ίδια στιγμή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) δάνειζε η ίδια (ή επέτρεπε στα κράτη να δανείζονται) με αρνητικό επιτόκιο, που σημαίνει ότι η φάση ήταν τόσο σκατά που η επιλογή να παρκάρει κάποιος τα λεφτά του και ας πληρώνει κατιτίς για την ασφάλειά τους φάνταζε καλύτερη από την επένδυση στην παραγωγή εμπορευμάτων ή στην αγορά ακίνητης περιουσίας.

Το κράτος, μέσω των κεντρικών τραπεζών, ήταν αυτό που είχε αναλάβει να υπενθυμίσει στα αφεντικά ότι έπρεπε να ασχοληθούν με το πρόβλημα κερδοφορίας τους. Το Νοέμβριο του 2019 η κυρία Λαγκάρντ, λίγες μέρες μετά την ανάληψη της προεδρίας της ΕΚΤ, βλέποντας τη διόγκωση του δανεισμού να οδηγεί σε περισσότερο χρέος χωρίς να φέρνει νέες επενδύσεις, αγχωνόταν περισσότερο για το δεύτερο:

“Η νομισματική πολιτική μπορεί να επιτύχει τους στόχους της ταχύτερα και με λιγότερες παρενέργειες, όταν συνδυάζεται και με άλλες πολιτικές που στηρίζουν την ανάπτυξη.... Υπάρχει ανάγκη για αύξηση των δαπανών, παρά τη διόγκωση δημόσιου χρέους... Οι δημόσιες επενδύσεις στην Ευρώπη παραμένουν σε επίπεδα αρκετά χαμηλότερα από τα προ της κρίσης (του 2008).”⁴

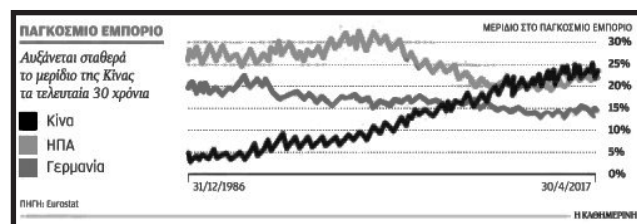
Η κα Λαγκάρντ, δηλαδή, δεν έδινε τόση σημασία στο χρέος όσο στην επιτακτικότητα και την ένταση των αλλαγών. Άλλωστε, αν ήταν να φουντάρουν τα δυτικά αφεντικά, το ποσό του χρέους θα ήταν αδιάφορο μιας και δεν θα το αποπλήρωναν. Αν ήταν όμως να ανατρέψουν την εις βάρος τους κατάσταση,

τότε θα είχαν μια χαρά την αρμοδιότητα να αφαιρέσουν μερικά μηδενικά από αυτό το χρέος. Συμφωνούσε κι αυτή ότι δεν ήταν ένα ζήτημα ισοσκελισμένων προϋπολογισμών ή χρέους αυτό που έπρεπε να απασχολεί. Στην τελική, η βιωσιμότητα του χρέους και οι όροι δανεισμού δεν εκφράζουν παρά την δυνατότητα των καπιταλιστικών κρατών να σώσουν τον κώλο τους, ακόμα και αν όλοι οι άλλοι πάνε για φούντο. Εκφράζουν δηλαδή το μέγεθος της ισχύος τους.

Ένας κόσμος σε σύγκρουση

Η αλήθεια είναι ότι παρότι οι κρίσεις έχουν πάντα παγκόσμιες διαστάσεις, το κόλλημα που αντιμετώπιζαν τα δυτικά αφεντικά δεν το αντιμετώπιζαν όλοι και αυτή η διαφορά είναι ο πιο κρίσιμος παράγοντας που τα έκανε να ανησυχούν, για να μην πούμε που τα έριχνε πιο βαθιά στην κρίση. Το κινεζικό κράτος είχε σοφά εκμεταλλευτεί τις δεκαετίες που λειτουργούσε ως εργοστάσιο του κόσμου και πλέον ήταν σε θέση να σχεδιάζει και να φτιάχνει εμπορεύματα κινεζικής ιδιοκτησίας, από μπλουζάκια μέχρι μικροτσίπ, να τα διακινεί με εμπορικούς δρόμους που ήλεγχε και εννοείται να τσεπώνει για την πάρτη του τη διαφορά ανάμεσα στο χαμηλό κόστος παραγωγής και την υψηλή τιμή που μπορούσε απολαμβάνει στις αγορές των δυτικών κοινωνιών. Αυτή η ροή κέρδους και ισχύος από τη Δύση προς την Κίνα, είχε οδηγήσει την πρώτη να προσπαθεί να βάζει συνεχώς εμπόδια στη δεύτερη, δίνοντας τους μάλιστα ευφάνταστα ονόματα, όπως “ανάγκη μείωσης των εκπομπών άνθρακα” ή “σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων”.

Όπως αναμενόταν, ο κινεζικός καπιταλισμός είχε καταλήξει να εισάγει πολύ λιγότερα εμπορεύματα από αυτά που εξάγει, δηλαδή να έχει εμπορικό πλεόνασμα και επίσης να παράγει πολύ περισσότερα εμπορεύματα από αυτά που καταναλώνει, πράγμα που σημαίνει ότι οι όροι διεξαγωγής του διεθνούς εμπορίου ήταν βασική παράμετρος της κερδοφορίας του. Το αμερικανικό κράτος από το 2018⁵ είχε αρχίσει να αυξάνει σοβαρά τους δασμούς σε κινέζικα εμπορεύματα, με πρώτα και κύρια τον εισαγόμενο χάλυβα και το αλουμίνιο, με σκοπό να τους στερήσει την ανταγωνιστικότητα ή και εντελώς την πρόσβαση στην αμερικανική αγορά. Ακόμα επέβαλε κυρώσεις σε κινέζικες εταιρείες αιχμής και σε όσους συνεργάζονταν μαζί τους με αντίστοιχες προσδοκίες. Ανάλογες πρακτικές δασμών και προστατευτισμού επικρατούσαν και στις εμπορικές σχέ-

σεις Κίνας και ΕΕ⁶.

Αυτό προφανώς δημιουργούσε πρόβλημα στον κινεζικό καπιταλισμό, γιατί το νόημα για τα αφεντικά δεν είναι απλά να παράγουν εμπορεύματα αλλά και να τα πωλούν εντός ενός προβλεπόμενου χρονικού διαστήματος. Έτσι, το κινεζικό κράτος απαντούσε επίσης με δασμούς στις εισαγωγές, ενώ συγχρόνως επένδυε σε γιγαντιαία έργα υποδομής στο εσωτερικό αλλά και εκτός⁷, με σκοπό να διοχετεύει το παραγωγικό του πλεόνασμα.

Ακόμα, είχε ξεκινήσει να καλύπτει τη χασούρα με εργαλείο το αμερικανικό χρέος το οποίο ήταν γραμμένο στο όνομά του. Σε ένα ρεπορτάζ εκείνης της περιόδου υπό τον τίτλο «Η Κίνα επιστρατεύει το υπερόπλο του 1,1 τρισ. δολαρίων», η ρεπόρτερ της Καθημερινής μας δίνει μια εικόνα της εξέλιξης του εν λόγω πολέμου:

“Το Πεκίνο μπορεί να οδηγήσει σε πτώση την αξία των αμερικανικών ομολόγων και αναπόφευκτα σε αύξηση των αποδόσεών τους. Εν ολίγοις, έχει τη δυνατότητα να αυξήσει το κόστος δανεισμού της υπερδύναμης, ασκώντας, έτσι, πίεση στην Ουάσιγκτον.”⁸

Αντίστοιχη φάση, αν και με αρκετά χαμηλότερη ένταση, περνούσαν και οι σχέσεις μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ, με δασμούς και κόντρα δασμούς. Με αφορμή το εμπορικό έλλειμμα 169 δισ. δολαρίων που κατέγραψαν οι ΗΠΑ με την ΕΕ το 2018, ο πρόεδρος των ΗΠΑ δήλωνε:

“Δεν παίρνουν τα γεωργικά μας προϊόντα, και όμως πωλούν Mercedes Benz και μπορούν να πουλήσουν ό,τι θέλουν στη χώρα μας, συμπεριλαμβανομένων των γεωργικών τους προϊόντων, και δεν είναι δίκαιο. [...]”

Θα τους μιλήσω και θα τους πω, παιδιά, αυτό πρέπει να αλλάξει, πρέπει να αλλάξει – και, ξέρετε, είπα ειλικρινά, αν δεν αλλάξει, θαβάλουμε δασμούς σε όλα τα αυτοκίνητά σας και σε ό,τι άλλο έρχεται στη χώρα.”⁹

Αυτό που επικρατούσε στα τέλη του 2019, ήταν μια σκληρή μάχη μεταξύ των κρατών με επίκεντρο τον έλεγχο της κυκλοφορίας εμπορευμάτων σε πλανητική κλίμακα. Αν το πούμε διαφορετικά, ήταν μια μάχη για την ιδιοποίηση, από τον κάθε εθνικό καπιταλισμό, μεγαλύτερου μέρους της παγκόσμιας υπεραξίας που κυκλοφορούσε σε μορφή εμπορευμάτων. Αυτή η μάχη, είχε σκοπό να βάλει πλάτη στα εθνικά αφεντικά για να διασωθούν από τον διεθνή ανταγωνισμό και ταυτόχρονα να τα σπρώξει να βρουν τρόπους να εκμεταλλεύονται καλύτερα την εργατική δύναμη και να επενδύσουν σε πιο κερδοφόρους τομείς ή σε τομείς στρατηγικής σημασίας που υστερούν. Μπορεί οι νέες αυξημένες τιμές να επιβάρυναν την κερδοφορία οδηγώντας σε ένα φαύλο κύκλο δασμών και κυρώσεων, αλλά στο κάτω-κάτω ήταν ένας αγώνας αντοχής με στόχο την εθνική ασφάλεια.

Την ίδια περίοδο ο Έλληνας υπουργός οικονομικών Χ. Σταϊκούρας έδινε και μια γεωπολιτική διάσταση στο θέμα, καθώς παραδεχόταν και ο ίδιος ότι η φάση μόνο ανάπτυξη δεν θύμιζε:

“Η περιοχή των Βαλκανίων παρουσιάζει εστίες αστάθειας. Η Ανατολική Μεσόγειος διατρέχεται από κινδύνους, που τείνουν να διαμορφώσουν μια χαοτική κατάσταση. Η Ευρώπη διαπνέεται από γενικευμένη αμηχανία, που επιτείνεται από την κλιμάκωση των εμπορικών εντάσεων μεταξύ των μεγάλων οικονομιών, των προβλέψεων για ασθενέστερη οικονομική μεγέθυνση, την κατεύθυνση και τις σχέσεις άσκησης νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής.”¹⁰

Μια νέα συνταγή εκμετάλλευσης

Η κρίση κερδοφορίας και η σύγκρουση των εθνικών καπιταλισμών είχε πάρει στο παρελθόν πολλές αναβολές, πράγμα που σήμαινε ανταγωνισμό και αναδιάρθρωση, και στα κα-

πάκια κι άλλο ανταγωνισμό κι άλλη αναδιάρθρωση. Αυτή η εμπειρία γινόταν κάθε φορά η νέα συνείδηση μέσα από την οποία τα αφεντικά φαντάζονταν το μέλλον τους, δηλαδή τη νέα μορφή που θα πάρει ο ανταγωνισμός. Οι μέθοδοι που είχαν επιστρατευτεί σε όλη αυτή την περίοδο και οι αλλαγές που είχαν επιφέρει στην τεχνική και ιδεολογική βάση της κρατικής ρύθμισης, ήταν η αφετηρία από την οποία ξεπηδούσαν οι ιδέες των αφεντικών για το μέλλον.

Τα δίκτυα επικοινωνιών που διασχίζουν απ’ άκρη σ’ άκρη τις επικράτειες, ο μαζικός εφοδιασμός των κοινωνιών με συσκευές συλλογής δεδομένων της καθημερινής ζωής, οι μικροσκοπικοί επεξεργαστές που διαχειρίζονται αυτά τα δεδομένα live, τα data centers που τα αποθηκεύουν και τα πουλούν, ήταν όλα ήδη εδώ. Ήταν παλαιότερες εφευρέσεις των αφεντικών που προσπαθούσαν να ξεπεράσουν την κρίση, να κάνουν οικονομία στο χρόνο και να μειώσουν τις πιθανότητες σφάλματος. Μαζί ήταν και οι αστυνομικές εφαρμογές αυτών των εφευρέσεων: οι κάμερες σε κάθε γωνία, οι εφαρμογές αναγνώρισης προσώπων, η αμεσότερη επικοινωνία μεταξύ κρατικών υπηρεσιών και βάσεων δεδομένων.

Θυμηθείτε με τι χαρά διαφήμιζε το ελληνικό κράτος την χρήση των παραπάνω όταν ετοιμαζόταν για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, ή όταν έβαζε θερμικές κάμερες στα σύνορα, ή όταν έδινε τη δυνατότητα στους εργάτες και τις εργάτριες να εκδίδουν κρατικές βεβαιώσεις χωρίς να χρειάζεται να φύγουν από τη δουλειά για να πάνε στα ΚΕΠ.

Όσο τα πιο προοδευτικά αφεντικά και τα κράτη τους κατάρferναν να βάλουν τέτοιες καινοτόμες μεθόδους να δουλέψουν, εξωθούσαν και τα υπόλοιπα να ακολουθήσουν για να μη μείνουν πίσω. Έτσι, ένα σύνολο ιδεών (και η εφαρμογή τους), έφτανε στο σημείο να αποκτά το ρόλο ενός γενικού καπιταλιστικού υποδείγματος, δηλαδή μιας ενιαίας στόχευσης για όλα τα αφεντικά.

Αυτό το υπόδειγμα που το είπαν “4^η βιομηχανική επανάσταση” βασίζεται, εν ολίγοις, στην ακραία μηχανική διαμεσολάβηση της ζωής, μια κατάσταση πέρα ως πέρα υλική, άσχετα που λειτουργεί όλο και περισσότερο με 0 και 1. Εκτός από τα ομολογουμένως τρομακτικά πράγματα που υπόσχεται, η όλη φάση της ψηφιοποίησης δεν μας φαίνεται καθόλου καινοφανής σε βαθμό που να θέλει να λέγεται “επανάσταση”. Είναι βγαλμένη από την ίδια εσωτερική λογική που έβγαλε και τους προκατόχους της.

Τα ελληνικά αφεντικά ερευνούσαν αυτή τη μεταβατική περίοδο και κυρίως τη θέση τους μέσα σε αυτή, δηλαδή τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που είχαν μπροστά τους.

Στις αρχές του Μαΐου του 2019, σε μια αναφορά με τίτλο «Το μέλλον της εργασίας», ο ΣΕΒ (Σύνδεσμος Επιχειρήσεων & Βιομηχανιών) ενημέρωνε για το πως φανταζόταν την εκμετάλλευση της εργασίας στο μέλλον:

“Η εργασία από απόσταση [...] αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας που στη χώρα μας σημείωσε πτώση κατά 12% στα χρόνια της κρίσης [...] Για τις επιχειρήσεις, τα κυριότερα οφέλη είναι η αύξηση της παραγωγικότητας μέχρι και 50%, η προσέλκυση και διατήρηση προσωπικού νεότερων ηλικιών, η μείωση των λειτουργικών εξόδων, αλλά και η μείωση εκτάκτων απουσιών, εξαιτίας ασθενειών ή άλλων εξωγενών παραγόντων.”

Οι τηλεργαζόμενοι έχουν αυξημένη παραγωγικότητα, αφενός λόγω της διεύρυνσης του ωφέλιμου εργάσιμου χρόνου, αφετέρου λόγω της υψηλότερης συγκέντρωσης που επιτυγχάνουν την ώρα που εργάζονται. [...] Για τους εργαζόμενους η τηλεργασία συνεπάγεται, στις περισσότερες περιπτώσεις, ένα καθαρό οικονομικό όφελος καθώς μειώνονται τα καθημερινά έξοδα για μετακινήσεις, διατροφή, φύλαξη/φροντίδα.”¹¹

Τίποτα το καινούργιο δηλαδή. Όπως και πάντοτε, η ει-

σαγωγή καινοτομιών από τα αφεντικά δεν έρχεται παρά ως απάντηση στις νέες απαιτήσεις παραγωγικότητας και πειθαρχησης. Εξοικονόμηση σταθερού κεφαλαίου, εντατικοποίηση μέσω της μείωσης των νεκρών χρόνων, κατάργηση ή απόλυτη επιτήρηση της εργατικής επικοινωνίας, λιγότερες απουσίες, λιγότερες απεργίες (οι εξωγενείς παράγοντες που λένε) και τέλος μείωση των εξόδων συντήρησης της εργατικής τάξης, δηλαδή ευκαιρία για λιγότερους μισθούς.

Το ζήτημα ήταν ότι η τεχνολογική πρόοδος του ελληνικού καπιταλισμού δεν ήταν αυτή που τα αφεντικά θα θέλανε:

“Ο ψηφιακός και τεχνολογικός μετασχηματισμός αυξάνει την παραγωγική ευελιξία αλλά, δημιουργεί έντονες ανταγωνιστικές πιέσεις για τις επιχειρήσεις και τις χώρες που δεν ακολουθούν. Συνεπώς, [...] μπορεί να εξελιχθεί σε παράγοντα επιβίωσης για πολλές επιχειρήσεις. Τη στιγμή που ο διεθνής ανταγωνισμός απολαμβάνει σημαντικά οφέλη από σύγχρονες τεχνολογίες, η Ελλάδα έχει πολύ δρόμο να καλύψει σε όρους ψηφιακής ετοιμότητας και δεξιοτήτων.”¹²

Στον ΣΕΒ αντιλαμβάνονταν ότι επρόκειτο για ζήτημα που αφορούσε, όχι κάποια μεμονωμένα αφεντικά και τους εργάτες που απασχολούν, αλλά συνολικά όλα τα αφεντικά απέναντι στο σύνολο της εργατικής τάξης του τόπου. Ο δρόμος που είχε να καλύψει το ελληνικό κράτος είχε να κάνει με τον βαθμό διαμεσολάβησης της ζωής και της εργασίας από προηγμένες συσκευές και τα λογισμικά τους. Η Ελλάδα κατέληγε μονίμως στις τελευταίες θέσεις του σχετικού ευρωπαϊκού δείκτη¹³, σε αντίθεση με τα σκανδιναβικά κράτη που ήταν μόνιμα στις πρώτες, πράγμα που για κάποιους θεωρείται εντελώς άσχετο με την υποχρεωτική τηλεργασία και τηλεεκπαίδευση που επέβαλε το ελληνικό κράτος τα χρόνια του ιού.

Το άγχος των ελληνικών αφεντικών γινόταν πιο συγκεκριμένο όταν η παραπάνω κατάταξη εξεταζόταν σε συνδυασμό με τα ενδιαφέροντά τους. Το λιανεμπόριο, ο τουρισμός, οι τραπεζικές υπηρεσίες και η εκπαίδευση, ήταν τομείς των οποίων τα αφεντικά θα αντιμετώπιζαν μεγάλο ανταγωνισμό και μάλιστα με μικρά περιθώρια επιβίωσης, αν οι ανταγωνιστές τους κατάφερναν να εισάγουν νέες τεχνολογικές μεθόδους με επιτυχία¹⁴. Χοντρικά αυτό αφορούσε περίπου τα μισά ελληνικά αφεντικά, περίπου τους μισούς εργάτες και εργάτριες και περίπου το μισό ΑΕΠ της Ελλάδας¹⁵.

Το πράγμα, με λίγα λόγια είχε ως εξής: για να μπορέσουν τα αφεντικά να προλάβουν τους ανταγωνιστές τους χρειαζόταν κάτι παραπάνω από το να επενδύσουν σε “έξυπνες τεχνολογίες”. Έπρεπε η ίδια μεταβολή να συμβεί ταυτόχρονα σε μια σειρά από άλλους τομείς: από τα δίκτυα τηλεπικοινωνιών μέχρι τα προγράμματα σπουδών στα τεχνικά λύκεια. Αυτή η γενική εικόνα κρινόταν ως απογοητευτική και ήταν ζήτημα επιβίωσης για το ελληνικό κράτος να βρει λύσεις. Αυτή την ανησυχία εξέφραζε ο Υπουργός Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Κ. Πιερρακάκης μια μέρα πριν αναλάβει επίσημα τα καθήκοντά του τον Ιούλιο του 2019:

“Ως χώρα, δεν μπορεί να κάνουμε λόγο για 4η Βιομηχανική Επανάσταση όταν δεν έχουμε λύσει τις εκκρεμότητές μας με την τρίτη. Χρειαζόμαστε ένα “άλλα μεγαλύτερο από τη φθορά”. Και το χρειαζόμαστε τώρα.”¹⁶

Δύο χρόνια μάχης με τον ιό

Απομένει να δούμε τα πεπραγμένα του ελληνικού κράτους τα δύομιση χρόνια “υγειονομικής κρίσης” ως κομμάτι του παραπάνω σκηνικού. Ως απάντηση στα προβλήματα που το βασάνιζαν, που ήταν απόρροια του καθόλου συγκυριακού γεγονότος ότι είναι ένα καπιταλιστικό κράτος ανάμεσα σε άλλα, που όλα μαζί βρίσκονται σε χρόνια κρίση. Όταν στις αρχές του 2020, το κινέζικο κράτος αποφάσισε να μαντρώσει τους υπη-

κούς στα διαμερίσματα και τα εμπορεύματά στις αποθήκες των λιμανιών, ήξερε ότι αυτό θα δημιουργούσε πρόβλημα σε όλα τα υπόλοιπα κράτη μιας και το ίδιο αποτελούσε για πολλά εμπορεύματα τον νο1 παραγωγό, την νο1 αγορά και το νο1 διαμετακομιστικό κέντρο.

Τα ελληνικά αφεντικά (και πολλά άλλα) βρέθηκαν σοβαρά εκτεθειμένα εξαιτίας ακριβώς της εξάρτησής τους από τις επιλογές άλλων αφεντικών. Αν μεγάλο μέρος τους ήταν ήδη στο χείλος του γκρεμού, τα μπλοκαρισμένα εμπορεύματα και το συνακόλουθο μπάχαλο που θα έφερναν στις αλυσίδες εφοδιασμού, θα ήταν αρκετά ώστε να κάνουν το σάλτο. Αν συνέβαινε αυτό, τα χρέη και οι φόροι που χρωστούσαν θα έκαναν φτερά, οι τράπεζες και τα κρατικά ταμεία που περιμέναν αυτά τα λεφτά θα έπρεπε να τα ξεχάσουν, πράγμα που θα έπληττε σοβαρά την φερεγγυότητα των αντίστοιχων εθνικών καπιταλισμών, άρα την ισχύ τους.

Αν η παραπάνω εξέλιξη αφηνόταν στην τύχη της, θα ήταν επίσης ευκαιρία για κάποια αφεντικά να πλουτίσουν και να εξαγοράσουν αυτά που δεν είχαν καθόλου περιθώρια επιβίωσης. Το εντελώς δυσμενέστερο σενάριο θα ήταν αυτή η εξαγορά να γίνει από ξένα αφεντικά. Ουμνηθείτε ότι μιλάμε για ένα καθόλου αμελητέο τμήμα του ελληνικού καπιταλισμού.

Το δίλημμα στο οποίο βρέθηκαν τα αφεντικά δεν ήταν καθόλου το αν θα συνεχίσουν να παράγουν βγάζοντας κέρδος ή αν θα κλείσουν για να σώσουν τους εργάτες από τον ιό. Το δίλημμα τα αφορούσε συλλογικά και είχε ως εξής: ή θα συνεχίσουν να παράγουν με αμφίβολα αποτελέσματα σε ένα περιβάλλον που είναι ικανό να τα καταστρέψει ή θα κλείσουν οργανωμένα για να δουν τι θα κάνουν. Το θέμα είναι ότι τέτοιου είδους ερωτήσεις έχουν την γνώση να τις θέτουν και την αρμοδιότητα να τις απαντούν τα κράτη· και μας φαίνεται απολύτως λογικό ότι αποφάσισαν το δεύτερο. Το κλείσιμο δηλαδή ενός μεγάλου μέρους της οικονομίας, κάτι σαν συλλογικό “lock-out”, έγινε κρατική απόφαση και έγινε για να διασώσει τα αντίστοιχα αφεντικά από την κατάρρευση και τις έξωθεν εξαγορές.

Παρόμοια προβλήματα αντιμετώπιζαν και τα άλλα κράτη της ΕΕ. Είχε αρχίσει να γίνεται φανερό ότι πρόκειται για μια περίοδο που οι επιλογές τους θα αποδειχθούν ιστορικής σημασίας. Με ταχείς ρυθμούς τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη είχαν ξεκινήσει να τρέχουν πατώντας το ένα πάνω στο άλλο για να σώσουν το τομάρι τους και να εκμεταλλευτούν τη συγκυρία¹⁷.

Όροι όπως “δημόσιο χρέος”, “δημοσιονομική στενότητα” και άλλα αγαπημένα της προηγούμενης δεκαετίας έφτασαν σε σημείο να απαγορεύεται να εκφέρονται δημόσια. Όπως είπε και κάποιος: “είναι εκτός τόπου και χρόνου”¹⁸. Πλέον, η συνταγή περιελάμβανε κρατικό σώσιμο των κατά τόπους αφεντικών με κάθε κόστος. Γι’ αυτό μιλούσε η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, καθώς αποτιμούσε την πρώτη περίοδο του lockdown:

“Μην απατάστε, είμαστε αποφασισμένοι να σταθούμε στο πλευρό των επιχειρήσεων μας. Προστατεύουμε ευρωπαϊκές επιχειρήσεις από εξαγορές ή επιρροές που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν την ασφάλειά μας και τη δημόσια τάξη. Κάναμε μέσα σε τέσσερις εβδομάδες όσα δεν είχαμε κάνει σε τέσσερα χρόνια.”¹⁹

Μια ΜΕΘ για τα ελληνικά αφεντικά

Δεν ήταν η αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών της ΕΕ ή των αφεντικών τους, αλλά ο ανταγωνισμός που τα έκανε να έχουν αυτή την κοινή οπτική. Ήδη από τις αρχές Μαρτίου, χωρίς κανένα σύστημα υγείας να έχει καταρρεύσει, η ΕΚΤ έστειλε το εναρκτήριο μήνυμα, ανακοινώνοντας την απελευθέρωση του δανεισμού και την στήριξη των ευρωπαϊκών οικονομιών άνευ δημοσιονομικών περιορισμών²⁰. Η εξέλιξη αυτή ήταν από

μια άποψη ευτυχής για το ελληνικό κράτος μιας και το ίδιο δεν φημιζόταν για την “δημοσιονομική του ευελιξία”. Όταν λοιπόν, βγήκε να μας πει ότι στο εξής θα κυνηγάει κρούσματα, είχε υπόψη του όλα τα παραπάνω. Γι’ αυτό πέρα από τις μαλακίες για τον αόρατο εχθρό, στις 17 εκείνου του Μαρτίου ανακοίνωσε όλο χαρά τους νέους κανόνες του παιχνιδιού που, με λίγα λόγια, ήταν ότι θα δανειστεί τα κέρατά του για να τα δώσει στα αφεντικά που συντονισμένα κλείσανε τις επιχειρήσεις τους ή σε αυτά που αντιμετωπίζουν πτώση τζίρου ή χρωστάνε δάνεια, και ότι θα δώσει επιδόματα ειδικού σκοπού στους εργάτες και τις εργάτριες για να μείνουν διαθέσιμοι. Και όλα αυτά τα δάνεια, που είναι λεφτά με πολλά μηδενικά φυσικά, θα περάσουν από - ή θα καταλήξουν στα - ταμεία των τραπεζών²¹.

Τα μέτρα που έλαβαν την κωδική ονομασία “μέτρα αντιμετώπισης των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας” ήταν στην πραγματικότητα ένα πακέτο πολιτικών επιλογών αναδιάρθρωσης του ελληνικού καπιταλισμού. Αυτό που ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2020 και συνεχίστηκε για δύο χρόνια δεν ήταν σκέτη διάσωση. Ήταν η συντήρηση τμήματος των ελληνικών αφεντικών με την προϋπόθεση ότι θα μετέτρεπαν την κρατική φροντίδα σε επενδύσεις για να γίνουν ανταγωνιστικά στο πλαίσιο που έθετε ο διεθνής ανταγωνισμός.

Υπήρχαν πολλά αφεντικά που έπρεπε να αλλάξουν ενδιαιτήματα όπως τα αφεντικά της εστίασης, υπήρχαν άλλα που έπρεπε να εισάγουν νέες μεθόδους οργάνωσης της εργασίας όπως αυτά των υπηρεσιών και άλλα που έπρεπε να υιοθετήσουν νέους τρόπους διακίνησης των εμπορευμάτων τους, όπως του λιανεμπορίου. Αυτή η παρακίνηση μπορεί να σήμαινε κλείσιμο επιχειρήσεων και άνοιγμα νέων ή συγκέντρωση σε μεγαλύτερα σχήματα, ικανότερα να απορροφούν επενδύσεις και κραδασμούς, που ήταν ούτως ή άλλως από τα ζητούμενα.

Συγχωρέστε μας αν η ιστορία που παρουσιάζουμε στερείται φαντασίας, αλλά δεν βλέπουμε τίποτα σχετικό με την αύξηση των κρουσμάτων στις παραπάνω επιλογές. Έχοντας αυτά κατά νου το ελληνικό κράτος έκλεινε, άνοιγε ή επέβαλλε “έκτακτο” τρόπο λειτουργίας στους τομείς της οικονομίας για δύο χρόνια. Νομίζουμε πως την ίδια έλλειψη φαντασίας επέδειξαν και οι σχεδιαστές του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης (από την πανδημία), δηλαδή του φρέσκου χρήματος που θα δίνονταν στα κράτη σε μορφή επιχορηγήσεων και κυρίως δανείων, για να φέρουν εις πέρας σχέδια σαν και αυτό που περιγράφουμε. Έτσι, το εν λόγω ταμείο, το οποίο δημιουργήθηκε τον Απρίλιο του 2020, αφορούσε τους τομείς της ενεργειακής μετάβασης, της ψηφιοποίησης, της διαχείρισης της απασχόλησης και των ιδιωτικών επενδύσεων²². Τώρα αν σε κάποιους αυτά ακούγονται για παθήσεις του αναπνευστικού, εμείς τι να πούμε;

Οι ιδέες του ελληνικού κράτους για την απορρόφηση της ευρωπαϊκής κορωνοβοήθειας (το σχέδιο Ελλάδα 2.0) κατατέθηκαν τον ίδιο Απρίλιο, εξασφαλίζοντας την υψηλότερη, ως ποσοστό του ΑΕΠ, επιδότηση ανάμεσα σε όλα τα κράτη, μιας και οι κλάδοι που αποφάσισε να κλείσει για να μην βαρύνουν κανόνι, ξεπερνούσαν το 45% της οικονομίας, ποσοστό που είναι επίσης το υψηλότερο στην ΕΕ. Να που το κλείσιμο των επιχειρήσεων βγάζει νόημα, μιας και όσο το ελληνικό κράτος πουλούσε στο εσωτερικό προστασία της υγείας και καταστημάτων που ήταν στα πρόθυρα της αυτοκτονίας, στο εξωτερικό πουλούσε υποσχέσεις για την ανάκαμψη του ελληνικού καπιταλισμού.

“Οι δρόμοι κουβαλάνε τον ιό”²³

Είπαμε ότι πρωταρχικό μέλημα του ελληνικού κράτους είναι η πειθάρχηση μας και παραδεχόμαστε ότι τα τελευταία 3 χρόνια καταλάβαμε για τα καλά τι μπορεί να περιλαμβάνει

αυτή η πειθάρχηση. Τα “μέτρα πρόληψης της μετάδοσης του ιού” ήταν το συμπληρωματικό κομμάτι των οικονομικών και ήταν προσανατολισμένα αυστηρά στον τρόπο ζωής της εργατικής τάξης κάθε στιγμή του 24ώρου.

Μέσα σε αυτά είχε τα μέτρα που απαγόρευαν στους εργάτες και τις εργάτριες να πλησιάζονται, είχε τα μέτρα που απαγόρευαν στους μαθητές να συναντούν μαθητές άλλων τάξεων, είχε τα μέτρα που κλείσανε τα γήπεδα, είχε τους κανόνες υγιεινής και εννοείται την απαγόρευση των “άσκοπων” μετακινήσεων. Πολλοί έκριναν αυτές τις απαγορεύσεις ως μια ευκαιρία που βρήκε το ελληνικό κράτος να θέσει εκτός λειτουργίας τομείς της οικονομίας ή δραστηριότητες που τις θεωρούσε μη-παραγωγικές, κοντολογίς ανάξιες του ενδιαφέροντος του.

Εμείς υποστηρίζουμε ακριβώς το αντίθετο, ότι δηλαδή εκεί βρίσκεται το ανεξάντλητο πεδίο πάνω στο οποίο θα στηθεί η πειθάρχηση του μέλλοντος και ότι η μολυσματικότητα ήταν η κατάλληλη γλώσσα για μιλήσουν τα κράτη για τα όσα συνέβαιναν σε αυτή τη μικροκλίμακα. Μπορεί να έχουν περάσει δεκαετίες από τότε που οι μπάτσοι, οι γιατροί και οι συναφείς επιστήμονες άρχισαν να εξερευνούν τα μυαλά και τα συναισθήματά μας, αλλά τώρα θα εστίαζαν ακόμα περισσότερο και αυτό γιατί έτσι απαιτούν οι καιροί. Σε αυτή την εστίαση θα βοηθούσαν όλα τα μέσα που είχαν στην διάθεσή τους: από τα δελτία των οκτώ και τους μπάτσους με τα δίκυκλα μέχρι το μαζικό αυτορουφιάνεμα στα social media και τις βάσεις δεδομένων του taxinet. Όλα τα παραπάνω ήταν πολιτικές καινοτομίες της εποχής τους, ήταν τεχνολογίες ελέγχου και ως τέτοιες αξιοποιήθηκαν.

Οι κοινωνικές σχέσεις που καταγγέλλθηκαν ως μολυσματικές ήταν σχέσεις, τρόποι και συνήθειες που έπρεπε να αλλάξουν. Έπρεπε να αντικατασταθούν με καινούργιες σχέσεις, τρόπους και συνήθειες που θα ταιριάζουν στο νέο καπιταλιστικό υπόδειγμα. Αν το σκεφτούμε καλύτερα, τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης είχαν δύο πλευρές. Κατά το ήμισυ ήταν απαγορεύσεις με το κιλό. Πλατείες κομμένες, βόλτες κομμένες, μετρητά κομμένα, μάσκα και άμα δε σας αρέσει έχει και συνέπειες. Μπάτσους δηλαδή, πρόστιμα, απολύσεις και που ξέρετε, μπορεί και να καταλήξετε να λαιμοδείτε στα κοινωνικά δίκτυα ως εχθροί του ΕΣΥ και οπαδοί του Τραμπ. Κατά το υπόλοιπο ήταν εξαιρέσεις των απαγορεύσεων. Δηλαδή μπορείτε υπό προϋποθέσεις να βγαίνετε, για να πάτε στην δουλειά ή για να αγοράσετε μακαρόνια ή για μην σαν φάει ο σκύλος σας στο διαμέρισμα, και με την προϋπόθεση ότι θα ενημερώνετε πρώτα το κράτος με το σχετικό sms. Από το δεύτερο κύμα μάλιστα όλο και περισσότερα πράγματα άρχισαν να “επιτρέπονται”, που στην ουσία ήταν τα ίδια πράγματα που θα γίνονταν πλέον αλλιώς, γιατί υποτίθεται η επιστήμη προόδευσε και πλέον μπορούσαμε να δουλεύουμε από το σπίτι ή να αγοράζουμε παπούτσια με ραντεβού. Το ελληνικό κράτος έστησε με λίγα λόγια ένα μηχανισμό απαγορεύσεων με σκοπό να παρουσιάσει ως διέξοδο τις ιδέες του για τον τρόπο που ονειρεύεται να λειτουργεί και να ελέγχεται η εργατική καθημερινότητα. Το κοινό στοιχείο όλων αυτών ήταν ότι φύτευε παντού νέες διαμεσολαβήσεις.

Έτσι πριν βγει από το σπίτι έπρεπε να στείλεις sms στο 13033, να σου απαντήσει ώστε να το δει ο μπάτσος και να στείλει τα στοιχεία σου στον ΕΟΔΥ, που ήλεγχε ότι δεν είσαι σε καραντίνα, και αν αυτά τα 4 στάδια ελέγχου λειτουργούσαν κομπλέ, έβγαίνες. Μετά, όλες οι δραστηριότητες που έγιναν τηλε-, στην πραγματικότητα κόπηκαν κομματάκια και ξαναενώθηκαν έχοντας ανάμεσα καλώδια, κάμερες, tablet, δίκτυα και δορυφόρους, που δεν είναι καθόλου άυλα, ουδέτερα ή επαναστατικά. Δείτε, πως το έλεγε περιχαρής ο κ. Πιερρακάκης μετά από ενάμιση χρόνο εξοικείωσης μας με τις κρατικές εφαρμογές:

“...η πανδημία σύντομα θα παρέλθει, όμως αυτό που δεν θα παρέλθει θα είναι το σύνολο των τεχνολογικών επιλογών που θα κάνουμε τώρα, [...] οι οποίες είναι βαθιά πολιτικές επιλογές, ας είναι τεχνολογικής εφαρμογής. Και αυτό που εμείς προκρίναμε ως κυβέρνηση ήταν [...] να τις εργαλειοποιήσουμε σαν μέτρο καταπολέμησης του ιού.”²⁴

Το άστρο στην κορυφή της γνωριμίας μας με τις νέες απαιτήσεις επιτήρησης ήταν τα υγειονομικά πιστοποιητικά. Μπορεί να ακούγεται αστείο ότι αν όλοι δείχναμε νυχθημερόν ένα QR code θα αερομεταφερόταν πιο αργά ένα RNA, αλλά η ουσία ήταν στο πρώτο και όχι στο δεύτερο. Ήταν ένας τρόπος να μάθουμε να ζούμε μέσα από διαρκείς ελέγχους που θα τσεκάρουν αν φέρουμε τις κρατικές πιστοποιήσεις για να κυκλοφορούμε, να δουλεύουμε ή απλώς να μην δημιουργούμε προβλήματα. Αυτό έγινε με την απόδοση μπατσικών αρμοδιοτήτων σε μια πληθώρα επαγγελματιών, κάποια από τα οποία διέθεταν ήδη μια κάποια εξουσία, κάποια άλλα όμως όχι. Δηλαδή, πέρα από τα αφεντικά μας, τους σεκιουριτάδες και τους καθηγητές, αντίστοιχα καθήκοντα απέκτησαν και ο σερβιτόρος, ο υπάλληλος του σούπερ μάρκετ ή του τυπογραφείου. Η κατάληξη; Οι μισοί να κάνουν τους μπάτσους στους άλλους μισούς και πολλοί μάλιστα με χαμόγελο, κατόρθωμα διόλου ευκαταφρόνητο για το ελληνικό κράτος.

Τα «πράσινα διαβατήρια» έκαναν πράξη την διαίρεση της εργατικής τάξης, δηλαδή το γεγονός ότι οποιοδήποτε δικαίωμα προσφέρει το κράτος και η σχετική βεβαίωση δεν είναι για όλους, κάτι καθόλου διαφορετικό από ότι ισχύει για τις μπλε ταυτότητες. Και δεν εννοούμε, βέβαια, ότι το εμβόλιο έλεγε σε κάποιους γιατί για ένα χρόνο σε λιμάνια, καφετέριες και ρουχαδίκια δεν ελεγχόταν η υγεία αλλά η συμμόρφωση με τις κρατικές εντολές. Οι ίδιες τεχνολογίες ελέγχου θα χρησιμοποιηθούν στο μέλλον, όταν οι νέοι κανόνες που θα σχεδιαστούν εναντίον μας θα αφήνουν σκόπιμα τους μισούς απ’ έξω.

Ας σκεφτούμε τώρα όλα τα παραπάνω να συμβαίνουν ταυτόχρονα γύρω μας. Για δύο χρόνια οι κρατικές πολιτικές αναδιέταξαν άρδην το χώρο, το χρόνο και την κίνησή μέσα σε αυτούς. Η οικονομία ελεγχόταν κεντρικά, το κράτος αποφάσιζε ποιες επιχειρήσεις θα λειτουργούν και ποιες όχι. Οι εργάτες και οι εργάτριες διατάχθηκαν να παραμείνουν διαθέσιμοι λαμβάνοντάς το σχετικό επίδομα. Κάθε μέρα στις 18:00 μια κυβερνητική επιτροπή ανακοίνωνε νεκρούς και ενημέρωνε για το τι θα ισχύει την επομένη. Η κυκλοφορία επιτρεπόταν μετά από επίδειξη βεβαίωσης και πάλι εντός μιας ακτίνας από τη γειτονιά σου. Στους δρόμους είχαν στηθεί μόνιμα σημεία ελέγχου με φάρους να γυρίζουν σταθερά για να υπενθυμίζουν ότι κάτι τρέχει. Στους τοίχους είχε παντού κολλημένα χαρτάκια με εντολές που έπρεπε να υπακούσεις και αφίσες που υπενθυμίζανε ότι απαιτούνταν θυσίες για να μην κλατάει το ΕΣΥ.

Για δύο χρόνια η ελληνική κοινωνία οργανώθηκε σαν στρατόπεδο. Οι τρόφιμοι εκπαιδεύτηκαν να περιμένουν υπομονετικά σε ουρές, να μένουν σπíti γιατί έξω παραμονεύει ο ιός, να εμπιστεύονται τις οδηγίες των ανωτέρων “γιατί η επιστήμη είναι ουδέτερη”. Μάθανε να συνεργάζονται με τους ελεγκτικούς μηχανισμούς και να απαντάνε σε ό,τι τους ρωτάνε, μάθανε να κοιτάνε τον κώλο τους μέχρι να τελειώσει η μάχη και να συμφωνούν ότι τα παραπάνω δικαιολογούνται γιατί «όλα επιτρέπονται όταν η πατρίδα κινδυνεύει».

Τελικά, δεν πρόκειται καθόλου για σύμπτωση που η συμμετοχή του ελληνικού κράτους στο διεθνές ρινγκ, εκτός από προστατευτισμό, απειλές και στρατιωτικό εξοπλισμό, έχει και αυτό: προετοιμασία της εργατικής τάξης για συνθήκες κανονικού πολέμου.

Θυμάστε τι χαρά που κάνανε τα ρεπορτάζ όταν δείχνανε άδειους δρόμους και μπατσικά. Είχαν πιάσει κι αυτά το πόστο που τους αξίζει.

Για όσους και όσες, βέβαια, ήθελαν να δουν τα παραπάνω ως επιθετικές πολιτικές του ελληνικού κράτους, κάτι τέτοιο δεν ήταν και ακατόρθωτο, αν έστω ακολουθούσαν την εμπειρική μέθοδο. Εξ αρχής, τα μέτρα προστασίας, που τόσο αγάπησε η αριστερά και τα παρακαλάδια της, στόχευαν τα τμήματα της εργατικής τάξης που είχαν όχι τις καλύτερες αλλά τις χειρότερες σχέσεις με τον κρατικό μηχανισμό. Κατά τη διάρκεια του Απριλίου του 2020, το ελληνικό κράτος δοκίμαζε τον αποκλεισμό ολόκληρων γειτονιών με απαγόρευση οποιασδήποτε μετακίνησης πλην της εργασίας και έλεγχο στις εξόδους από μπάτσους, τα μαζικά τεστ και την απομάκρυνση κρουσμάτων με λεωφορεία σε συνοικισμούς ρομά και σε κέντρα κράτησης μεταναστών. Γιατί όπως μας υποδεικνύουν τα ρεπορτάζ της περιόδου “αυτά επικοινωνούν”, άσχετα που μπορεί να απείχαν εκατοντάδες χιλιόμετρα μεταξύ τους. Στα τέλη Μαρτίου, η εν λόγω πρακτική είχε εφαρμοστεί για πρώτη φορά στα Πομακοχώρια στα βόρεια της Θράκης. Σύμφωνα με την αριστερή ανάλυση της περιόδου, το κράτος φρόντιζε τους πιο “ευάλωτους” για να μας ρίξει στάχτη στα μάτια. Καλά που δεν μας είπαν ότι οι μετανάστες στο Κουτσόχερο Λάρισας είχαν κάποιο δόντι στο υπουργείο.

Μπατσικά φυλάνε τα μειονοτικά χωριά της Θράκης από τη γρίπη τον Μάρτιο του 2020.

Έλεγχος της κυκλοφορίας (του ιού εννοείται) στην Ν. Σμύρνη Λάρισας τον Απρίλιο του 2020.

Τι καταλάβαμε από όλα αυτά

Βγάζουμε το συμπέρασμα ότι το μίγμα μέτρων που χρησιμοποίησε κάθε κράτος, ήταν αποτέλεσμα της θέσης του στον διεθνή ανταγωνισμό και της ταξικής μάχης που μαίνεται στο εσωτερικό του. Δεν είχε να κάνει ούτε με το αν κυβερνάει ένας τρελός ή ένας σοσιαλιστής, ούτε με την ποιότητα του συστήματος υγείας, την πληρότητα των ΜΕΘ ή τη μέση ηλικία του πληθυσμού του.

Η περίοδος που θα μείνει στην ιστορία ως “τα χρόνια της πανδημίας” μόνο τέτοια δεν ήταν. Ήταν άλλη μια φάση της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης και τις διακρατικής σύγκρουσης που έχει μάλιστα έναν ειδικό χαρακτήρα σε ότι αφορά τα υλικά και τις ιδεολογίες της.

Θεωρούμε ότι όλα τα παραπάνω θα ήταν κομμάτι δύσκολο να περάσουν χωρίς την κατάλληλη συσκότιση. Απαγόρευση κυκλοφορίας, πρόστιμα, απολύσεις και υποχρεωτικός εμβολιασμός ήρθαν από την πρώτη στιγμή πακέτο με τις ερμηνείες τους, που ήταν κρατικής σύλληψης και διακινήθηκαν με αξιοσημείωτη σύμπνοια από τα μίντια κάθε είδους, των social συμπεριλαμβανομένων. Τελικά, επειδή ποτέ δεν βρήκαμε κάποιο νόημα στο ερώτημα πόσο πανδημία ήταν αυτή η πανδημία, λέμε ότι η «πανδημία» ήταν η κατάλληλη αναπαράσταση της κρίσης (της κρίσιμης στιγμής) που θα έφερνε τα κράτη στη θέση να αναδιαμορφώσουν ριζικά μεν, προσωρινά δε, ένα σύνολο από δεδομένα που όριζαν μέχρι τότε την εξουσία τους.

Αυτή η αναπαράσταση ήταν, φυσικά, φτιαγμένη με τα εργαλεία με τα οποία τα αφεντικά οργάνωναν την επιστήμη, την διακίνηση της πληροφορίας, την εθνική ιδεολογία και πολλά άλλα τα προηγούμενα χρόνια. Στην Ελλάδα, η τελευταία φορά που το έργο κρίση-σύγχυση-συστράτευση είχε δουλέψει για τα καλά ήταν με αφορμή την λιτότητα που επέβαλε η κακιά Μέρκελ στον ατίθασο ελληνικό λαό, δηλαδή τότε που το ελληνικό κράτος αποφάσισε να μας προειδοποιήσει ότι θα πάρει μέτρα για να σώσει τις τράπεζες και τα αφεντικά του.

Η οργανωμένη απειθαρχία

Μέσα στην προηγούμενη περίοδο, βρεθήκαμε πολλές φορές στην θέση να ψάχνουμε να δώσουμε εξηγήσεις για όλα αυτά που συνέβαιναν και δεν μας φαινόταν καθόλου αισιόδοξα. Πιστεύουμε πως πάρα πολλοί άλλοι κι άλλες βρέθηκαν στην ίδια θέση. Στο κάτω-κάτω ήταν ζήτημα συλλογικής επιβίωσης, όχι από τον ιό αλλά από την παράνοια που μας περιτριγύριζε και ήταν έτοιμη να μας καταβροχθίσει. Στα μέσα εκείνου του Μαρτίου, η πραγματικότητα γύρω μας είχε αλλάξει τόσο ξαφνικά που απομείναμε με μοναδικό εφόδιο την οργάνωση που διαθέταμε. Της οποίας όμως τη χρησιμότητα έπρεπε να δοκιμάσουμε μιας και ήταν η στιγμή για την οποία την προορίζαμε.

Ξεκινήσαμε βάζοντας κάτω ό,τι γνώση είχαμε στην διάθεσή μας για το παρελθόν του ελληνικού κράτους και το δεδομένο ότι παραμένουμε εχθρικοί και καχύποπτοι απέναντί του, κάτι που λειτούργησε ως πούμπε ως συλλογικό ένστικτο. Αυτά τα δύο ήταν ικανά για να οδηγήσουν στην απόφαση ότι δεν έχουμε κανένα λόγο να εγκαταλείψουμε τον φυσικό μας χώρο, δηλαδή τους δρόμους και του τοίχους αυτής της πόλης για να αρχίσουμε να λανσάρουμε τις ατομικές μας θεωρίες στο διαδίκτυο.

Αποφασίσαμε να εμπιστευτούμε τους παραδοσιακούς τρόπους που είχαμε για να φτιάχνουμε και να λέμε τη γνώμη μας. Να συνεχίσουμε δηλαδή να τα λέμε και να διαφωνούμε λάιβ, να κολλάμε αφίσες στους τοίχους, να γράφουμε συνθήματα και να βάζουμε αυτοκόλλητα στα παγκάκια που αράζαμε. Και φυσικά να προτείνουμε και σε άλλους να τα κάνουν μαζί μας. Πέρα από την αδρεναλίνη του πράγματος, ήταν και ένα στοί-

χημα να δείξουμε ότι το ελληνικό κράτος έχει και αντιπάλους, ότι η τρομοκρατία δεν είχε κερδίσει, όπως προσπαθούσαν να μας πείσουν τα δελτία. Φτάσαμε στο σημείο μάλιστα να διοργανώσουμε και δύο διαδηλώσεις στόμα-με-στόμα εν μέσω απαγόρευσης κυκλοφορίας, οι οποίες παραλίγο να ξεπερνούσαν σε συμμετοχή και την πορεία του Πολυτεχνείου εκείνου του έτους.

Κάνοντας πεισματικά τα παραπάνω, θεωρούμε ότι είχαν και έναν εκπαιδευτικό χαρακτήρα με την έννοια της δικής μας συλλογικής προετοιμασίας για όσα πιστεύαμε ότι θα ακολουθήσουν. Εξάλλου είχαμε ήδη πει δημόσια ότι αυτή η μίνι χούντα με υγειονομικό περιτύλιγμα ήταν η προετοιμασία του ελληνικού κράτους για τον παγκόσμιο πόλεμο και το μόνο που θα αλλάζαμε είναι ότι δεν το είπαμε νωρίτερα. Έτσι μέσα από τους ταπεινούς στόχους που θέταμε, μάθαμε να κάνουμε τσίλιες για να γράφουμε συνθήματα, μάθαμε να καταλαβαίνουμε τους φάρους και τους ήχους των ΔΙΑΣ, μάθαμε ότι οι μπάτσοι περιμένανε να φύγουν οι πολλοί για να την πέσουν στην πλατεία, δέκα σε δύο.

Είδαμε, ότι αυτό το περιβόητο κοινωνικό αγαθό που λεγόταν “μέτρα προστασίας”, υπήρχαν πάρα πολλοί και πολλές που το είχαν γραμμένο και προτιμούσαν τους δρόμους περισσότερο από το netflix. Καταρρίψαμε την περίφημη μαλακία αριστερής προέλευσης ότι όποιος δεν τηρεί τα μέτρα είναι φασίστας ή δεν ξέρει να κάνει πρόσθεση. Η απειθαρχία, όχι μόνο η δική μας αλλά και αυτή που βλέπαμε γύρω μας ήταν η μοναδική πηγή αισιοδοξίας εκείνης της περιόδου. Ακόμα και αν δεν το γνώριζε ήταν μια πολιτική στάση, ήταν μια μάχη για την διατήρηση της αξιοπρέπειας που πρέπει να θυμόμαστε. Αυτό το κομμάτι της ιστορίας ανήκει σε μας και ως τέτοιο θα το κρατήσουμε.

1. Ο πολιτικά ουδέτερος επιδημιολόγος υπήρξε σταθερό μέλος του υγειονομικού θραχιά της ΕΛ.ΑΣ που λεγόταν ΚΕΕΛΠΝΟ και από το 2019 ΕΟΔΥ, με συμμετοχή σε προηγούμενες εκστρατείες τρομοκράτησης, όπως με τη γρίπη H1N1 και σε στις επιχειρήσεις απαγωγής και διαπόμπευσης εκδιδομένων γυναικών (2012) και τοξικοεξαρτημένων (2013) από το κέντρο της Αθήνας.
2. Καθημερινή, Οι εθελοντές “πολιτοφύλακες” του δήμου Βύρωνα, 25/02/2005.
3. newmoney.gr, Συναγερμός από παγκόσμιο χρέος και “φούσκες” ανά τον πλανήτη, 02/12/2019.
4. Καθημερινή, Αύξηση δημοσίων επενδύσεων ζητεί η Λαγκάρντ, 24/11/2019.
5. Καθημερινή, Δασμοί άνω του 500% επιβλήθηκαν από τις ΗΠΑ στις εισαγωγές κινεζικού χάλυβα, 20/05/2016.
6. energypress.gr, Στο 47% οι δασμοί στα κινεζικά φωτοβολταϊκά 08/05/2013.
7. capital.gr, Γιατί η Κίνα αγοράζει λιμάνια σε όλο τον κόσμο, 11/09/2017.
8. Καθημερινή, Κίνα επιστρατεύει το υπερόπλο του 1,1 τρισ. δολαρίων, 25/05/2019.
9. Έθνος, Ο ακήρυχτος πόλεμος ΗΠΑ-Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο ρόλος της Κίνας, 27/04/2019.
10. Υπουργείο Οικονομικών, Δελτίο Τύπου “Ομιλία του Υπουργού Οικονομικών κ. Χρήστου Σταϊκούρα”, 23/10/2019.
11. ΣΕΒ, Special Reports “Το Μέλλον της Εργασίας”, 27/05/2019.
12. ΣΕΒ, Special Reports “4η Βιομηχανική Επανάσταση”, 19/10/2019.
13. European Commission, Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) 2019 - Ελλάδα.
14. ΣΕΒ, “Ψηφιακός Μετασχηματισμός Κλάδου Λιανικού Εμπορίου, 03/2020.
15. ΕΛΣΤΑΤ, Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά Κλάδο, 2019.
16. Καθημερινή, Κυριάκος Πιερρακάκης: Το αναγκαίο ψηφιακό άλμα, 07/07/2019.
17. Ναυτεμπορική, Lufthansa, Συμφωνία για τη μεγαλύτερη κρατική διάσωση στη Γερμανία, 26/05/2020.
18. Καθημερινή, Ιστορικό υψηλό με εκδόσεις κρατικών ομολόγων 2,6 τρισ. τον Απρίλιο, 15/05/2020.
19. Καθημερινή, Ο “ιός” του προστατευτισμού επιστρέφει, 29/03/2020.
20. insider.gr, Δημοσιονομικό μπαζούκα επιστρατεύει το Eurogroup κατά του κορονοϊού, 13/03/2020.
21. Γραφείο Πρωθυπουργού, Μήνυμα του Πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη για τον κορονοϊό, 17/03/2020.
22. Καθημερινή, Οι τέσσερις πυλώνες του Ταμείου Ανάκαμψης, 23/11/2020.
23. Μιχάλης Χρυσχοϊδης, Υπουργός ΠροΠο, 13/11/2020.
24. andro.gr, Κυριάκος Πιερρακάκης Εμείς σχεδιάζουμε το μέλλον μας, 27/03/2021.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΑΣΚΕΣ ΣΤΙΣ ΒΟΜΒΕΣ

Ο ιός, οι μπάτσες, ο πληθωρισμός και ο πόλεμος ως το ίδιο ακριβώς πράγμα: **τρόποι διαχείρισης της καπιταλιστικής κρίσης** από το ελληνικό κράτος (και όλα τα υπόλοιπα). Τα στιγμιαία αυτής της κρίσης και οι αλληλεπλήρεις απαντήσεις εναντίον μας. Οι θυσίες που μας ζητούν να κάνουμε για να βάλουμε πλάτη στην πατρίδα και τα αφεντικά μας, από λογαριασμούς που φέρνουν ύλαγο μέχρι δελτία καυσίμων, ενέργειας, ακόμα και τροφίμων.

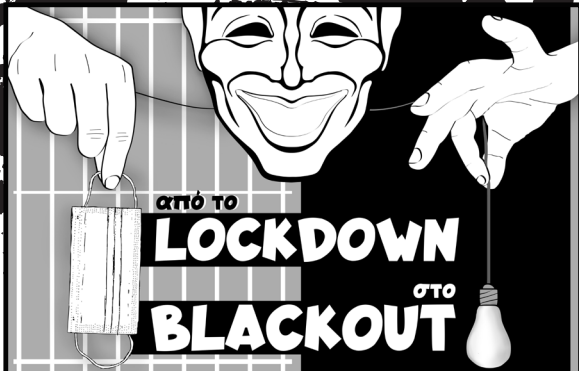
Και φυσικά το πιο σημαντικό: **η πολυεθνική εργατική τάξη ως αστάθμητος παράγοντας**. Όλες και όλοι εμείς που δεν βγαίνουμε προσηύχτη στα κρατικά σχέδια, γιατί καταλαβαίνουμε ότι μας οδηγούν στον όλεθρο που μέσα από την απειθαρχία μας, επιπλέον, σιωπηλά την ιστορία του κόσμου ακόμα και στις πιο μακάβριες εποχές του, μα έχουμε την ανάγκη να το κάνουμε οργανωμένα. Με λίγα λόγια, τα συμπεράσματα μας για την ιστορία των τελευταίων 30 χρόνων.

ΕΚΔΗΛΩΣΗ
24.06 | 19:30
ΣΤΗ ΜΟΔΗ 1

Εκδήλωση για την πολεμική οικονομία και την επίθεση στην εργατική τάξη, που οργανώθηκε από το antifa selenik τον Ιούνιο του 2022.

Ένα είναι το αίτημά μας λένε.

Τα πράγματα θα πάνε χειρότερα και πρέπει να προετοιμαστούμε.

Επειδή, λένε, μια υγειονομική κρίση, που έγινε πληθωριστική που έγινε οικονομική, που μπορεί να εξελιχθεί σε επισιτιστική, που δε θέλει και πολύ για να καταλήξει σε πολεμική, δηλαδή σε πόλεμο.

Και στα κατόπιν η λύση. Αν δεν θέλουμε να θυσιάζουμε κυριολεκτικά, θα πρέπει να δεχτούμε μικρές καθημερινές θυσίες. Σαν αυτές που κάναμε για να μην κολλήσουμε γρίπη.

Τώρα, θα μάθουμε να κάνουμε οικονομία στο ρεύμα. Θα ψωνίζουμε τα προϊόντα που μας προτείνει η σχετική λίστα του υπουργείου και θα προτιμάμε αυτά με την ελληνική σημαία στη συσκευασία. Μετά θα φακελωνόμαστε στο gov.gr για να πάρουμε κάποιο επίδομα και αν δεν μας αρέσει θα έρχονται οι μπάτσες για να μας πείσουν.

Έχουν κάτι κοινό αυτές οι ιδέες. Μετατρέπουν τα προβλήματα (κερδοφορία) των αφεντικών σε προβλήματα (επιβίωση) της εργατικής τάξης. Γι' αυτό εκφράζονται με τόσο ενθουσιασμό στα τηλεοπτικά πάνελ.

Απ' την άλλη, εμείς, κουβαλάμε ένα πρόσφορο συλλογικό δίδαγμα: να μην πιστεύουμε λέξη από τα κρατικά λεγόμενα.

Απέναντί μας δεν έχουμε τριλόγους ηγέτες, δεν έχουμε την υπερβίωση του πλανήτη, δεν έχουμε την παγκοσμιοποίηση, ούτε τις κακές σοδείες. Όπως πριν δεν είχαμε τον ιό και την μεταδοτικότητα του.

Απέναντί μας έχουμε αφεντικά που είναι οργανωμένα σε έθνη-κράτη, σαν το ελληνικό. Τα αφεντικά βγάζουν λεφτά από την εκμετάλλευσή μας. Έχουν σύνορα και επιβάλλουν διαμοίχτες σε εμπορεύματα ξένων αφεντικών. Έχουν τράπεζες που κλέβουν χρήμα για να τα σώσουν. Έχουν στρατούς που ελέγχουν ενεργειακά κοιτάσματα και πρώτες ύλες. Έχουν μπάτσους που περιπολούν στις γειτονιές μας. Έχουν μίντια για να μας απευθύνονται και αληγορίσμοι για να μας καταλαβαίνουν. Έχουν την αρμοδιότητα για να μας λένε ότι πρέπει να το περάσουμε μαζί όλο αυτό.

Απέναντί μας έχουμε το ελληνικό κράτος.

Έχει σημασία που το τονίζουμε.

Γιατί, η άλλη πλευρά είμαστε και πάντα ήμασταν εμείς. Η εργατική τάξη και τα χίλια της πρόσωπα. Υπάρχει τρόπος να την παλέψουμε. Υπάρχει τρόπος να αποδόσουμε την ούγκση και τον ατομισμό. Θα τον βρούμε μαζί με όσους και όσες βρισκόμαστε στην ίδια πλευρά. Αρκεί να κοιτάσουμε δίπλα μας. Αρκεί να οργανωνόμαστε.

Αυτό είναι το μόνο αίτημά μας.

Αφίσα που κυκλοφόρησε τον Οκτώβριο του 2022, κολλήθηκε στις γειτονιές της Θεσσαλονίκης σε εκατοντάδες αντίτυπα, και συνοψίζει τις απόψεις που διαβάζετε αναλυτικά σε αυτό το τεύχος.

Antifa on the street

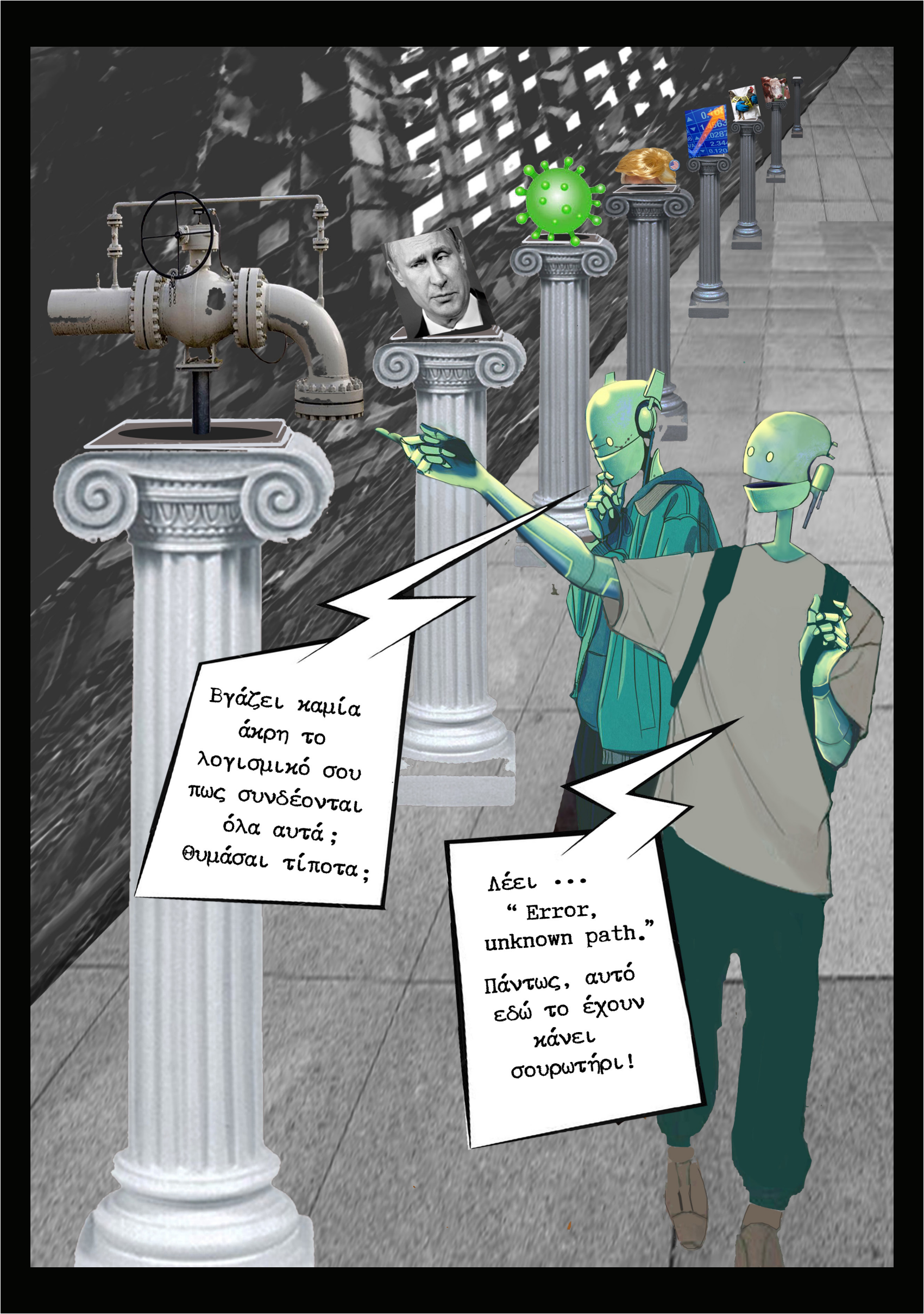
Το Σάββατο 1η Οκτωβρίου 2022 βρεθήκαμε το απόγευμα στους Κήπους του Πασά, έχοντας μαζί τις μουσικές μας, τις συνθήειες μας και μπόλικη διάθεση για κουβέντα. Το Antifa on the street (vol. 1) ήταν ένα ραντεβού με τους δικούς μας ανθρώπους, μέσα από το οποίο γνωριστήκαμε, συζητήσαμε, και με διάφορους τρόπους κυκλοφόρησαν συλλογικές απόψεις για το τι συμβαίνει γύρω μας.

Επίσης, φροντίσαμε να αφήσουμε τα ίχνη μας στους τοίχους. "Καμιά θυσία για την πατρίδα", 5 λέξεις που απευθύνονται σε αυτούς και αυτές που περνάνε τις μέρες τους μεταξύ αφραγκίας και σκατοδουλειάς, που μισούν την αστυνομία και τους φασίστες. 5 λέξεις που συνοψίζουν ένα κάρο συμπεράσματα για την εποχή μας.

Ευχαριστούμε όσες και όσους ήρθαν για τη στήριξη!

Το antifa mid-west είναι ένας αυτόνομος αντιφασιστικός πυρήνας στις γειτονιές της Νεάπολης, των Συκεών, της Ξηροκρήνης και της Π. Φανερωμένης. Κυκλοφορεί το ομώνυμο έντυπο δρόμου, το οποίο μοιράζεται σε σχολεία, πλατείες και καθάτζες των δυτικών γειτονιών της Θεσσαλονίκης. Για περισσότερα δείτε: antifa-midwest.net

Βγάζει καμία
άκρη το
λογισμικό σου
πως συνδέονται
όλα αυτά;
Θυμάσαι τίποτα;

Λέει ...
"Error,
unknown path."
Πάντως, αυτό
εδώ το έχουν
κάνει
σουρωτήρι!